

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı
Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**YABANCI DİL OLARAK ALMANCA ÖĞRETİMİNDE FİİLİMSİLERİN YAZMA
BECERİLERİNİN AMACA UYGUN GELİŞTİRİLMESİNE KATKISI**

Gurbet ÇOBAN
ORCID: 0000-0003-1353-5509

Danışman
Prof. Dr. Hasan YILMAZ
ORCID: 0000-0002-4476-6273

Konya – 2023

ÖNSÖZ (TEŞEKKÜR)

Temel dört dil becerisi arasında yer alan yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde fiilimsilerin ayrıntılı bir şekilde öğretilmesi öğrencinin iletişimsel yetisini kazanması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada Yabancı dil olarak Almanca dil öğretiminde fiilimsilerin yazma becerilerinin amaca uygun geliştirilmesine katkısı incelenecektir. Ana dil olarak Türkçe ile yabancı dil olarak Almancanın yapı bakımından benzerlikleri ve farklılıkları ele alınmıştır.

Çalışmayı hazırladığım süreçte bilgilerini, deneyimlerini ve değerli zamanını benden esirgemeyen ve tez danışmanlığımı yürüten değerli danışmanım Prof. Dr. Hasan YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hayatım boyunca güzel namına yaptığım işlerin tamamına tüm güçleriyle desteklerini esirgemeyen değerli eşim ve kızıma, sevgili anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gurbet ÇOBAN
Şubat, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ (TEŞEKKÜR)	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Sınırlılıklar	2
1.4. Tanımlar	3
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
3. YÖNTEM	7
3.1. Araştırmanın Modeli	7
3.2. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri	7
3.3. Verilerin Toplanması.....	7
4. TÜRKÇE ve ALMANCANIN GENEL ÖZELLİKLERİ	8
4.1. Dil Nedir?	8
4.1.1. Ana dil ve yabancı dil	8
4.2 Köken ve Yapı Bakımına Göre Diller	9
4.2.1 Kökenlerine göre diller	9
4.2.2. Yapılarına göre diller	10
4.3. Türk Dili	10
4.3.1. Türk dilinin dönemleri.....	10
4.3.2. Türk alfabesi	11
4.4. Alman Dili	11
4.4.1. Alman dilinin dönemleri.....	12
4.4.2. Alman alfabesi	12
4.5. Türkçede Yapım ekleri ile Almancada Önekler ve Sonekler	13
4.5.1. Türkçede yapım ekleri	14
4.5.2. Almancada önekler ve sonekler	15
5. TÜRKÇEDE VE ALMANCADA FİİLİMSİLER	32
5.1. Türkçede Fiilimsiler	33
5.1.1. İsim-fiiller	33

5.1.2. Sıfat-fiiller.....	37
5.1.3. Zarf-fiiller	41
5.2. Almancada Fiilimsiler	45
5.2.1. Infinitiv	47
5.2.2. Partisip	52
5.2.3. Gerundium	74
BÖLÜM 6	79
6. DÖRT TEMEL DİL BECERİSİ VE FİİLİMSİLER	79
6.1. Yabancı Dil Öğretiminde Dinleme Becerisinin Önemi	81
6.2. Yabancı Dil Öğretiminde Okuma Becerisinin Önemi	83
6.3. Yabancı Dil Öğretiminde Konuşma Becerisinin Önemi	84
6.4. Yabancı Dil Öğretiminde Yazma Becerisinin Önemi.....	86
7. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	91
7.1. Tartışma.....	91
7.2. Sonuç.....	91
7.3. Öneriler.....	94
GENİŞLETİLMİŞ TÜRKÇE ÖZET.....	95
KAYNAKLAR.....	98

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Fiilimsilerin Yazma Becerilerinin Amaca Uygun Geliştirilmesine Katkısı başlıklı tez çalışmamın toplam **97** sayfalık kısmına ilişkin, 21/02/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%23** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

21/02/2023

Gurbet ÇOBAN

Prof. Dr. Hasan YILMAZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

21/02/2023

Gurbet ÇOBAN

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

TDK : Türk Dil Kurumu

M.S. : Milattan Sonra

vb. : ve benzeri

vs. : vesaire

vd. : ve diğerleri

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı
Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

YABANCI DİL OLARAK ALMANCA ÖĞRETİMİNDE FİİLİMSİLERİN YAZMA BECERİLERİNİN AMACA UYGUN GELİŞTİRİLMESİNE KATKISI

Gurbet ÇOBAN

Bu çalışmada dilbilgisi alanında önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin hem kaynak hem de yapı bakımından farklı iki dil olan Almanca ve Türkçedeki kullanımı ile bu kullanımın yazma becerilerinin amaca uygun geliştirilmesine katkısı ele alınmıştır. Türkçe ve Almancada fiilimsilerin kullanım farklılıkları ve benzerlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin Türkçede karşıladığı anlamı ve kullanımı tespit edilerek Almancada fiilimsiler konusunu anlamayı ve öğretmeyi kolaylaştırmak esas alınmıştır. Literatür taramasının esas alındığı bu tezde genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi için Türkçe ve Almanca dilbilgisi üzerine yazılmış bazı yayınlar esas alınmıştır. Türkçe ve Almanca yazılmış dilbilgisi kitapları, bu konuda yapılmış lisansüstü çalışmalar, makaleler, Almanca ve Türkçe yapılmış çalışmalardan faydalanılarak bilgiler bir araya getirilmiş, bu bilgiler tasnif edildikten sonra iki dilde fiilimsilerin kullanım farklılığına değinilerek fiilimsilerin yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yazma becerilerinin amaca uygun geliştirilmesine katkısı incelenmiştir. Türkçe ve Almancada fiilimsilerin detaylı olarak ele alınması sonucunda her iki dilin dilbilgisi alanında önemli bir yere sahip olan fiilimsiler konusunun daha çok fiilden türetilmesi, çoğunlukla geçici isimler oluşturmaları, cümlede değişik öğeler şeklinde görev almaları iki farklı dildeki temel benzerlikler olarak dikkati çekmektedir. Ayrıca, Türkçe ve Almanca arasında mevcut olan kaynak ve yapı farkından dolayı mevcut olan özellikleri, yani Türkçenin eklemeli, Almancanın bükümlü dil olması, sözdizimlerinin farklılığı, Almancanın Türkçede mevcut olmayan cinsiyet ve çokluk ifadelerine sahip olması gibi, bazı genel farklılıklar, fiilimsilerin öğrenilmesi konusunda güçlüklerin başlıca kaynağını oluşturmaktadır. Ana dili Türkçe olan ve yabancı dil olarak Almanca öğrenen öğrencilerin fiilimsiler konusuyla ilgili olarak yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunda karşılaşılabilecek problemlerin önüne geçmek amacıyla genel olarak şu yöntemler kullanılabilir: Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde ana dildeki dilbilgisi konularını hedef dildeki dilbilgisi konuları ile karşılaştırarak öğretmek ve konuyla ilgili çok sayıda alıştırma yaptırmak; Almancadan Türkçeye, Türkçeden Almancaya konu ile ilgili çeviriler yaptırmak; iki dil arasındaki farklılığı karşılaştırma yaparak anlatmak ve dört temel beceriden biri olan yazma becerisinin önemine değinmek gibi yöntemler öğrenme ve öğretme sürecinde kolaylık sağlayabilmektedir. Yazmanın öğrencilere dil öğrenme konusunda büyük katkısı tartışılmazdır. Yabancı dilde yazma, bu dilde öğrencilerin doğru yapıları, deyimleri, kelimeleri, noktalama işaretlerini kullanmalarını ve geliştirmelerini sağlar. Nitekim yazma ile nasıl ve ne şekilde yazılacağı öğrenilir ve bu şekilde bilgilerin nasıl yazıya aktarılması gerektiği deneyimi kazanılmış olur. Söz uçar yazı kalır deyiminden yola çıkarak yazının yabancı dil olarak Almanca öğretiminde fiilimsilerin cümle içerisindeki görevleri ve kullanışları konusunda önemli bir yere sahip olduğu araştırmanın sonucunda ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Almanca, Türkçe, Fiilimsiler, Yazma becerisi.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Foreign Language Education
German Language Education Program
Master Thesis

THE CONTRIBUTION OF VERBALS TO THE PURPOSE DEVELOPMENT OF WRITING SKILLS IN GERMAN TEACHING AS FOREIGN LANGUAGES

Gurbet ÇOBAN

In this study, the use of gerunds, which have an important place in the grammar area, is examined in German and Turkish, which are two different languages in terms of both source and structure, and the contribution of this use to the development of writing skills is examined in accordance with the purpose. It is attempted to identify the differences and similarities in the use of gerunds in Turkish and German. It is based on determining the meaning and use of gerunds, which have a crucial place in teaching German as a foreign language, in Turkish and catalyzing the understanding and teaching of the subject of gerunds in German. In this thesis based on a literature review, a general survey model is used. Some publications on Turkish and German grammar are used to achieve the study's goal. After gathering and classifying the information from grammar books written in Turkish and German, postgraduate studies, articles, and studies conducted in German and Turkish, the contribution of gerunds to the development of writing skills in German as a foreign language is examined by mentioning the difference in the use of gerunds in the two languages. The detailed examination of gerunds in Turkish and German reveals that the key similarities in both languages are that gerunds, which play a crucial role in both languages' grammars, are generally derived from verbs, mostly produce temporary nouns, and function as different elements in sentences. In addition, some general differences between Turkish and German due to the difference in source and structure, such as the fact that Turkish is an agglutinative language while German is an inflected language, the difference in syntax, and the fact that German has gender and plurality expressions that Turkish does not have, constitute the main source of difficulties in learning gerunds. The following methods can be utilized in general to prevent the obstacles that native Turkish and German as a foreign language learners would confront when developing their writing skills on the subject of gerunds: To teach grammar topics in the native language by comparing them to grammar topics in the target language and to have a large number of exercises on the subject when teaching German as a foreign language; to make translations from German to Turkish and from Turkish to German on the subject; to explain the differences between the two languages by making comparisons, and to emphasize the importance of writing as one of the four basic skills can facilitate the teaching and learning process. Writing has an indisputable contribution to language learning. Writing in a foreign language enables students to use and develop the correct structures, idioms, vocabulary, and punctuation in that language. Indeed, with writing, individuals learn how and in what way to write, and in this way, they gain experience in how to transfer information into writing. Based on the idiom "spoken words fly away, written words remain," study has indicated that writing has a significant function in teaching German as a foreign language in terms of the duties and uses of gerunds in sentences.

Keywords: German, Turkish, Gerunds, Writing skills.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Almanca Hint-Avrupa dillerinde Cermen koluna ait bükümlü bir dildir. Türkçe ise sondan eklemeli bir dil olup Ural-Altay dil ailesinin Altay kolu içerisinde yer almaktadır. Yeni bir kelime türetirken Türkçede yapım ekleri kelime gövdesine getirilmektedir. Fakat bu durum Almancada aynı değildir. Almancada yeni bir kelime türetmek için kelimenin başına, ortasına ve sonuna ekler getirilmektedir. Bu farklılık bize her dilin kendine has bir üsluba ve dilbilgisi yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Dilbilgisinde önemli bir yer tutan fiilimsiler, Almanca ve Türkçede farklı yapılarda ele alınmaktadır. Yabancı dil öğretimi sürecinde yazma, okuma, konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu dört temel beceriden biri olan yazma becerisinin önemi büyüktür. Bunun en önemli nedenlerinden birisi yazmanın üretim ile ilgili bir beceri olmasından kaynaklanmaktadır. Okuma ve dinleme becerileri kavrama niteliğinde iken, konuşma ve yazma becerileri üretim niteliğindedir. Bu durum konuşma ve yazma becerilerini daha somut ve gözlenebilir kılmaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesine dair etkinlik sürecinde öğrencilerin aktif olarak katılması gerekmektedir. Harmer (2007) yazma başlıkları içerisinde beceri, pekiştirme, öğrenme stili ve dil gelişiminin yazmanın öğretilme sebepleri olarak ifade etmiştir.

Dil öğrenilmesinde görsel ve sözel olarak çalışma ve tekrar olanağı sağlamasından dolayı pekiştirme öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir etki kılmaktadır. İnsanların öğrenme biçimleri bireysel farklılıklara dayanmaktadır. Bazı öğrenciler okuyarak veya dinleyerek öğrenme seviyelerini zamansal olarak daha hızlı gerçekleştirirken, bazıları ise daha yavaş kalmaktadır. Bu tarz durumlarda yazma etkinliklerinin artırılması bu süreci hızlandıracaktır.

Öğrenilmek istenen dilde rapor, mektup vs. yazı ürünlerinin yazılması adına birtakım kuralların bilinmesi gerekmektedir. Bu kuralların bilinmesi ve kullanılması yazma eğitimi ile mümkün olmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında yazma becerisinin önemi şu şekilde özetlenebilir: Düşüncelerin somutlaşmasını ve kâğıt üzerine döküldüğünde düzenlenmesini sağlayan yazma becerisi, günlük hayatta geniş bir kullanım alanına sahip olduğundan iletişim için büyük bir öneme sahiptir. Dil öğretiminde yazma becerisinin öğretimi konusunda yapılmış tanımlar

bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır: Yazma birçok eğitimsel amaca hizmet etmektedir (Byrne, 1979, s:7). Sever'e göre (2004, s:24) yazma: "Düşündüklerimizi, duyduklarımızı, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile tasvir etmektir" olarak ifade edilmiştir.

Bu çalışmada, Almanca ve Türkçe dilbilgisinde önemli bir konuma sahip olan fiilimsilerin yazma becerilerinin amaca uygun gelişimine katkısı ele alınacaktır. Amaç, dilbilgisi alanında önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin yazma becerisinin geliştirilmesi sürecindeki oynadığı role dikkat çekmek ve bu becerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

1.1. Problem Durumu

Türkçede fiillerden türetilip, fiil anlamına sahip ancak fiillerin tüm özelliklerini taşımayan sözcüklere fiilimsi denilmektedir. İsim ve fiil köklerine getirilen birtakım ekler sayesinde sözcüklerin anlatım gücü gelişir ve onlara farklı anlamlar katar. Bu eklerle yapımlar ekleri denilmektedir. Fiillere getirilen bu ekler sayesinde fiilimsi oluşturulur ve cümlede isim, sıfat veya zarf biçiminde yer alır. Almancada ise fiilimsiler şimdiki zaman ortacı (Partizip-Präsens) ve geçmiş zaman ortacı (Partizip-Perfekt) olarak ele alınmaktadır. Türkçedeki fiilimsiler genellikle Almancada yan cümlelere denk gelmektedir. Farklı dil ailesi gruplarına mensup olan Türkçe ve Almancadaki fiilimsi konusunun benzer bir şekilde ele alınmaması, yabancı dil olarak Almanca öğretiminde birtakım zorlukları beraberinde getirebilmektedir. Bu konuda yapılmış çalışmalar sınırlıdır.

Bu çalışmada fiilimsilerin dilbilgisi özellikleri ele alınarak, Türkçe ve Almancadaki kullanımı ile ilgili örnekler sunularak konunun daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Her iki dil de farklı gramer yapılarını içerdiği için benzerliklerden çok farklılıklar üzerine değinilmiştir. Mevcut olan farklılıkların yabancı dil öğretiminde kullanılan yazma becerilerinin geliştirilmesine katkısı incelenmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, dilbilgisi alanında önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin hem kaynak hem de yapı bakımından farklı iki dil olan Almanca ve Türkçedeki kullanımı ile bu kullanımın yazma becerilerinin amaca uygun geliştirilmesine katkısını ele almaktır.

1.3. Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Fiilimsilerin Almancadaki karşılığı olan "Partizipien" konusu ile benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir ve fiilimsilerin Almanca öğretiminde yazma

becerilerine olan katkısı ele alınmıştır. Almanca ve Türkçenin gramer yapıları üzerine açıklamalar örnekler ile gözler önüne getirilerek konunun daha iyi anlaşılmasına çaba gösterilmiş ve bu kapsamda yazılmış bazı gramer kitapları, tezler ve makalelerden yararlanılmıştır.

1.4. Tanımlar

Dil: Ergin'in (2007, s:61) tanımlamasına göre kişiler arasında anlaşmayı sağlayan bir araç, kendine göre kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde kendini yenileyen canlı bir varlıktır.

Ana dili: Yaşamın ilk yıllarında çevresiyle olan ilişkilerini algılayarak ve bunu işleyerek öğrenilen birinci dildir (Demircan, 1990, s:14).

Yabancı dil: Öğrencilere akademik, mesleki ve toplumsal alanlardaki gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla anadil dışında öğretilen dil (Oğuzkan, 1981, s:159).

Fiilimsi: Fiilin tüm özelliklerini göstermeyen ancak fiillerden türeyen yapılardır. İyelik, olumsuzluk, çatı eki alabilirler fakat fiillerden fiil çekimlerine girmedikleri için ayrılırlar (Bayraktar, 2004).

İsim-fiil: Fiillerin gövde veya köklerine -ma, -ış ve -mak ekleri eklenerek cümlede isim olarak kullanılmasını sağlamaktadır.

Sıfat-fiil: Türkçede fiil köküne veya gövdesine belirli yapım ve çekim ekleri getirilerek ilgili fiillerin özelliğini kaybedip sıfatlaşması halidir.

Zarf-fiil: Bazı eklerin fiillere eklenmesi ile fiilin cümlede zarf olarak kullanmasını sağlayan yapı tipleridir. Bu ekler: -ken, -meden, -mez, -ir, -meksizin, -cesine, -esiye, -dikçe, -erek, -diğinde, -ince, -ip, -eli ekleridir.

İnfinitiv: Zamana ve kişiye bağlı olmadan kök ve gövdelerinin karşılaşmış oldukları kılış ve oluş durumlarına göre fiilin '-mek, -mak' ekini almış durumudur.

Partisip: Türkçedeki sıfat-fiilin karşılığı olarak nitelendirilmekte olup fiilin sıfat hali almış şeklidir.

Gerundium: Türkçedeki zarf-fiilin karşılığıdır. Zarf-fiilin isme dönüşmüş hali olup infinitife karşılık gelmektedir.

Okuma: Yazılı veya yazısız kaynaklar, okuyucu ve çevresel faktörlerin etkileşim kurması sonucu anlam kurma süreci okuma olarak tanımlanmaktadır (Akyol, 2003).

Konuşma: Duyguların, bilgilerin ve düşüncelerin dil aracılığı ile aktarılmasıdır. Konuşma insanlar arasında önemli bir etkileşim ve iletişim aracıdır (Demirel, 2002a, s:90).

Dinleme: “Dinleme, dinleyicilerin öncesinde ve sonrasında söylenenler ile bağlantı kurma ve anlama kabiliyetidir” (Temur, 2001, s: 61).

Yazma: Düşünce, istek ve duyguların belli kurallara göre semboller ile anlatımıdır düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatılmasıdır (Özbay, 2009a, s: 115).

BÖLÜM 2

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmada Türkçe ve Almancadaki fiilimsilerin cümle içerisinde kullanılışı ve yazma becerilerinin geliştirilmesine katkısı incelenmiştir. Fiilimsiler konusunda Türkçe ve Almanca dillerinin detaylı olarak ele alınıp incelenmesi sınırlıdır. Konu ile ilgili Türkiye’de yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Eyüp Zengin tarafından yazılan “Türkçedeki Fiilimsi Yapılara Sentaktik Yaklaşımın Yabancı Dil Almancanın Öğretimindeki Yeri ve Önemi (2017)” adlı makalesi ve “Türkçede ve Almancada Birleşik Cümle (2018)” başlıklı doktora tezi, Ümit Soylu tarafından dilbilimine kazandırılan “Türkçedeki Eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki Eylemsilerle Karşılaştırılması (2019)” adlı doktora tezidir.

Zengin (2017, s:8-8), fiilimsi yapıların morfolojik ve morfosentaktik açıdan ele alınması gerektiğini, Äquivalente olarak ifade edilen yan cümle yapılarının sentaktik yaklaşımın konu üzerinde anlaşılmasını kolaylaştıracağını bildirmiştir; ayrıca fiilimsileri cümle içerisinde özerk yapılar olarak değerlendirerek daha iyi anlayabilme ve analiz edebilme imkânı sağlayacağını, fiilimsileri barındıran Türkçe cümleleri birleşik cümle formatından bağlı cümleler (alt birimler) olarak irdeleyip Almancaya daha kolay bir şekilde aktarabileceğini ifade etmiştir.

Zengin (2018, s:378-390), Almanca öğreniminde Türkçedeki fiilimsi yapıların iyi analiz edilmesi ve öğrenilmesi gerektiğini, üretici dönüşümlü gramer hipotezi öncülüğünde Türkçedeki fiilimsilerin Almancada yan cümle olarak incelenmesinin önemli bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Yan cümle olarak değerlendirilmesinin Almanca öğretimini kolaylaştıracağını ve gramatik olarak daha kolay bir şekilde çözümlenebilmesine olanak sağlayacağını bildirmiştir.

Soylu (2019), Türkçede isimlerin Almancada infinitif, isim-fiillerin Almancada 1. ve 2. partisip yapısıyla, zarf-fiillerin Almancada 1. ve 2. partisip ya da infinitif yapısıyla karşılandığını, Türkçede bir fiil türünün Almancada başka bir fiil türü ile kullanılabilmesini bildirmiştir. İstisnai durumların ise Türkçenin Altay dil ailesinde Almancanın Cermen dil ailesinde bulunması sonucu oluşan farklılıklardan kaynaklanacağını belirtmektedir.

Önceden yapılan çalışmalar, anadilin dilbilgisi öğrenildikten sonra hedef dil ile karşılaştırma yaparak ilerlemeyi öngörür. Her dilin kendine has bir gramer yapısının olması

yabancı dil öğretiminde birtakım zorlukları da beraberinde getirmektedir. Ana dili ve yabancı dildeki dilbilgisine hâkimiyetin birlikte olması, yabancı dilde öğrenilen dilbilgisi kurallarının veya yöntemlerinin ana dilde var olan dilbilgisi ile karşılaştırma yapılmasına olanak sağlar. Ayrıca, soyutlama ve eleştirel düşünmenin canlanması, bilişsel ve etkileşim sürecine odaklı olması ve aynı zamanda üretme ile ilgili olması gibi katkıları yazma becerisinin önemini göstermektedir. Yabancı dil öğretiminde yazma becerisinin amaca uygun geliştirilmesi dikkate alındığında büyük kolaylık sağlayabilmektedir (Soylu, 2019).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma genel tarama modeline göre yürütülmüştür. Karasar (2013, s:79) bu modeli örnek/örneklemeler üzerinde gerçekleştirilen taramalar olarak ifade etmiştir. Bu taramalar genel bir kanıya varmak için evren içerisinde oluşan tüm unsurların genel veya öznel olarak örneklendirilmesi ile oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Çalışmada tarama modeline uygun olarak Almanca ve Türkçe bazı eserler taranmış ve incelenmiştir. Türkçe kaynak olarak Muharrem Ergin tarafından kaleme alınan “Türk Dil Bilgisi” ve “Türk Dili”, Doğan Aksan’ın “Her Yönüyle Dil”, Tahsin Banguoğlu’nun “Türkçenin Grameri” adlı eseri, Nesrin Bayraktar’ın “Türkçede Fiilimsiler”, Dursun Zengin’in “Her Yönüyle Modern Almanca” adlı eserleri incelenmiştir.

Konu ile ilgili Almanca kaynak olarak U. Engel’in “Syntax der Deutschen Gegenwartssprache”, Jacob Grimm’in “Deutsche Grammatik 1.Cilt” ve “Deutsche Grammatik 4.Cilt”, Robert Saxer’in “Grammatik Deutsch-die Grundlagen”, Heinrich Weber tarafından kaleme alınan “Das Erweiterte Adjektiv und Partizipialattribut im Deutschen” adlı eseri, Mehmet Hengirmen’in “Türkische Grammatik für die Deutschen”, Gerhard Wahrig’in “Deutsches Wörterbuch”, Bader Katharina’nın “Grammatische Hierarchien in der Sprache von Menschen mit Aphasie” adlı eserleri başlıca yararlanılan kaynaklar arasında yer almaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın amacına ulaşabilmesi adına Türkçe ve Almanca gramerleri konusunda kaleme alınmış bazı yayınlar esas alınmıştır. Her iki dilde de konu hakkında yazılmış gramer kitapları, makaleler ve yürütülmüş lisansüstü çalışmalardan faydalanarak genelden özele fiilimsilerin kullanımı incelenmiştir. İncelenen kanıtlar doğrultusunda Almanca öğretiminde yazma becerilerinin amaca uygun geliştirilmesi sürecinde fiilimsilerden nasıl yararlanabileceğine ve fiilimsilerin yazma becerilerine katkısına dikkat çekilmiştir.

BÖLÜM 4

4. TÜRKÇE ve ALMANCANIN GENEL ÖZELLİKLERİ

4.1. Dil Nedir?

Toplumun ortak paydası, en önemli anlaşma ve iletişim aracı olan dil, içinde bulunduğu toplumda gelişir ve büyür. İnsan varlığını diğer canlılardan ayıran en önemli özellik olan dil, toplumların ilerlemesine ve farklı toplumlar ile etkileşim kurmasına olanak sağlar. Dilin birçok tanımı yapılmıştır. Dilbilimci Saussure (1985) dili işaretler ve göstergelerden oluşan bir göstergeler sistemi olarak değerlendirir. Türk Dil Kurumu dilin eş anlamlısını “lisan” olarak belirtmiştir. Ayrıca dili, “İnsanların kendi aralarında duyduğu ve düşündüğü ifadeleri bildirmek adına işaret veya kelimeler ile yaptıkları anlaşma” şeklinde ifade etmiştir.

Dil, yazı ve konuşma olarak ikiye ayrılmaktadır. Dilbilimciler konuşma dilini bir toplumun yazı ile ilişkisi olmadan farklı söyleyiş biçimleri taşıyan bir varlık ve yazının ise bu varlığın yazıya geçirilmiş biçimi olduğunu ifade etmektedirler (Aksan 1975, s:85). Ergin (2013, s:3) ise dili, toplumu oluşturan bireyler arasında anlaşmayı sağlayan bir araç, kendine göre kuralları olan ve bu kurallara göre kendini geliştiren canlı bir unsur ve seslerden oluşmuş toplumsal bir kurum olarak tanımlamıştır. Ayrıca Banguoğlu (2015, s:9) dili, bireylerin dertlerini, karşılaştıkları sorunları anlatmak için sesli işaretleri kullanarak geliştirdikleri sistemler bütünü olarak tanımlamıştır. Yapılan bu tanımlamalardan dil ve insan arasında önemli bir bağ ve dilin kendine has bir sistem ile düşünme ve iletişim aracı olduğu görülmektedir. Nitekim toplumu oluşturan insanların birbirleriyle anlaşmasını sağlayan dil, toplumsal bir iletişim aracıdır.

4.1.1. Ana dil ve yabancı dil

Toplumlar halinde yaşayan ve sosyal bir varlık olan insanın kendi ulusu arasında öğrendiği ilk dili ana dildir. Ana dili, insanın bilinçaltında işleyen, ilk olarak anne ve bulunduğu çevreden öğrenilen dildir (Aksan, 2000, s:81). İnsanlar dil sayesinde diğer insanlar ve topluluklarla iletişim haline geçmişlerdir. Ancak zamanla ihtiyaçların artması, teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda toplumların birbirleriyle iletişim kurma gerekliliği giderek artmıştır. Bu küresel iletişimi kurabilmek için yabancı dil öğrenmenin önemi ve gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ana dilimiz dışında edindiğimiz dil, yabancı dildir. Her dilin kendine ait temel kuralları, cümle yapıları ve farklı söz dizim biçimleri vardır. Yabancı dil öğreniminde ana dil kuralları yabancı dilin kuralları ile karşılaştırılarak öğrenilmeye çalışılır. Bu karşılaştırma

esnasında iki dil arasında mevcut olan benzerlikler öğrenme ve öğretmeyi kolaylaştırır ancak farklılıklar öğrenmeyi zorlaştırır. Yeni bir dili öğrenmeye başlamadan önce temel kural kendi ana dilimize hâkim olmamızdır. Öğrenmek istediğimiz yabancı dilde mevcut olan kurallar bizim dilimiz ile örtüşmeyebilir ve hata yapmamız kaçınılmaz olur. Dil öğreniminde birçok birey bu hataya düşebilmekte ve başarısız olabilmektedir.

Yabancı dil bilmenin öneminin giderek arttığı dünyamızda dilin öğrenilmesine ve öğretilmesine önem verilmektedir. İnsanların iletişim kurmasını sağlayan temel dil becerileri vardır. Demirel'e göre (2004) dil okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerininin bütünüdür.

Dilin temel becerileri olan okuma, yazma, dinleme, konuşma becerileri sağlıklı bir iletişim kurmanın temel taşlarıdır. Hem ana dilde hem de yabancı dil öğretiminde bu dört temel beceri kullanılmaktadır. Dili etkili ve anlaşılır kullanma yeterliliğine sahip kılan bu beceriler sayesinde insanlar arasında iletişim kurmak kolaylaşmaktadır. Toplumsal bir varlık olan insan, her zaman çevresiyle etkileşim halindedir. Dört temel beceri olarak kabul edilen okuma, konuşma, dinleme ve yazmanın dil öğretimi ile birlikte öğretilmesi gerekmektedir (Demirel 2004: 24).

Demirel ve Şahinel'e göre (2006) insanların iletişim kurması adına dilin kullanma etkinliğini artırmadaki iki önemli süreç anlama ve anlatma süreçleridir. Anlama sürecinde dinleme ve okuma, anlatma sürecinde ise yazma ve konuşma becerileri önem arz etmektedir.

4.2 Köken ve Yapı Bakımına Göre Diller

Yeryüzünde bulunduğu coğrafi bölgeye göre benzerlik ve farklılık gösteren yüzlerce dil bulunmaktadır. Bu dillerin benzerliklerinin veya farklılıklarının saptanması amacıyla kendi aralarında sınıflandırmalar söz konusudur. Bazı diller sadece buldukları bölgede çok az sayıda kişi tarafından konuşulduğu için yapılan bu sınıflandırmalar en çok konuşulan diller arasında köken ve yapı bakımına göre oluşturulmuştur (Karabulut, 2009).

4.2.1 Kökenlerine göre diller

Uzun süren bilimsel çalışmalar dil ailelerinin belirlenmesini mümkün kılmıştır. Dillerin birbirleriyle olan ikili ilişkilerinin cümle, şekil, ses yapıları ve kullanılan ortak kelimeler açısından benzerlikleri sonucu ana diller arasındaki akrabalıklara ulaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında kökenlerine göre beş farklı dil ailesi belirlenmiştir. Bunlar Türkçenin içerisinde

bulunduğu Ural-Altay Dilleri, Almancanın bulunduğu Hint-Avrupa Dilleri, Çin-Tibet Dilleri, Hami-Sami Dilleri ve Bantu Dilleridir (Ercilasun, 2013).

4.2.2. Yapılarına göre diller

Tek heceli dillerde cümleyi oluşturan sözcükler herhangi bir ek almaz ve şekil değişikliğine uğramaz. Çekimsiz kelimeler bir araya getirilerek cümle oluşturulur. Sözcüklerin cümlede kullanıldıkları yer ve başka sözcükler ile olan ilişkisi sözcüklere anlam verir. Tonlama ve vurgu bakımından zengindirler. Fiil, sıfat, isim ve edat aynı sözcüğün yerine geçebilir. Bask, İberce, Çince ve Afrika dilleri bu grubu oluşturan dil aileleridir.

Bazı durumlarda kelimenin önüne, sonuna ve ortasına ekler gelebilmektedir. Genellikle ünsüzlerden oluşan kökler çekim sırasında oluşan değişiklikliğe uğrar. Çekim yapımında veya yeni sözcük türetiminde kelime kökünde değişiklikler meydana gelebilir ve bunlar kök yapısının anlamını etkilemeyecek şekilde cümlede yer alabilirler. Almanca bükümlü diller olarak bu yapıya girmektedir. Kelime kökleri ve ekler eklemeli dillerde mevcuttur. Kelimelerde meydana gelen bu değişiklik eklerle yapılmaktadır. Yeni kelimeler ekler aracılığıyla türetilir ve kelimelere yeni anlamlar verir. Kökte genelde bir değişim söz konusu değildir. Köklere uygun ekler getirilerek yeni bir anlam kazandırılır ve sözcük yapımı gerçekleşir. Türkçe, Moğolca ve Japonca gibi eklemeli (bitişgen) diller grubuna girmektedir (Öz Açık, 2017).

4.3. Türk Dili

Türkiye başta olmak üzere Kafkasya, Batı ve Doğu Türkistan, Sibiryaya, Volga İnan ve Irak'ın bazı bölümlerinde Azerbaycan, Balkanlar ve Kıbrıs coğrafyasında Türk dili konuşulur. Türk Dili dünyada en çok konuşulan diller arasında 16. sırada yer almaktadır (Ethnologue, 2018). Türkçe Türkiye ve KKTC'de resmi dil statüsündedir. Türkçe, tümce yapısı bakımından genel olarak özne-nesne-yüklem sırasına sahiptir. Almancada bulunan grammatik cinsiyet (erillik, dişilik, nötr) Türkçede bulunmamaktadır.

4.3.1. Türk dilinin dönemleri

Türk dili veya Türkçenin dönemleri yaklaşık M.Ö. 9000 yıllarda gelişen, bazı kelimeler dışında hiçbir dil belgesi olmayan Türk-Moğol Birliği ile başlar. Bu dönem Altay dönemi olarak ifade edilmektedir. Türkçe bağımsız bir dil olarak MÖ 5000-4000 yılları arasında Ana Altaycadan ayrılır. Proto-Türkçe Dil Birliği en eski Türkçe dönemi olarak bazı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir. Nitekim Sümerce ve Türkçe arasında Osman Nedim Tuna ile bazı araştırmacılar ortak 168 sözcüğü tespit ettiklerini bildirmişlerdir. Ancak bazı bilim

insanları bu hipotezi kabul etmemektedir. Altay Dil kuramını reddeden filologlar Çuvaşça-Türkçe Dil Birliği Dönemini en eski türkçe dönemi olarak ele almaktadır. Türkçe, Moğolca ve Mançu- Tunguzcadan ayrılarak bağımsızlığına ulaşmıştır. Bu dönemde Eski Batı ve Eski Doğu Türkçesi şeklinde Türkçe iki ayrı lehçeye bölünmüştür. Daha sonra yazılı dönemin başladığı Köktürkçe ve Uygurcanın hâkim olduğu Türkçe Dönemi başlamaktadır (Özönder, 2002). Bazı araştırmacılar Karahanlı Türkçesinin bu döneme ait olduğunu vurgulamaktadır. Eski Türkçe Döneminden sonra Doğu Türkçesinde; Karahanlı, Harezmi, Çağatay, Batı Türkçesinde; Eski Anadolu, Osmanlı, Azeri, Türkmen, Kuzey- Batı Türkçesinde; Eski Kıpçak, Memluk Kıpçak, Ermeni Kıpçak Türkçesinin hâkim olduğu Orta Türkçe Dönemi gelir. 20. yy başları ise Türkçenin en son dönemidir (Aksan 1999).

4.3.2. Türk alfabesi

Latin alfabesi “Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun”u ile 1 Kasım 1928 tarihinde yürürlüğe girdi. Türkçenin ses yapısına uygun düşen Latin alfabesi temel alınarak hazırlanmış olan Türk alfabesinde tek harfli bir yazı sistemine dayalı olarak her bir harf bir sesi ifade eder. Böylece Almancada olan ch, sch, tsch gibi ikili, üçlü ve dördü birleşik harflere yer verilmemiştir. “ı”, “ü”, “ö” gibi harflerin Türk alfabesine eklenerek ünlü harflerin Türk diline uyarlanması daha kolay hale gelmiştir.

"Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Yüzyıllardan bu yana kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak zorundasınız. Anladığımızın belirtilerine yakın gelecekte bütün dünya tanık olacaktır. Buna kesinlikle inanıyorum." (Mustafa Kemal Atatürk 1928) diyerek alfabenin önemine değinmiştir.

Sonuç olarak 1 Kasım 1928 gün ve 1353 sayılı yasayla tespit ve kabul edilmiş ve 8’i ünlü 21’i ünsüz 29 harften oluşan Türk alfabesi günümüzde de halen geçerliliği olan bir alfbedir (Tongul, 2004).

4.4. Alman Dili

Hint-Avrupa dil grubunda Cermen dilleri koluna ait olan Almanca çekimli (bükümlü) bir dildir (Bükümlü dil). Dünyanın yaygın dillerinden biri olan Almanca Avrupa Birliğinin resmi dillerinden biridir. Başta Almanya olmak üzere Avusturya, Lihtenştayn, Lüksemburg, İsviçre, İtalya, Belçika, Polonya, Romanya ve Fransa’nın bazı bölgelerinde Almanca

konusulmaktadır. İkili, üçlü, dörtlü harf yapısına ve özel seslere sahip olan Alman dilinde eril, dişil, cinsiyet ayrımı bulunmaktadır (Gloning and Young, 2004).

M.S. 600'lerde Cermenlerin göç ettiği ve Hristiyanlığın yayıldığı zamanlarda Alman dilinin tarihi başladı olarak kabul edebiliriz. Latincenin ilkyazı dili olarak Avrupa'ya girmesiyle farklı bölgelerde neredeyse benzer ses, kelime ve gramere sahip farklı halk dilleri oluştu. Bu farklılıklar nedeniyle yakın ilişki içinde olan dil aileleri dil gruplarına ayrıldı. Bu sınıflandırma içerisinde Almanca Cermen dil grubunun dillerinden biri olarak, Hint-Avrupa dil ailesine mensuptur. Bu Hint-Avrupa dilinin M.Ö. ilk bin yıl içerisinde geliştiği varsayılmakta ve bu bin yılın sonlarında ilk ses değişimi meydana gelmektedir. Günümüzde konuşulan Alman dilinin ortaya çıkmasına neden olan süreçler ise M.S. 6. yüzyıla kadar ikinci ses değişimiyle başladığı düşünülmektedir (Chambers and Wilkie, 2014).

4.4.1. Alman dilinin dönemleri

Alman dili tarihi üç döneme ayrılmaktadır; Eski Yüksek Almanca (750-1050): En eski yazılı Almanca biçimi olan ve tek bir dili olmayıp birçok lehçeler barındıran Eski Yüksek Almancada standart bir lisan söz konusu değildi. Eski Yüksek Almanca sentetik bir dildi. Orta Yüksek Almanca (1050-1500): Yüksek Orta Çağ döneminde konuşulmuş olan Orta Yüksek Almancada birçok lehçeler vardı. Eski Yüksek Almancadan Orta Yüksek Almancaya yazılı bir devamlılık yoktu. Latincenin yazımına 10. ve 11. yüzyıllarda başladığı için Almancanın Orta Yüksek Almanca ile yazılmasına yeniden başlandı. Büyük harf yazımı sadece isimlerde kullanıldı. Son dönem, Yeni Yüksek Almanca (1500-günümüze kadar) Otuz Yıl Savaşlarının sonunda dilsel yabancılaşma eğilimlerine karşı oluşmuş dil toplulukları Alman dilini arındırmayı ve geliştirmeyi amaçladı. Dönemin en önemli özelliği standart bir yazılı Almanca geliştirilmesinin ardından konuşma dilinin standartlaştırılmasıdır (Sanders, 2010).

4.4.2. Alman alfabesi

Alman alfabesi Latin alfabesinden esinlenerek oluşturulmuştur. Latin alfabesinin 26 temel harfini, üç umlaut'u (ünlü değişimi) (Ä, Ö, Ü) ve Eszett'i (ß) içerir. Eszett (ß) günümüz Alman dilinde İsviçre ve Lihtenştayn'da kullanılmamaktadır. Eszett yerine "ss" kullanılmaktadır. Harfin bulunduğu hecede ünlü kısa okunuyorsa "ss", uzun okunuyorsa "ß" yazılır. Örneğin; Straße (sokak), Pass (pasaport) gibi kelimelerde bu ayrımı görebiliriz. Almanca alfabesi ve okunuş Şekil 4.1'de gösterilmiştir.

Alman alfabesinde mevcut olan tüm harfler “das” artikeli kullanılarak betimlenmiştir. Almancada mevcut olan eski belgeler ve bazı lehçeler yazılırken sayısız harfler kullanılmaktadır. Bu durum Almancada mevcut olan yabancı kelimelerin tanımlanmasında da görülmektedir (Biedermann et al., 1939).

Aa	[a]	Jj	[jɔt]	Ss	[ɛs]	Umlaute	
Bb	[be]	Kk	[ka]	Tt	[te]	Ää	[ɛ]
Cc	[tse]	Ll	[ɛl]	Uu	[u]	Öö	[ø]
Dd	[de]	Mm	[ɛm]	Vv	[faʊ]	Üü	[y]
Ee	[e]	Nn	[ɛn]	Ww	[ve]		
Ff	[ɛf]	Oo	[o]	Xx	[iks]	nur auf Deutsch	
Gg	[ge]	Pp	[pe]	Yy	[ˈypsilon]	ß	[ɛstset]
Hh	[ha]	Qq	[ku]	Zz	[tset]		
Ii	[i]	Rr	[ɛr]				

Şekil 4.1. Almanca Alfabeti ve okunuşu (QUIA, 2022)

Türkçenin köken bakımından Altay dil ailesinden Almancanın ise Cermen dil ailesinden olması iki farklı dil arasında birtakım yapı farklılıklarına sebep olmuştur. Altay dillerinin yapı açısından en önemli özelliği cinsiyet olmaması ve sözcük türetmenin son ekler ile sağlanmasıdır. Aksan (2000, s:105), bu durumu farklı sözcüklerin ve morfemlerin birbirine bağlanması olarak tanımlamaktadır. Kelime köklerinin sonunda veya önüne çeşitli eklerin getirilmesi ile anlamlı kelimeler türetilir. Kullanılan ekler tek başını bir anlam içermezler ve geliş güzel eklenmezler. Eklerin isime mi fiile mi getirileceği önem taşımaktadır. Bu ayrımı kavrayabilmek için Türkçede yapım ekleri ile Almanca örnek ve sonekler konusuna değinmemiz gerekmektedir.

4.5. Türkçede Yapım ekleri ile Almancada Önekler ve Sonekler

Sözcüklerin gövde ve köklerine getirilen yapım ekleri, getirilen kelimeye yeni bir ifade kazandırmakta ve birçok yeni kelime türetme imkânı sağlamaktadır. İsimden isim, fiilden isim, isimden sıfat türetilmesi mümkündür (Korkmaz, 1992, s:171; Hengirmen, 1999, s:415). Kök ve gövdelere getirilen yapım ekleri kelimenin anlamını değiştirmektedir. Öte yandan bu kelimeler kök ve gövdeden de farklı anlamlar kazanmaktadır. Ergin (1989, s:116) yapım ekleri kök biçimbirimlerini destekleyen ekler olduklarından, bu eklerin ikinci derecede kök biçimbirimleri olarak ele alınması gerektiğini belirtir. Yapım ekleri, sözcük yapısının sabit unsurlarıdır ve sözcük içinde kökten hemen sonra gelir.

4.5.1. Türkçede yapım ekleri

Yapım ekleri Türkçede dört çeşittir. Bunlar:

- İsimden isim yapan ekler
- Fiilden isim yapan ekler
- İsimden fiil yapan ekler
- Fiilden fiil yapan ekler

İsimden isim yapan ekler

İsim gövdesine ve/veya köküne eklenerek yeni isimler türetme olanağına sahip eklerdir.

kulak-lık, göz-lük, gibi kelimelerin sonlarında bulunan -lık, -luk, -lik eki gibi.

Fiilden isim yapan ekler

Fiil kök veya gövdelerine eklendiğinde yeni isimler türetme olanağına sahip eklerdir.

düşün-ce, yor-gun kelimelerinin sonlarında bulunan -ce, -gun ekleri gibi.

İsimden fiil yapan ekler

İsim kök veya gövdesine eklenerek fiil türetme olanağına sahip eklerdir.

rahat-la (mak), uğur-la (mak) örneklerinde kullanılan -la eki gibi.

Fiilden fiil yapan ekler

Fiil kök veya gövdelerine eklendiğinde yeni fiiller türetme olanağına sahip eklerdir.

bil-dir, gül-dür, gid-er, sev-in gibi kelimelerin sonlarında bulunan -dir, -dür, -er, -in eki gibi.

Sondan ekleme özelliğindeki Türkçe, bu özelliğin önemli bir temsilidir. Hangi tür ekler olursa olsun kelime kökünün anlamını değiştirmemektedir. Örnek verecek olursak isim kökü olan “çaba-” ve fiil kökü olan “bırak-” kelimelerinde bunu görebiliriz (Kartallıoğlu, 2007, s:96)

bırak	-	ı	-	ı	-	mış
fiil kökü		yardımcı ses		fiilden fiil yapan ek		sıfat-fiil eki

Yukarıda görüldüğü üzere yardımcı ses (-ı), fiilden fiil yapma eki (-l) ve sıfat fiil eki (-miş) eklenmesine rağmen bırak kelimesinin kökünde bir değişiklik söz konusu olmamıştır (Kartallıoğlu, 2007, s:100).

çaba	-	la	-	dık	-	ı	-	m
isim kökü		isimden fiil yapan ek		sıfat-fiil yapan ek		yardımcı ses		tekil birinci şahıs iyelik eki

İsim kökü olan çaba- kelimesinde de fiil yapma eki (-la), sıfat-fiil eki (-dık), yardımcı ses (-ı) ve tekil birinci şahıs iyelik eki (-m) eklenmesine karşın kökünde değişiklik söz konusu olmamıştır.

4.5.2. Almancada önekler ve sonekler

Hint- Avrupa dil ailesinden Cermen dilleri koluna bağlı olan Almanca dili, bükümlü bir dildir. Bükümlü dillerde ünsüz kelimelerden türetilen kelime kökleri mevcuttur. Başa, ortaya ve sona gelen bu ekler kendi içinde de değişikliğe uğrayarak yeni ve farklı anlam kazandırır. Oluşan yeni kelimeler, kökteki harflerin oluşturduğu anlam ile yakın ilişkilidir. Büküm kelimesinin anlamı, çekim sırasında kökün, özellikle kökteki ünlünün değişmesidir. Sözcüklerin değişime uğramasını inceleyip kategorize eden ve sözcükleri anlamlandıran bilim dalı morfoloji olarak adlandırılmaktadır. Öte yandan, kelimelerin şekil ve biçim olarak yapılarını ve oluşma ilkelerini inceleyen modern dilbilimin bir alt dalı da morfoloji olarak ifade edilmektedir. Donalies (2014)'inde belirttiği gibi "Parçalanması çok fazla olmayan ve her birimin anlama sahip olması morfemdir" diyebiliriz. Elsen (2013) morfolojik incelemede kelime yapımı ve çekimi arasında bir farklılığı vurgulamaktadır. Kelime yapımı aracılığıyla yeni kelimeler elde edilmektedir. Örnek verecek olursak machen, mach:er; kelime çekimi yapılırken kelimelerin yalnızca morfolojik yapıları değişime uğradığı görülmektedir ya da machen, mach:t, ge: mach:t, mach:te fiili örnek olarak verilebilir (Elsen, 2013, s:3-4). Sözcük yapım türleri (alm. Wortbildungsarten) ve çekim (alm. Flexion) olarak alt başlıklar sözcük yapımı (alm. Wortbildung) başlığı altında değerlendirilmektedir (Elsen, 2011, s:26). Kelimeler bağımsız biçimde cümle içinde anlam ifade etmekte ve bağımlı gramatik morfemler ekler (alm. Affixe) olarak da ifade edilmektedir.

Sözcük türetme Almancada birleştirmeden sonra en sık uygulanan kelime yapım yöntemlerinden biridir (Elsen, 2013, s:7; Spillmann, 2004, s:97). Söz varlığı bakımından Almanca

zengin diller arasında yer almaktadır (Wöllstein, 2016, s:650). Nitekim Duden (2019, s:74) Almanca dilinde söz ihtivasının ortalama 300.000 ile 500.000 arasında olduğunu belirtmiştir.

Bu durumun en önemli nedenleri arasında, Almancanın çok fazla yeni sözcük türetme olanağına sahip olmasını örnek gösterebiliriz. Her dilde yeni kelimeler belirli kurallara göre türetilmektedir. Bu kurallar hakkında bilgi sahibi olmak dil öğrenilmesinde büyük öneme sahiptir. Almancada sözcük köklerine ekler getirilerek yeni sözcükler oluşturabilmektedir. Geleneksel dilbilimciler türetme işlevini kelimenin eklendiği duruma göre ön ve/veya son eklemeli olarak irdelemektedir (Meibauer, 2002, s:55).

Naumann (2000, s:52), köklerin farklı noktalarına ekler getirilerek yeni sözcükler oluşturmayı sözcük türetilmesi olarak ifade etmektedir. İsim ve sıfat yapımında sonekler ve fiil türetmede ise önekler önemli bir role sahiptir. Engel (1996, s:861) ise ön ve sonekler yardımıyla mevcut olan sözcüklerden yeni sözcükler türetilme işlevini türetme olarak tanımlamıştır.

İsim yapımı

Tüm sözcük oluşum kurallarının yeni oluşumlarda yapılması dilin üretken olduğunu göstermektedir. Yeni sözcük türü oluşturmada öneklerin soneklerin etkisi kadar bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir (Eichinger, 2000, s:49). Örneğin, Un: lustig (keyifsiz), Lustig (keyifli) gibi bir kelime fakat bu örnekten farklı olarak Almanca sonekler ile bir sözcük türünden başka sözcük türünü de türetme olanağına sahiptir. Soneklerin belirleyici bir rolü vardır. Örneğin, ‘-lich’ soneki ile genellikle sıfat türetilir ve ehrenamt: lich (gönüllü), soneklerden ‘-heit’ ve ‘-keit’ ile de isim türetilmektedir: Möglich: keit (olasılık). Burada önemli olan son kısım bir bütün şeklinde sözcük türünü belirlemektedir. Almancada öneklerle isim yapımı ve soneklerle isim yapımı şeklinde isim oluşumları iki ayrı başlık altında aşağıda incelenmektedir.

Öneklerle isim yapımı

Yeni sözcük oluşturmak için öneklerin sonekler kadar etkisi görülmemektedir (Eichinger, 2000, s:49). Önekler ile yeni sözcükler çoğunlukla isimler aracılığıyla yapılır. Önek eklendiği ismin anlamını değiştirebilmektedir ancak ismin türünü değiştirememektedir (Engel, 1996, s:512- 513):

Önekler	Yüklendiği Anlam	Örnekler
un-	olumsuzluk	un-glück, un-ruhe, un-lust
miss-	olumsuzluk/ yanlış	miss-erfolg, miss-achter
ex-	önceki/ eski	ex-mann, ex-minister
ge-	topluca/ bütünlük	ge-stein, ge-büsch, ge-stühl

a. Öneklerden “un-” ve “miss-” ekleri ile yapılan isimler olumsuzluk anlamını vermektedir ancak Unfall (kaza) ve Unrat (çöp) gibi kalıplaşmış olan yapılar da vardır.

b. Latince'den eğilmiş bir önek olan “ex-” eki önceki ve eski anlamı vererek isimlerde kullanılmaktadır.

c. “ge-” öneki ile birlikte bir şeyin miktarı toplu olarak veya toplamı anlamında hem isimlerden hem de fiillerden aktif olarak isim türetmeleri mümkündür (der Stein> das Ge: stein; schenken> das Ge: schenk). Genellikle bu sözcüklerin yansız tanımlık gerektirdiği ifade edilmektedir (Eisenberg, 2013, s:236-242; Elsen, 2011, s:79-80).

Soneklerle isim yapımı

Sonekler kullanılarak isim türetmelerinin büyük bir çoğunluğu oluşturulmaktadır. Örneğin: Mal:er, Arbeiter:in, Schön: heit, Wirk: ung, Besorg: nis (Naumann, 2000, s:42). İsimden isim, “-in, -chen, -lein” sonekleri kullanılarak türetilmektedir. Örneğin: Kund:in, Lehrer:in; Lieb: chen; Schwester: lein, Büch: lein. Eril isimlerde kullanılan sözcükler dişil tanımlık gerektirdiğinde “-in” sonekiyle oluşturulmaktadır: soneklerden “-chen” ve “-lein” sonekleri çoğunlukla küçültme biçim birimi olarak kullanılmaktadır (Engel, 1996, s:517). “-ling” sonekiyle sıfat köklü sözcükler türetilmek istenildiğinde sıfatın özelliğine sahip isimleri teşkil edilmektedir; genellikle olumsuz bir anlam vermek için kullanılmaktadır: Blöd: ling, Frech: ling. Birçok fiilden “-er” soneki ile isim yapılmaktadır. Örneğin: Rett:er (kurtarıcı), Weck:er (çalar saat), Besuch:er (ziyaretçi) (Donalies, 2011, s:76-77). Engel (1996, s:514): “-er” soneki ile türetmelerde iki anlam grubu arasındaki ayrımı aşağıdaki örnekte belirtmektedir:

a. Kişi tanımları: Arbeit:er → işçi, çalışan kişi.

b. Eşya tanımları: Bohr:er → matkap, delme işleminde kullanılan alet.

Eril cinsiyet özelliği taşıyan isimler için “-in” soneki dişil tanımlık belirtmede kullanılmaktadır: Arbeiter:in, Lehrer:in (Donalies, 2011, s:79-81). Sıfatlar “-e, -heit/ -keit/ -

igkeit” sonekleri ile kullanıldığında isim haline gelir. Örneğin: Tief: e (derinlik), Kürz: e (kısalık); Gleich: heit (eşitlik), Frei: heit (özgürlük); Schmutzig: keit (kirlilik), Feindlich: keit (düşmanlık); Müd: igkeit (yorgunluk), Schlaflos: igkeit (uykusuzluk). Bu tür türetmeler sıfat köklü nitelik tanımları olarak kabul edilmektedir. Soneklerden “-heit, -keit, -igkeit” soneklerinin kullanım şekilleri aşağıda incelenmektedir:

a. Tek heceli sıfat kökü (schön→Schön: heit) veya Partizip II durumunda olan “- heit” soneki ile isim türetilmesi sağlanır (betroffen→Betroffen: heit).

b. “-bar, -ig, -isch, -lich, -maß, -sam” gibi sıfat durumunda olan sonekler “-keit” soneki ile türetildiğinde isim yapımı için kullanılmaktadır (haltbar → Haltbar: keit).

c. “-haft” ve “-los” soneki ile biten sıfatlarda “-igkeit” soneki getirilerek isim yapılmaktadır (lebhaft→Lebhaft: igkeit) (Meibauer, 2002, s:46; Wöllstein, 2016, s:735-736).

Sonek olan “-tum” ile birlikte isim, sıfat ve fiillerden isim oluşumları yapılmaktadır. Genellikle bu oluşumlar soyut topluluk anlamı taşımaktadır. Christen: tum (Hristiyanlık), Juden: tum (Musevilik), Luther: tum (Protestanlık), Volks: tum (ulusallık) gibi felsefi, dini veya başka ideolojik soyut topluluk tanımları mevcuttur. Hükümdarların unvanını esas alan Scheich: tum (şeyhlik), König: tum (krallık), ve Kaiser: tum (imparatorluk) gibi oluşumlar da yönetim şeklini tanımlamak için kullanılmaktadır (Kahramantürk, 1999, s:40).

Alman dilinde mevcut olan yerli ve yabancı sonekler ile türetilmiş isimler, artikellerine göre (der, die, das) aşağıda gösterilmektedir. Bu tablolar dışında bazı istisnai durumların da bulunabileceği ifade edilmelidir (Engel, 1996, s:513-518):

Eril Tanımlık (Der):

-and	Doktorand, Proband, Summand
-ant / -ent	Emigrant, Laborant; Agent, Interessent
-er, -ler, -ner	Drucker, Lehrer; Sportler, Rentner
-eur	Ingenieur, Monteur, Redakteur
-ismus	Idealismus, Nationalismus, Organismus
-ist	Maschinist, Sozialist, Tourist
-ling	Flüchtling, Neuling, Zwilling
-or	Autor, Direktor, Organisator

Dişil Tanımlık (Die):

-ade	Blockade, Marmelade, Promenade
-age	Garage, Message, Reportage
-anz / -enz	Arroganz; Intelligenz, Tendenz
-e	Anzeige, Grösse, Kälte, Suche, Tiefe
-ei	Bäckerei, Bücherei, Druckerei
-heit / -keit	Dunkelheit; Ehrlichkeit, Fähigkeit
-ie	Demokratie, Energie, Ökonomie
-ik	Mimik, Didaktik, Musik, Technik
-in	Ärztin, Anwältin, Freundin, Hündin
-ion	Depression, Funktion, Redaktion
-ität	Originalität, Realität, Qualität
-schaft	Gesellschaft, Studentenschaft
-ung	Beobachtung, Regierung, Werbung
-ur	Architektur, Tastatur, Zensur

Yansız Tanımlık (Das):

-chen / -lein	Liebchen, Süppchen; Büchlein, Zünglein
-(e)ment	Argument, Engagement, Medikament
-tum	Heiligtum, Bürgertum, Heldentum
-um	Datum, Publikum, Stadium, Zentrum

Yukarıda verilen sonekler ile isimler için tanımlık belirlenebilmektedir. Bir sözcükten diğer bir sözcük türüne dönüştürme yapıldığında önek ve sonek kullanımı olmadan da isimlerin cinsiyeti belirlenebilmektedir. Bu özellik daha çok fiillerden isim yapımında belirgindir. Fiiller yalın durumunda isim olarak kullanıldığında yansız tanımlık olarak kullanılmaktadır: fliegen → das Fliegen, essen → das Essen, laufen → das Laufen. Bu yöntem sözcük türünü değiştirme (alm. Konversion, tr. Evrişim, ing. Functional shift) şeklinde tanımlanmaktadır. Örtük türetme (alm. implizite Derivation) şeklinde tanımlanan sadece fiil kökü içindeki sesli harfin ve sözcük türünün değiştirilmesi ile birlikte eril tanımlık almaktadır: werfen → der Wurf, finden → der Fund, gehen → der Gang (Vater, 2002, s:87; Altmann, 2011, s:41; Donalies, 2011, s:95-96).

Sıfat yapımı

Yeni sıfat oluşumları önek veya sonek kullanımıyla gerçekleştirilmektedir. İsim köklü türetmelerde abenteuer: lich (maceralı), fiil köklü türetmelerde denk: bar (düşünülebilir) ve sıfat köklü türetmelerde ur: alt (çok yaşlı) örnek olarak gösterilebilmektedir. un: glaub: lich (inanılmaz) gibi önek ve soneklerin beraber kullanıldığı durumlar da mevcuttur: (Wöllstein, 2016, s:761). Almancada sıfat yapımı öneklerle sıfat yapımı ve soneklerle sıfat yapımı şeklinde iki ayrı başlık altında incelenmektedir.

Öneklerle sıfat yapımı

Önekler eklendikleri sıfatın anlamını büyük derecede değiştirmektedir. Almancada genellikle sıfatlarda çok kullanılan yerli ve yabancı önekler, yüklediği anlamı ve örnekleri ile birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (Engel, 1996, s:576-578; Fleischer ve Barz, 2012, s:352-356):

Önekler	Yüklediği Anlam	Örnekler
a(n)-	olmayan	asozial, anormal; anorganisch
un-	olmayan	ungenau, undicht, unzufrieden
in- (il-, im-, ir-)	olmayan	indiskret; illegal; immobil; irreal
ur-	aşırı	uralt, urkomisch, urgemütlich
erz-	aşırı	erzfaul, erzkatholisch
post-	sonrası	postmodern, postindustriell
prä-	öncesi	pränatal, prähistorisch
pro-	yanlısı	prowestlich, proarabisch
inter-	arası	international, interkulturell
trans-	ötesinde	transatlantisch

Soneklerle sıfat yapımı

Genellikle fiillerden sıfat türetilerek sonekler ile sıfat yapılır. Naumann'ın görüşüne göre (Naumann, 2000, s:53-54) sıfat yapım eklerinden biri olan '-haft' soneki ile türetilen sıfatların %96,3'ü ismin niteliğini ifade eder. Örneğin: meister: haft (ustaca), helden: haft (kahramanca). '-haft' ve '-sam' sonekleri anlamsal boyutuna baktığımızda birbirine benzemektedirler: duld: sam (hoşgörülü) gibi. '-isch' sıfat yapım soneki sözcük türüne aidiyetlik anlamı vermektedir: türkisch, arabisch, englisch. '-bar' eki fiil köklerine getirilerek,

‘-lich’ soneki sıfat ve isim köklerine getirilerek pasif anlam veren sıfatlar yapılmaktadır. Örneğin: les: bar (okunabilir) → leser: lich (okunaklı) gibi. Yabancı kökenli olan sonekler çoğunlukla yabancı sözcük köklerine eklenir ve bu şekilde türetilmektedir: akzept: abel (kabul edilebilir), diskut: abel (tartışılabilir), praktik: abel (uygulanabilir) (Schäfer, 2016, s:248). Yerli ve yabancı üretken sonekler Almancada sıfat yapımı için aşağıdaki tablodaki gibi kullanılmaktadır (Engel, 1996, s:578-579; Fleischer ve Barz, 2012, s:332-350):

Sonekler	Önekler
-abel	akzeptabel, praktikabel, rentabel
-al / -ell	formal, fatal; formell, originell
-bar	dankbar, strafbar, trennbar
-e(r)n	seiden, steinern, gläsern, hölzern
-haft	fehlerhaft, jungenhaft, standhaft
-ig	traurig, witzig, geizig, heutig
-isch	kölnisch, spanisch, türkisch
-iv	aktiv, impulsiv, informativ, massiv
-lich	tödlich, freundlich, grünlich
-los	schaflos, frablos, sinnlos, geschmacklos
-mäßig	planmäßig, zweckmäßig
-sam	erholsam, sparsam, sorgsam, arbeitsam

Fiil yapımı

Önekler ile fiil yapımı ve kullanımı Almancada çok yaygındır. Önekler eklendiği fiilin kökünü bazen kısmi olarak değiştirirken bazen de fiilin anlamını tamamen değiştirmekte ve çeşitli anlamlar verebilmektedir (Kessel ve Reimann, 2017, s:123). Ancak Almancada fiil yapımı üzerinde soneklerin önekler gibi geniş bir etkisi görülmemektedir. Anlamı tamamen değiştiren önekler genelde ayrılmayan önekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrılmayan öneklerle türetilmiş olan bazı fiillerin biçimbilimsel çözümlemesi aşağıda gösterilmektedir (Hentschel, 2020, s:180):

Önek	+	Fiil		Fiil Oluşumu
be	+	suchen(aramak)	→	besuchen (ziyaret etmek)
ent	+	stehen (durmak)	→	entstehen (oluşmak)
er	+	fahren (gitmek)	→	erfahren (yaşayarak öğrenmek)
ge	+	hören (duymak)	→	gehören (ait olmak)
hinter	+	gehen (gitmek)	→	hintergehen (aldatmak)
miss	+	verstehen (anlamak)	→	missverstehen (yanlış anlamak)

Almancada fiil oluşturma öneklerle fiil yapımı ve soneklerle fiil yapımı şeklinde iki başlık altında incelenebilmektedir:

Önekler ile Fiil Yapımı

Almancada fiil yapımında kullanılan önekler; “be-, ent-, er-, miss-, ver-, zer-” gibi ayrılamayan fiil önekler ile “ab-, an-, auf-, aus-, ein-, mit-, nach-, vor-, zu-” gibi çekimi yapılırken ayrılan ilgeç kökenli öneklerden oluşmaktadır. İlgeç kökenli çoğunlukla yarım önek ya da önekimsi (alm. Halbpräfix / Präfixoid) şeklinde adlandırılmaktadır (Engel, 1996, s:439-441; Uslu, 2008, s:67-67). Almancada mevcut olan birtakım önekler fiil, sıfat ve isim köklerine gelerek fiil oluşturabilmektedir (Wöllstein, 2016, s:702):

Kök	Önekler	Fiil Oluşumu
Fiil	be: dürfen (izinli olmak)	be:dürfen (ihtiyacı olmak)
Sıfat	ver: klein (küçük)	ver:kleinern (küçültmek)
İsim	zer: fleisch (et)	zer:fleischen (parçalamak)

Heringer’in belirttiğine göre (2013, s:114) Almancada önekler eklendiği kökün dilbilgisel özelliğini ve anlamını büyük ölçüde değiştirmektedir. Örneğin Almancada machen “yapmak” anlamı verirken, ‘nach-’ önekinin eklenmesiyle nach: machen “taklit etmek” fiili türetilmektedir. Öneklerin fiille birleşme sağlamaları ve çeşitliliği şu şekilde bir fiil örneği ile gösterilebilir (Balcı vd. 2010, s:212).

- ziehen: çekmek

abziehen	:	çekip çıkarmak	fortziehen	:	sürüklemek
anziehen	:	giydirmek	großziehen	:	büyütmek
aufziehen	:	çekerek açmak	nachziehen	:	neden olmak

ausziehen	: çıkarmak, soymak	überziehen	: kılıf geçirmek
beziehen	: ilişkilendirmek	umziehen	: taşınmak
beiziehen	: fikir danışmak	unterziehen	: altına giymek
durchziehen	: durmadan ilerlemek	verziehen	: kötü eğitmek
einziehen	: bir yere taşınmak	vollziehen	: icra etmek
entziehen	: birinden almak	vorziehen	: öne çekmek
erziehen	: eğitmek	zuziehen	: kapatmak

“ziehen” fiili tek başına çekmek anlamı verir. Ancak önüne birtakım ekler getirildiğinde farklı anlamlara gelebildiğini yukarıda verilen örneklerde görmekteyiz. Önekli fiiller ile sayısız fiil türetebilme imkânı sayesinde sözcüklerin Almancada herhangi yeni bir durumda yeni bir anlam kazanması, anadili konuşucuları için büyük bir zenginlik sağlamaktadır.

Verben mit Präfixen (önekli fiiller) olarak adlandırılan bu fiilleri daha iyi kavrayabilmek için günlük iletişimde sıkça kullanılan ve hedef dil öğrencisinin gerçek iletişim ortamlarında yazılı ya da sözlü olarak sıklıkla ihtiyaç duyabileceği bazı önekli fiil örnekleri verdikleri anlam ile birlikte şu şekildedir:

Örnekler:

“geben” fiili tek başına “vermek” anlamına gelmektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- aufgeben: vazgeçmek
- achtgeben: dikkat etmek, göz kulak olmak
- abgeben: teslim etmek, vermek
- angeben: hava atmak, bildirmek, vermek
- ausgeben: para harcamak
- nachgeben: pes etmek, boyun eğmek
- eingeben: şifre girmek
- übergeben: teslim etmek, kusmak

“fahren” fiili “sürmek” anlamına gelmektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- fahren: araçla gitmek
- mitfahren: birlikte gitmek
- abfahren: hareket etmek, gitmek, kalkmak
- anfahren: çarpmak
- zurückfahren: araçla geri dönmek
- wegfahren: ayrılmak, uzaklaşmak, taşıtla gitmek
- vorfahren: önünden geçmek
- überfahren: araçla ezmek, çiğnemek
- verfahren: kaybolmak, davranmak

“machen” fiili tek başına “yapmak” anlamı verir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- zurechtmachen: hazırlamak, çekidüzen vermek, süslenmek
- abmachen: anlaşmak, kararlaştırmak, halletmek
- vermachen: miras bırakmak, vasiyet etmek
- nachmachen: taklit etmek
- mitmachen: katılmak
- anmachen: açmak (ışık, elektrikli aletler)
- zumachen: kapatmak (kapı-pencere gibi)

“schlafen” fiili uyumak anlamı vermektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- verschlafen: uyuya kalmak
- durchschlafen: deliksiz uyumak
- einschlafen: uyuya kalmak, uykuya dalmak
- ausschlafen: uykusunu almak

“kommen” fiili tek başına “gelmek” anlamı verir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı aşağıdaki şekilde değişebilmektedir:

- ankommen: varmak, ulaşmak
- bekommen: elde etmek, sahip olmak, almak
- entkommen: kaçmak
- mitkommen: birlikte gelmek, eşlik etmek

- zurückkommen: geri gelmek
- vorkommen: öne çıkmak, var olmak

“suchen” fiili “aramak” anlamı vermektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- besuchen: ziyaret etmek
- aufsuchen: bulmak, ortaya çıkartmak, keşfetmek
- versuchen: denemek
- ansuchen: rica etmek

“sehen” fiili “bakmak”, “görmek” anlamı vermektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- aussehen: görünmek
- fernsehen: televizyon izlemek
- ansehen: izlemek, seyretmek, dikkatlice bakmak
- einsehen: anlamak

“steigen” fiili “yükselmek”, “çıkma” anlamı vermektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- absteigen: inmek (arabadan, otobüsten vb.)
- umsteigen: aktarma yapmak
- einsteigen: binmek
- ansteigen: artmak, çoğalmak

“lassen” fiili “bırakma” anlamı vermektedir. Fiile farklı önekler getirildiği zaman anlamı değişebilmektedir:

- entlassen: çıkış vermek (hastaneden, okuldan, hapishaneden)
- verlassen: bırakma, terk etmek
- zerlassen: eritmek
- auslassen: açık vermek, es geçmek, atlamak
- nachlassen: azalmak
- zulassen: kabul etmek

Yukarıda verilen örneklerde ayrılabilen ve ayrılamayan önekler ile türetilmiş fiiller ve anlamları birlikte verilmektedir. Almancada ab-, an-, auf-, ein-, mit-, nach-, weg-, zu- ön ekleri olan fiiller her zaman ayrılabilir. Fakat be-, ent-, er-, ver-, zer- gibi tek başına anlam ifade etmeyen ön ekler fiilden ayrılamazlar. Tek başına kullanıldığında bir anlamı olan, çoğunlukla edatlardan oluşan önekler ayrılan öneklerdir. Bağımsız biçimbirimleri olan ayrılabilen öneklerle oluşturulan fiiller cümle içinde yer aldığı önek temel fiilden ayrılabilir. Temel fiil özneye göre çekimlenmesi yapılır ve önek temel fiilden ayrılarak cümlenin en sonuna gider. Partizip-perfekt çekim biçimlerinde ayrılan önekli fiiller “ge-” önek ile fiil arasına girer.

Örnek:

aufstehen (kalkmak, yataktan kalkmak)

Daniel steht immer um 10:00 Uhr auf. (Daniel her zaman saat 10’da kalkıyor.)

Partizip-Perfekt (geçmiş zaman ortacı):

Daniel ist immer um 10:00 Uhr aufgestanden. (Daniel her zaman saat 10’da kalktı.)

aussteigen, (inmek, araçtan inmek)

Wir steigen jetzt aus dem Bus. (Biz şimdi otobüsten iniyoruz.)

Partizip-Perfekt (geçmiş zaman ortacı):

Wir sind jetzt aus dem Bus ausgestiegen. (Biz şimdi otobüsten indik.)

aufkommen (meydana gelmek)

Woher kommt das Wasser auf der Erde? (Dünyadaki su nereden geliyor?)

Partizip-Perfekt (geçmiş zaman ortacı):

Woher ist das Wasser auf der Erde aufgekomen? (Dünyadaki su nereden geldi?)

Almancada ayrılan önekleri genel olarak ilgeçler oluşturmaktadır. Ancak ilgeç olmayan önekler de mevcuttur. Ortak özellikleri ise vurgulu olarak okunmalarıdır. “Ab, an, auf, aus, bei, ein, fest, hin, los, mit, nach, vor, weg, zu, zurück, zusammen, kaput, tot, fern, teil” ayrılan öneklerdendir (Duden, 1995, s:450). Ayrılan önekler ile yapılan fiiller Almancada çok yaygındır (Fleischer ve Barz, 2012; Ergin ve Uyanık, 2021).

Temel fiilin başına eklenen birtakım önekler hiçbir halde fiilden ayrılmazlar ve temel fiile bitişik olarak görev yaparlar. Bu sebeple ayrılmayan önekler şeklinde sınıflandırılırlar. Bu önekler bağımlı biçimbirimlerdir. Tek başına kullanıldıklarında bir anlam taşımazlar.

Almancada ayrılmayan önekler sınırlı sayıda bulunur. “Be-, ent-, er-, ver-, zer-, emp-” yaygın şekilde kullanılan ayrılmayan öneklerdir. “Ge-, fehl-, miss-” önekleri daha seyrek kullanılır ve yabancı dillerden Almancaya giren “de-, dis-, in-, re-” önekleri de bu kategoriye girebilir. Ayrılmayan önekler genelde vurgusuz olarak okunurlar. Bu eklerle türetilen fiiller ayrılmayan fiiller olarak isimlendirilir (Duden, 1995, s:445; Helbig ve Buscha, 1988, s:222).

Ayrılmayan öneklerin fiilin biçimsel özelliklerinde herhangi bir işlevi mevcut değildir. Ancak eklendiği fiile yeni bir anlam yüklerler. Fiilin temel anlamı büyük oranda anlamını yitirir ve önekin vermiş olduğu özelliğe göre yeni bir anlam kazanır. Örnek olarak fiilin anlamı ve önüne gelen ayrılmayan bir önek ile kazanmış olduğu yeni bir anlamı aşağıda verilmiştir:

“-stehen” fiili tek başına “durmak” anlamı verir.

- Der Mann steht im Walde. (Adam ormanda duruyor.)

“-verstehen” fiili “anlamak” anlamında kullanılır ve “ver-” öneki fiilden ayrılamaz.

- Der Mann versteht mich nicht. (Adam beni anlamıyor.)

“-suchen” fiili tek başına “aramak” anlamı verir.

- Die Frau sucht ihren Sohn. (Kadın oğlunu arıyor.)

“-besuchen” fiili “ziyaret etmek” anlamında kullanılır ve “be-” öneki fiilden ayrılamaz.

- Die Frau besucht ihren Sohn. (Kadın oğlunu ziyaret ediyor.)

“-kommen” fiili tek başına “gelmek” anlamı verir.

- Die fleißigen Kinder kommen aus Ankara. (Çalışkan çocuklar Ankara’dan geliyor.)

“-bekommen” fiili “almak” anlamında kullanılır ve “be-” öneki fiilden ayrılamaz.

- Die fleißigen Kinder bekommen eine gute Note. (Çalışkan çocuklar iyi bir not alıyor.)

“-hören” fiili tek başına “dinlemek” anlamı verir.

- Die Schüler hören die Musik. (Öğrenciler müzik dinliyorlar.)

“-gehören” fiili “ait olmak” anlamında kullanılır ve “ge-” öneki fiilden ayrılamaz.

- Die Schüler gehören zu einer außergewöhnlichen Kategorie. (Öğrenciler istisnasi bir kategoriye aittir.)

“-fehlen” fiili tek başına “olmamak” anlamı verir.

- Es fehlt mir die Zeit. (Zamanım yok.)

“-empfehlen” fiili “tavsiye etmek” anlamında kullanılır ve “emp-” öneki fiilden ayrılamaz.

- Ich empfehle dir zu lernen. (Sana öğrenmeyi tavsiye ediyorum.)

Ayrıca ayrılamayan önekler fiillerin geçmiş zaman çekimleri yapıldığı zaman da ayrılmazlar. Birleştiği temel fiil ile arasına başka hiçbir ek gelmez. Yukarıda verilmiş olan örneklerin geçmiş zaman yani partizip perfekt yapıldığı hali aşağıdaki gibidir:

- Der Mann ist im Walde gestanden. (Adam ormanda durdu.)
- Der Mann hat mich nicht verstanden. (Adam beni anlamadı.)
- Die Frau hat ihren Sohn gesucht. (Kadın oğlunu aradı.)
- Die Frau hat ihren Sohn besucht. (Kadın oğlunu ziyaret etti.)
- Die fleißigen Kinder sind aus Ankara gekommen. (Çalışkan çocuklar Ankara’dan geldiler.)
- Die fleißigen Kinder haben eine gute Note bekommen. (Çalışkan çocuklar iyi bir not aldı.)
- Die Schüler haben die Musik gehört. (Öğrenciler müzik dinlediler.)
- Die Schüler haben zu einer außergewöhnlichen Kategorie gehört. (Öğrenciler istisnasi bir kategoriye aittiler.)
- Es hat mir die Zeit gefehlt. (Zamanım yoktu.)
- Ich habe dir zu lernen empfohlen. (Sana öğrenmeyi tavsiye ettim.)

Yukarıdaki açıklamalara ve örneklere baktığımız zaman, fiillerin önüne getirilen öneklerin ayrılmadıklarını görmekteyiz. Partizip-perfekt (geçmiş zaman ortacı) çekim biçimlerinde önekli fiiller ile birlikte “ge-” eki kullanılmamaktadır. Temel fiiller ayrılmayan öneklerle birleştiği zaman partizip-perfekt biçimi “ge-” siz olarak çekimlenmektedir. Bu durum ayrılamayan öneklerle birleşen bütün fiiller için geçerlidir.

Soneklerle fiil yapımı

Almanca sonekler ile oluşturulan fiiller önekler ile oluşturulan fiillerin kullanımı gibi sıklıkla karşılaşılmamaktadır. Fakat “-eln, -isir(en), -ieren, -ifizier(en)” gibi üretkenliğe sahip soneklerin kullanımları şu şekildedir:

- a) “-eln” soneki küçültme (alm. Diminutiv) ve küçümseyici (alm. Pejorativ) bir anlam vermektedir: tänz: eln (salına salına yürümek),
- b) “-ifizier(en)” ve “-isir(en)” sonekleri fiil yapımında değerlendirilmektedir: simpl: ifizieren (basitleştirmek), sozial: isieren (sosyalleştirmek) (Engel, 1996, s:441).
- c) “-ieren” soneki yabancı kökenli fiil köklerinde kullanılmaktadır: prob: ieren (denemek), adapt: ieren (uyarlamak), abonn: ieren (abone olmak),

Belirteç yapımı

Sonekler belirteç yapılırken oldukça çok kullanılmaktadır ve önekler belirteç yapımında soneklere göre daha dar kullanıma sahiptir. Örnek olarak ilgeç kökenli “zu-” öneki çoğunlukla derece bildiren sıfat kökleri ile birlikte türetilmesi yapılır. Şöyle ki, zu: oberst (en üstte) zu: vorderst (en önde), (Fleischer ve Barz, 2012, s:370; Lohde, 2006, s:292). Duden tarafından kaleme alınan “Die Grammatik” kitabında belirteç yapan türetmelerde “-(er)maßen”, s,- (s)halber,” ekleri üretkenliği çok olan sonekler olarak kabul edildiği ifade edilmiştir.

Belirteç yapımında kullanılan soneklerden biri olan “-(s)halber” bazı durumlarda “uğruna” anlamını (alm, um... willen) tanımlarken (gerechtigkeit: s halber (adalet uğruna)), bazı durumlarda ise neden anlamını ifade etmektedir (krankheit: s halber (hastalık nedeniyle)). Yön bildirimi için “-wärts” soneki ile kullanılarak belirteçler oluşturulmaktadır (ost: wärts (doğuya doğru), himmel: wärts (gökyüzüne doğru)). Belirteç oluşturmak için en üretken olan soneklerden biri de “-(er) weise”tir. Örnek verecek olursak: zwecklos: erweise (amaçsız, faydasız), wunderbar: erweise (olağanüstü bir şekilde) diyebiliriz. Çoğunlukla aynı anlamı veren soneklerden “-maßen” ve “-weise” sonekleri ile belirteç yapılırken daima bağlayıcı “-er” eki ile beraber kullanılmaktadır (erwiesen: ermaßen (kanıtlandığı gibi), anerkannt: ermaßen (bilindiği gibi)) (Elsen, 2011, s:237-238; Wöllstein, 2016, s:773-774).

Almancada sözcüklerin önlerine veya sonlarına ekler getirilir ve bu şekilde birçok isim, sıfat, fiil ve belirteç oluşumları önekler veya sonekler aracılığıyla yapılmaktadır. Naumann’a göre sözcük türetiminde köklerin farklı noktalarına ekler getirilerek yeni sözcükler oluşturulabilmektedir. Özellikle önekler fiil türetmede, sonekler ise isim ve sıfat yapımında

önemli bir role sahiptir (Naumann, 2000, s:52). Rötzer (2005, s:51) kelime yapımı için kullanılan önek ve sonekler aracılığı ile “anlam taşıyıcı” (alm. Bedeutungsträger) olma özelliğine vurgu yapmaktadır.

Öneklerle Türetme

un:glück, miss:griff, ge:stein ur:alt,
un:dicht, in:direkt, be:zahlen, ent:laden,
ver:ändern

Soneklerle Türetme

freund:in, zahl:ung, klug:heit
freund:lich, zahl:bar, stein:ig
format:ieren, realis:ieren, läch:eln

Engel, türetmeyi “ön ve son ekler aracılığıyla mevcut olan sözcüklerden yeni sözcükler meydana getirmek” olarak tanımlamaktadır (Engel, 1996, s:861). Heringer ise türetmenin yapısının farklı olduğunu belirtir (Heringer, 2013, s:191).

Önek	→	Kök	←	Sonek	Çekim
Ver		bind		lich+keit	en

Heringer sözcük oluşturma yöntemlerinin birçok defa kullanılabileceğini ve bu kullanım sonucunda çok uzun ve çoğunlukla anlaşılması zor kelimelerin ortaya çıkabileceğini ifade etmektedir. Örneğin: nehmen → aufnehmen → aufnahme → aufnahmefähig → Aufnahmefähigkeit (Heringer, 2013, s:108).

Almanca dilbilgisi yapısında türetme ve öneklerle kelime yapımı durumları hakkında farklı görüşlerin olduğu ifade edilmektedir. Ülkü (1980, s:26-27), sonek ve önekler arasında işlevsel farklılıkları şöyle ifade etmektedir:

- Yeni sözcükler sadece önekler ile türetilirken, sonekler çekimlemede görev alır.
- Kelime türünü belirleyen sonekler isimlerde de cinsiyeti tanımlar.
- Sonekler sıfat, fiil ve isimler için farklı iken önek sıfat, fiil ve isimde kullanılabilir. Örnek verecek olursak: “miss” öneki sıfattan miss; trauisch, fiilde miss; achten, isimde miss; erfolg olarak kullanılabilir.
- Bazı önekler vurgu ifadesi taşıırken, sonekler yabancı kökenliler hariç vurgu taşımamaktadır.

e. Bazı öneklerde çift yapılar görülürken (ur+ur; großvater), soneklerde bu yapıya rastlanılmaz.

Alman dilindeki önek ve soneklerin (üretken haldeki) isim, sıfat, fiil ve belirteç türetme için kullanımları aşağıda gösterilmiştir (Fleischer ve Barz, 2012, s:56-58; Sahel ve Vogel, 2013, s:99).

Önekler;

- erz-, un-, ur-, miss- (isim)
- erz-, un-, ur-, miss- (sıfat)
- ab-, an-, auf-, aus-, be-, ein-, ent-, er-, nach-, über-, um-, unter-, ver-, vor-, zer- (fiil)

Sonekler;

- -er, -in, -tum, -ung, -heit/-keit/-igkeit/, -schaft, -ling, -nis, (isim)
- -bar, -mäßig, -isch, -sam, -haft, -ig, -lich, -los (sıfat)
- -el(n) /-l(n), -er(n) /-r(n), -ier(en) /-isier(en), /-ifizier(en) (fiil)
- -dings, -maßen, -ens, -lings, -s,-wärts (belirteç)

Mater (1966), temel fiil sayısının Almancada 3025 olduğunu, bunun önek almadan kullanımının 1581 fiil ile sağlandığını kalan 1624 fiil ilede 11356 fiilin türetildiğini ifade etmiştir (Aktaran: Bağatır vd. 2016, s:394). Önekler fiil, isim ve önad gibi kelime türlerinin önüne geldiğinde anlam ve yapı bakımından farklı yeni kelime türlerinin oluşturulmasını sağlayan araçlardır (Bußmann, 2002, s:528); isim ve sıfat gibi kelime türlerinin oluşturulması için kullanımı sınırlıdır (Duden, 1995, s:691).

BÖLÜM 5

5. TÜRKÇEDE VE ALMANCADA FİİLİMSİLER

Dil bilgisi öğretiminde önemli bir yer tutan fiilimsiler, fiilden türetildikleri için cümle kurma eğilimi gösteren yapılardır. Fiilimsiler bir fiil ifadesi belirtir ve tam bir cümle ifade etmezler. Yan cümle, cümlemsi, bağımlı cümle gibi ifadeler fiilimsileri nitelemektedir. Fiilimsiler fiillerden türemelerine rağmen cümle içerisinde fiilin bütün özelliklerini göstermeyen ve isim soylu sözcükler şeklinde anlam ifade eden fiil soylu kelimelerden oluşur. Uzun cümleler kurabilme ve bu cümleleri birleştirebilme özelliği sayesinde anlatıma zenginlik katar. Türkçede fiilimsiler üç grupta incelenir. Bunlar isim-fiil, zarf-fiil ve sıfat-fiildir. Bunların ortak özelliği ise asıl unsurlarının çekimsiz fiil olmasıdır. Almancada da fiilimsiler Türkçedeki gibi üç grupta incelenmektedir:

- İsim-fiil (Verbalsubstantiv),
- Zarf-fiil (Gerundium)
- Sıfat-fiil (Verbaladjektiv=Partizipien).

Hatipoğlu, (1969: 39) fiilimsileri “Tamlama ekleri alan, olumsuz yapılabilen ancak fiil çekimine girmemiş kelimelerdir” şeklinde tanımlamıştır. Banguoğlu (2015, s:419) fiilimsileri “yatık fiil” olarak incelemektedir. Yatık fiiller bazı istisnalar haricinde iyelik ekleri almazlar ve tamamlanmamış bir anlam ifade ederler. Gencan (1978, s:379) fiilimsileri fiilden türemelerine rağmen isim, bağlaç ve sıfat olarak kullanılan sözcükler olarak tanımlamıştır.

Ediskun (1985, s:246), fiilimsiler cümle içinde aldıkları görev bakımından “Bir eylem ifade ettikleri için isim; ismi tanımladıkları için sıfat, iki yan cümleyi bir araya getirdiği için bağlaç olan kelimelere fiilimsi denir.” şeklinde tanımlamıştır.

Korkmaz (2017, s:104-105), fiilimsileri belirli ekler ile kök ve gövdeden türetilen ama yargı ifade etmeyen -ma, -mak, -an, -ış/-uş, -acak, -mış/-muş -arak ve -ıp/-(y) gibi ekler ile kurulan isim-fiil, zarf-fiil ve sıfat-fiiller olarak ifade etmiştir.

Fiilimsiler için yapılan tanımlamalar incelendiğinde cümle içerisinde yan cümle oluşturma olanağı sağladığı, cümleye anlatım zenginliği kattığı ve böylelikle anlatılmak

istenileni kısa yoldan anlatma imkânı verdiği görülmektedir. Fiilimsilerin aldıkları eklere baktığımızda bu eklerin aynı zamanda birer yapım eki olduklarını da söyleyebiliriz.

5.1. Türkçede Fiilimsiler

Türkçede fiilimsiler genel bir ayrımla isim-fiil, zarf fiil ve sıfat-fiil şeklinde sınıflandırılarak üç alt başlıkta incelenmektedir. Çekimsiz fiil olması bunların ortak özelliğidir.

5.1.1. İsim-fiiller

Korkmaz (2009, s:864) isim-fiilleri kılış, oluş ve durum bildiren fiil adları şeklinde tanımlamıştır.

Hengirmen (1999, s:175) isim-fiilleri “eylemlik” adı altında açıklar: “Eylemliklerin, eylemlerin adını bildirdiği, tümleç olan ve isim gibi kullanılan sözcükler olduğunu ve sözcük kök ya da gövdelerine -mak, -ma, -iş ekleri eklenerek yapıldığını ifade etmektedir. İsimlerin ve isim soylu sözcüklerin tüm özelliklerini barındıran eylemlikler, isim durum eklerini, çatı eklerini ve olumsuzluk eklerini alabilmekte cümle içinde özne ya da tümleç olarak kullanılmaktadır. Eylem çekimine girmeyen eylemlikler, zaman kiplerine bağlı olmadığı için eylemlerden ayrılmaktadır”.

Topaloğlu (1989, s:79) isim-fiil için “Fiilin zamana ve şahsa bağlı olmadan, sadece oluş veya kılış ifade eden isim şekli” tanımını kullanır. Ediskun (1985, s:247) ise “İsim-fiiller hem eylem nitelediği için isim hem de tümleç, nesne, özne aldıkları için fiil olan sözcüklerdir” şeklinde isim fiilin tanımını ifade etmiştir.

İsim-fiiller, -(y)ış, -ma ve -mak ekleri ile yapılmaktadır. Üstüner (2000, s:10-11) isim-fiillerin görevlerini; zamansal bir kanı taşımadıklarını, isim olduklarından dolayı tüm isim çekim eklerini aldıklarını, şahıs eki almadıklarını, ek fiille cümle öbeğinde yüklem olabileceklerini, kalıplaşma ile yeni kelime oluşturabileceklerini ve mastarların hareket isimleri şeklinde olduğunu, cümlede nesne, özlem ve tümleç olabilecekleri şeklinde belirtmiştir.

Ergin (2011, s:184-185), “-mak, -mek” ekini “Fiilden İsim Yapma Ekleri” başlığında ele almaktadır. Fiillerin hareket eylemlerini oluşturma fonksiyonunda kullanılan mastar eklerinin bütün fiil kök ve gövdelerine getirildiğini ifade eder. Türkçede mastar adında farklı bir sözcük çeşidi olarak kullanımın onaylanmasının gerekli olmadığını dile getirir.

Fiilin mastar hali diye adlandırılan “-mak” eki soyut eylemleri isim haline dönüştüren bir ektir. Türkçede fiil sayısı kadar geniş bir kullanım alanı vardır (Korkmaz, 2017, s:162).

Diğer bir mastar eki olan “-ma” Osmanlıcada “masdar-ı muhaffef” diye tanımlanmıştır. Bu ek ile oluşturulan çekimler göz önüne alındığında “-mak” ekindeki son harf “k” ünlü harfler arasında kaybolmasından dolayı “-ma” ekinin oluştuğu kanısı bulunmaktadır (Korkmaz, 2009, s:882). Ergin (2013) “-ma” ekinin fonksiyonunu iş isimleri yapmak olarak belirtir ve “-mak” ekinin oluşturduğu isim-fiillerden daha kuvvetli adlar oluşturduğunu belirtir.

Korkmaz (2018, s:55-56) -(y)ış ekinin kalıplaşmış isim yapma yönünü “Fiilden hareket ve iş isimleri yapan bu ek, kalıplaşma yolu ile bahis konusu özelliğini kaybedip daha çok soyut kavram ifade eden bir takım nesne isimleri meydana getirmiştir” şeklinde ifade etmektedir. Banguoğlu (2015) -(y)ış ekinin kılış adı oluşturmada, bilhassa kılış tarzını belirtmede kullanıldığını ifade etmektedir.

Ergin (2013, s:188) isim-fiil yapma eki olan “-(ı)m” ekinin ilk görevinin fiille ilgili durum ve hal ifade etmek olduğunu ve bu şekilde alet, eşya vs. gibi isimleri ifade ettiğini belirtmiştir.

İsim-fiiller, “-ış”, “-ma” ve “-mak” ekleri fiillere eklendiğinde isim görevinde kullanılırlar. İsim-fiiller cümle içerisinde aşağıdaki gibi görülebilmektedir.

Örnekler:

- İnsanların dertlerini dinlemekten bıkmıştı.

Yukarıdaki örnekte isim fiil dinle fiiline “-mek” eki getirilerek gerçekleştirilmiştir. Bu kelimeye fiil olumsuzluk ekini eklenebildiği gibi -den hal eki de gelebilmektedir. Aşağıda koyu şekilde yazılan sözcükler isim-fiillere örnektir.

- Annemin gençliği fabrikada **çalışmakla** geçmişti.
- Bugünlerde parkta **yürümeye** başladım.
- Kardeşi, her sabah trenlerin **geçişini** seyrederdi.
- Karın yeryüzünü **kaplayışı** insanları her zaman çok etkilemiştir.
- Bugün partiden **ayrılmak** istemiyorum.
- Kutlamadan sonra evi **temizlememiz** gerekiyor.
- Bu sene gitar **çalmayı** öğrenmek istiyorum.

İsim-fiiller isim görevinde kullanıldığı gibi kalıplaşarak sıfat görevinde de kullanılabilirler. Sözcükler bu tür kullanımda fiilimsi olarak değil, sıfat halinde kullanılmış olur.

Örnekler:

- Bugünlerde mahalleler **yapma** çiçekler ile süslenmişti.
- Çocuğum her sabah **sıkma** mandalina içer.
- Yeni evine **gömme** dolap yaptırmıştı.
- Herkesin bir **takma** adı vardır.
- Öğretmenimiz, **karma** resim sergisini çok beğendi.

Bu cümle öbeklerinde, isim-fiil ekini alan “gömme, sıkma, yapma” kelimeleri, fiilimsi özelliklerini kaybetmiş olup “dolap, portakal, çiçek” isimlerini tanımlamış ve sıfat olarak kullanılmıştır.

Bazı durumlarda fiiller, isim-fiil eklerini alarak kalıplaşırlar ve kalıcı bir şekilde bir varlığa isim olurlar. Bu kelimeler bu kullanımıyla birlikte fiilimsi özelliğini kaybeder.

Örnekler:

- Bu akşam yemekte patlıcan **dolması** var.
- Ali, vaktin **dolması** için sabırsızlanıyordu.

İlk örnek cümlede “dol-” fiil köküne eklenen mastar eki “ma” isim-fiil eki, onu daimî bir isim durumuna getirmiş ve kelime fiil anlamını kaybetmiştir. İkinci cümlede tam tersi bir durum söz konusu olarak fiil anlamını kaybetmemiştir. İkinci cümledeki “dolması” kelimesi “Vaktin hemen dolmaması Ali’yi sabırsızlandırıyor.” biçiminde, fiil olumsuzluk “-ma” eki ile birlikte kullanılabilir ve bu haliyle fiilimsi durumunda olduğu görülebilmektedir.

İsim-fiil ekini almış olmasına rağmen bir varlığa isim olarak fiilimsi özelliğini yitiren kelimeler bulunmaktadır. Bunlarla ilgili bazı örnekler verilmiştir;

- Bugün **yarışmanın** galibi belli olacak.
- Öğretmen öğrencilere **uçurtma** hediye etti.
- Ev **yemekleri** yapan lokanta arıyoruz.
- Bu sabah **ekmek** almaya gittim.
- Konya’da pilavla **kavurma** ikram ettiler.

-ma, -me hem fiil olumsuzluk eki hem de isim fiil olarak kullanılmaktadır. Bu iki ayrımı cümlenin kattığı anlamdan anlayabiliriz.

Örnekler:

- Rol **yapma** işini pek sevmem. (İsim-fiil = fiilimsi)
- Müdür, okulun duvarlarına resim **yapma**, dedi. (olumsuzluk)

İlk cümledeki örnekte “yapma” sözcüğü, isim-fiil ekini aldığı için fiilimsi olurken, ikinci cümledeki örnekte, “yapma” sözcüğü, köküne ‘-ma’ ekini alarak olumsuzluk ifadesi içeren bir fiil olmuştur.

Tamlanan ve tamlayan ekleri isim-fiillere getirilebilir, ancak her koşulda isim tamlaması oluşturmazlar.

- **Evinin kirli olmasına** dayanamazdı.

Yukarıda örnek verilen cümlede isim tamlaması yoktur. Bu cümlede “olmasına” kelimesi fiildir.

İsim Fiil Grubu

İsim fiil ile isim fiilden önce gelen kelime veya sözcük öbeklerinin oluşturduğu yeni öbeğe isim-fiil grubu denir. Bunlar, yüklem görevi yapar ve ondan önce gelen sözcükler ise nesne, özne ve tümleç şeklinde yerini alır.

Örnekler:

Nesne	Dolaylı tümleç	Yüklem
Onları Onu	az sonra yaşayacağı sevince kırmızı güller arasında	hazırlamak sanmak

İsim fiil grubu, kelime ve cümle grubu içerisinde isim şeklinde yerini alırlar.

Örnekler:

- Etrafına korkulu **bakışından** tanıdım.
- Bir özlemdir, böyle bir cennette **uyanmak**.

5.1.2. Sıfat-fiiller

Sıfat-fiiller bir bakımdan fiil bir bakımdan ise sıfatlardır (Aktan, 2009, s:68). Fiil ifadesi oldukları halde ekler tarafından çekimli hale getirelemeyen ve yan cümleciklerde yüklem olarak kullanılan sözcüklere sıfat-fiil adı verilmektedir (Bilgegil, 2009, s:193). Gencan'a göre (1978, s:195) varlıkları tanımladıkları için sıfat; yan cümlecik kurdukları için fiil gibi tanımlanan sözcüklere sıfat fiil denir.

Ergin (2013, s:333) partisip ifadesini sıfat-fiil yerine kullanmakta ve sıfat-fiil vasıf bildiren fiillerdir tanımını yapmaktadır. Hengirmen (1999, s:288) sıfat-fiiller konusunu ortaç başlığı altında “Çatı eklerini alan ortaçlar, edilgen ve olumsuz halleri ifade eder ve zaman kavramı bulunmaktadır” şeklinde tanımlamaktadır.

Korkmaz (2010, s:189) sıfat fiilleri, şahıs ve sayıya bağlı çekimlere girmeyen ancak eklerle fiilin zamansal olarak verdiği anlamı sıfatlaştıran fiil şekli olarak tanımlamaktadır.

Sıfat-fiillerin asli vazifelerinin isimleri zaman anlamı taşıyan hareket özelliğiyle nitelemek olduğunu ifade eden Üstüner (2000), onların özelliklerini şöyle sıralar:

- Fiillerin cümlede isim olarak kullanılmasını sağlarlar.
- Zaman ve hareket anlamı barındırırlar.
- İsim çekim eklerinin hepsini alabilirler.
- Cümlede sıfat görevi üstlenirler.
- Girişik-birleşik cümlelerde yan cümlenin yüklemi görevini üstlenebilir.
- Yardımcı fiiller aracılığıyla yüklem olabilirler.
- Edatlara bağlanmak yoluyla zarf görevi üstlenebilirler.
- Kalıplaşma yoluyla kalıcı isim üretebilirler.
- Hâl ekleri ile kalıplaşarak zarf-fiile dönüşebilirler.
- Sıfat-fiil eklerinin çoğunluğu zaman geçtikçe kip ekine dönüşmüştür.
- İçinde yer aldıkları isim tamlamalarını sıfat haline getirebilirler.

Ergin (2011, s:310) partisip eklerini geniş zaman, geçmiş zaman ve gelecek zaman partisibi olarak üçe ayırmaktadır. Geniş zaman partisip eklerini “-an,-en, -r, -er, -ar, -maz, -mez” (başlayan, gelen, tutar, geçer, tükenmez), geçmiş zaman partisip eklerini “-mış, -muş, -dık, -duk, -tuk, -tık” (yanmış, solmuş, tamdı, koştukları), gelecek zaman partisiplerini “-

ecek, -acak, -ası, -malı” (verilecek, yapılacak, olası, yapmalı) olarak belirtmektedir. Aşağıda bu sınıflandırma hususunda diğer araştırmacıların bu konudaki görüşleri yer almaktadır.

Geçmiş zamanı belirten sıfat-fiil ekleri

Geçmiş zamanı belirten sıfat-fiil ekleri “-dık” ve “-miş” ekleridir. Bu eklerin olumsuz halleri kendilerinden önce “-ma” olumsuzluk eki getirilerek yapılır.

Ergin (2011, s:335), şekil ve zaman eki haline geçmeyen bu partisip ekinin geçmiş zamanı ifade ettiğini ve çok kullanıldığını ifade eder. Bu ekin en belirgin özelliğinin iyelik eki alması olduğunu belirten Ergin, “-dık” ekinin iyelik ekiyle kullanıldığını vurgular.

Bozkurt (2012, s:149), “Geçmiş zaman ortacı kurar. Genellikle tekil iyelik ekleri ile birlikte kullanılır.” diyerek “-dık” ekinin tanımını yapmıştır.

Üstüner (2000, s:94) “Çok çeşitli görevlerde kullanıldığı için, Anadolu ağızlarında en çok görülen, en işlek sıfat-fiil ekidir” diyerek “-dık” ekini açıklar.

İlker (1997, s:143) “-dık” ekinin niteliğini “Bu eke geçmiş zaman sıfat-fiili denilmesinin sebebi, vasfı olduğu şahıs, nesne bir kavramla ilgili hareketin ve tarzın, ondan önceki bir geçmişte tamamlanmış ve bitmiş olmasıdır” şeklinde açıklar.

“-miş ekinin geçmiş zaman anlamı verdiğini” ifade eden Bayraktar (2018) bu ekin en fazla kullanılan ikinci ek olduğunu belirtir.

“-miş yapılı sıfat-fiiller, geçmiş zaman manasıyla beraber geçici nitelikler bildirmektedirler” (Ediskun, 1985, s:251).

“-miş ekinin kalıplaşmış ad oluşturmada zayıf bir ek olduğunu” belirten Korkmaz (2018), bu konuda pek fazla örneği olmadığını açıklar.

Gelecek zamanı belirten sıfat-fiil ekleri

Gelecek zamanı belirten sıfat-fiil ekleri “- (y)acak” ve “- (y)ası” ekleridir. Bu eklerin olumsuz halleri kendilerinden önce “-ma” olumsuzluk eki getirilerek yapılır.

Ergin (2013) “- (y)acak” eki için gelecek zaman ifadesi taşıdığını ve en çok kullanılan partisip eklerinden biri olduğunu söyler. Ekin olumsuz hali “-ma” olumsuzluk eki ile yapılır.

Korkmaz (2009) “-ecek, -acak” eklerini “Fiil kök ve gövdelerine gelen bu ekler gelecek zamanı ifade etmiş geçici sıfat ve hareket isimleri kurar” şeklinde tanımlar. Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olan “-ası” ekinin, o dönemde oldukça işlek olarak kullanıldığını lakin günümüzde kullanım alanının daraldığını ifade eder.

Hatipoğlu (1982, s:3) “-ası”, “-(y)ası” eklerinin görevini “Bu ekler kullanılarak oluşturulmuş kelimeler durum veya zaman zarfı belirtir” şeklinde ifade etmiştir.

Geniş zamanı belirten sıfat-fiil ekleri

Geniş zamanı belirten sıfat-fiil ekleri “-(y)an”, “-(a)r” ve “-z” ekleridir.

Korkmaz (2009), -(y)an eki için eski Türkçede yer alan “-gan” isim-fiilindeki ön ses “g-” ekinin düşmesi sonucu ortaya çıktığı tanımını yapar.

Ergin (2013) geniş zaman partisipleri içerisinde en çok kullanılan ekin “-(y)an” olduğunu ve ekin şekil ile zaman eki vazifesi almadan yalnızca partisip olarak kaldığını belirtir.

Üstüner (2000, s:160) “-(a)r” ekinin tüm Türk lehçelerinde kullanılan geniş zaman sıfat-fiil eki olduğunu belirtir.

Ergin (2013)’e göre “-maz” sıfat-fiil eki “-ma” olumsuzluk eki ile “-z” partisip ekinin birleşmesinden ortaya çıkmıştır. Üstüner (2000, s:166) “-maz” eki genellikle olumsuzluk ifadesi kattığını belirtmiştir.

Fiillere “-miş, -ası, -mez, -dik, -an, -ecek, -ar” ekleri getirilerek sıfat-fiil elde edilir. Sıfat-fiiller cümle içerisinde aşağıda yer alan örnekteki gibi görülebilmektedir.

- Belediye, yanan evlerin tutanağını tutmaktadır.

Yukarıdaki cümlede, “yan-” fiili, “-an” ekini aldığı anda “ev” ismini niteleyen bir sıfat haline gelmiştir. Fiil olumsuzluk ekini (-ma) (yanmayan) alabildiğinden dolayı, bu sözcük beraberinde fiil anlamı da taşımaktadır.

Aşağıda verilen örnek cümlelerde koyu şekilde yazılan sözcükler, sıfat-fiildir.

- **Olgunlaşmış** meyveler serada bulunmaktadır.
- Yeni muhtar, **gitmedik** ev bırakmadı.
- Günümüzde **bilinir** markalar daha çok tercih edilmektedir.

- Köyler insanlar için **yaşanası** yerlerdir.
- Yayınevlerinde **yazılmayacak** şeyler sıkı kontrol altındadır.
- Üst kata **taşınan** komşumuzla çok iyi anlaştık.
- Bugünlerde **anlaşılmaz** yorumlar alıyorum.
- Yazarın **yayımlanmamış** eserleri ortaya çıktı.
- Emanetlerimizi **tanıdık** birine teslim etmeliyiz.
- **Yapılacak** çok işimiz var.

Sıfat-fiiller, diğer sıfatlar gibi adlaşabilir:

- Sırada **bekleyenler** sabırsızlanmaya başladılar.
- Öğretmen ödev **yapmayanlara** ceza verdi.
- Günlüğüne **yazdıklarını** saklı tutuyordu.
- Bu hikâyelerden **beğendiklerini** söyleyebilirsin.
- Yaz tatilinde **okuyacaklarımı** şimdiden belirledim.
- Artık diyetle **yenmeyeceklerin** bir listesini çıkarmak zorundayım.
- Ben etin iyice **pişmişini** severim.
- Konferansa **katılacaklar** bugün belirlendi.

Yukarıdaki örneklere baktığımızda sıfat-fiillerin adlaştığını görmekteyiz.

‘-dik’ ve ‘-acak’ eki ile oluşan sıfat-fiiller, tamlanan (iyelik) eki alabilir:

- Bugün **kalacağımız** odayı gördük.
- Tatilde **çektığınız** fotoğrafları görmek isterim.
- **Sevdikleriniz** için küçük hediyeler alabilirsiniz.
- **Aldığın** kitaplara hayran kaldım.
- Buradan **sevdikleriniz** adına hediye bulabilirsiniz.

Sıfat-fiiller her zaman sıfat görevinde kullanılmayabilir:

- Dünden beri onu **aradığımı** biliyor.
- Derslerime her zaman çok **çalıştığımı** söylerler.
- Onu **unutmayacağından** eminim.
- Bu tabloyu **seveceğinizi** biliyordum.
- Bugün işe **başlayacağımı** biliyordun.

Sıfat-fiil eklerini alan birtakım sözcükler, fiilimsi özelliğini kaybederek kalıcı isim olurlar.

- Öğrenciler kurşun kalemle yazdıkları için hep **açacak** taşırlardı.
- Muhtaç kişilere **giyecek** yardımı yapıyordu.
- Ünlü **yazar**, ilk romanını özetliyor.
- Bizim bineceğimiz **dolmuş** buradan kalkıyor.
- Buzdolabında **yiyecek** arıyordu.
- Sınavda kurşun kalem ile **açacak** verdiler.
- Sitenin çıkışında bir **çağlayan** görebilirsiniz.

Yukarıda koyu renk ile yazılmış sözcükler, fiilimsi özelliğini yitirip kalıcı isim olmuşlardır.

Sıfat-fiil grubu

Karahan (2010, s:53-54) sıfat fiil grubunu sıfat fiillerin bağlayıcı tamlayıcılar aracılığıyla kurulmuş kelimeler olarak tanımlamıştır. Grubun ana unsuru olan ve sonda bulunan sıfat-fiildir. Sıfat-fiil, öbekte yüklem halindedir. Cümle öğelerine ayırmada kullanılmazlar. Cümlede bulunduğu gibi sıfat-fiil öncesi gelen sözcükler, nesne, özne ve tümleç şeklinde bulunurlar. Bu şekilde birleşik halde cümleler yapılır. Özne olan öge şahıs eki taşımaktadır. Sıfat-fiilin ortak olduğu bazı gruplarda sıfat-fiil tekrar edilmez. Vatansever, cankurtaran, çöpçatan... gibi kelimeler birleşik isim olarak kullanılan sıfat-fiillerdir.

5.1.3. Zarf-fiiller

Korkmaz (2009, s:983) “Zarf-fiilleri fiillerin zarf görevi yapan yardımcılarıdır” şeklinde tanımlar. Üstüner (2000) zarf fiillerin yüklem hareketini çeşitli yönlerden sınırlandırdığını ya da açıkladığını ve yalın hallerinden ötürü de tanınmalarının kolay olduğunu belirtir.

Korkmaz (2010, s:251), Gramer Terimleri Sözlüğünde zarf fiilin tanımını yüklem bildirdiği anlamını etkileyen ve “-maksızın, -dıkta, -dan, (y)a, -(y)ı, -(y)arak, -dıkça, -ken, -ma, -(y)ıp, -(y)ınca” gibi ekler ile zaman ve kişi belirtmeden hareket vasfını ifade eden, yardımcı fiiller ile birleşik sözcük kuran, fiilin anlamını zarf olarak yer ve zaman açısından ifade eden kelimeler şeklinde ifade etmiştir.

Zarf-fiil, fiillerden “-ip, -arak, -madan, -dıkça, -ınca, -alı, -ken, -a, -.r, -maz, -asıya, -casına” ekleri ile türetilerek zarf durumunda kullanılan sözcüklerdir. Bu sözcükler cümleleri zaman ve durum yönünden tamamlamaktadır.

Zarf-fiil cümle içerisinde aşağıda yer alan örnekteki gibi görülebilmektedir.

- Çocuk merdivenleri **koşarak** çıktı.

Yukarıda verilen örnek cümlede, “koş-” fiiline, “-arak” eki eklenerek “çık-” fiilinin ne durumda yapıldığını ifade ettiğinden dolayı zarf görevindedir. Ek olarak fiile “-me” olumsuzluk eki getirebildiğinden dolayı zarf-fiildir.

Aşağıda cümle içerisinde zarf-fiiller koyu şekilde vurgulanmıştır. Zarf-fiillerin cümleye zaman veya durum anlamı kattığı karşılarında belirtilmiştir.

-ip, (-ıp, -up, -üp)

- Arabadan **inip** onun yanına gitti. (durum)
- Çocuk **bakıp bakıp** ağlıyordu. (durum)

-a, -e (...-a...-a, ...-e...-e)

- Çamurlu yollarda **ite kaka** gidiyoruz. (durum)
- Askerler sınırda **nöbetleşe** bekliyorlar. (durum)
- Almanca dersi ikiye beş **kala** bitiyor. (zaman)
- Otobüs dokuzu on **geçe** hareket edecek. (zaman)

-meden (-madan)

- Sabah **çıkmadan** işleri bitirdiler. (zaman)
- Kavgaya **bulaşmadan** eve gidin. (durum)

-erek (-arak)

- Yaşlı adam **ağlayarak** herkesi izliyordu. (durum)
- Kapı **vurarak** açılmıştı. (durum)

-meksizin (-maksızın)

- **Düşünmeksizin** kararını verdi. (durum)

- Yardımı karşılık **belemeksizin** yapıyordu. (durum)

-dikçe (-dikça, -tikça, -tikçe)

- Resimlere **baktıkça** çocukluğumu özleyorum. (zaman)
- Araba **ilerledikçe** zaman hızlı geçiyordu. (zaman)

-ince (-inca)

- Öğrenciler zil **çalınca** teneffüse çıktılar. (zaman)
- Yaşlı kadın dizi **başlayınca** sustu. (zaman)

-eli (-alı)

- Bu diyardan **gideli** tam on sene oldu. (zaman)
- Köprü **yapılalı** insanlar rahatladı. (zaman)

-ken

- Otobüste **beklerken** çocuk yanımıza geldi. (zaman)
- Merdivenlerden **inerken** aniden ayağı kaydı. (zaman)

-r...-mez (...-r...-maz)

- Okula **gelir gelmez** seni sordu. (zaman)
- Onlar da **bilir bilmez** konuşuyorlar. (durum)

-esiye (-asıya)

- Eski zamanlarda köleler **ölesiye** çalışıyorlardı. (durum)
- O içecekleri **doyasıya** içerdi. (durum)

Bazı sözcükler zarf-fiil eki almış gibi görünmesine rağmen zarf-fiil olmayabilir.

- Çalıştığımız yerde onunla tartış**madan** çalışmalısınız.
- Bu tartış**madan** herhangi bir netice çıkmadı.

İlk cümlede yer alan “tartışmadan” kelimesi “-madan” eki getirilerek zarf-fiil olmuş iken, ikinci cümlede “tartışma-” ismine “-dan” hal eki getirilmiştir.

Aşağıda örnek verilen cümlelerde, fiilimsi olmayan ancak zarf-fiile benzeyen kelimelere yer verilmiş, bunlar koyu renk ile vurgulanmıştır.

- Kaza alanına bir **ekip** gönderildi. (isim)

- Sporcular **yarıřmadan** çekildiler. (isim)
- Kapısının önüne **derince** bir çukur kazdı. (sıfat)

Zarf-fiil eki olan “-ken”, isim soylu sözcüklere de getirilebilir. Bu şekilde yapılan sözcük zarf olur ancak fiilimsi olmaz.

- Sen dışarı **çıkarken** ben içeri girdim.
- **Trendeyken** aniden bayıldım.
- Öğretmen **dersteyken** müdür çağırılmış.

İlk cümlede “çık-” fiiline gelen “-ken” eki zarf-fiil oluşturur ancak ikinci cümlede yer alan “tren” ismine, üçüncü cümlede “ders” ismine geldiğinden zarf-fiil oluşturmamıştır.

Türkçede fiilimsiler, fiillerden türetilmelerine rağmen fiilin bütün özelliklerini göstermezler. Yapım ekleri fiillere eklenerek fiilimsiler oluşturulur ve eklenildiği yapım eki gereğince cümlede zarf, sıfat veya isim olarak kullanılırlar.

İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillerin ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Fiile gelen, olumsuzluk anlamı katan ek dışında, zaman ve şahıs eklerine benzer özel ek almazlar.
- Yüklem görevini fiil cümlelerinde almadan, ek-fiil aldıkları zaman isim cümlelerinde yüklem olabilirler.
- Fiilimsi olan kelime ve fiilimsi ile oluşan kelime grupları cümlede yan cümlecik oluşturabilirler.
- Fiil, anlamını tam anlamıyla yitirmemektedir.
- Fiilimsi bulunan cümleleri birleşik yapıya sokabilirler.
- Fiilimsi ekleri aynı zamanda yapım ekleri şeklinde de ifade edilebilir.
- Fiilimsileri tanımlayan kelimeler zarf görevini görürler.

Zarf-fiil grubu

Bir zarf-fiil ve bu zarf-fiile bağlı öğelerden oluşan sözcük gruplarıdır. Kelime grubunun temel ögesi zarf-fiil grubudur. Cümle ögesi ayırmada zarf-fiil ve zarf fiilden önce gelen ve zarf fiile tabi olan sözcükler ayrılmazlar. Kelime grubunda zarf-fiil yüklem durumundadır ve vurgu, zarf-fiilden önce gelir.

Özne, nesne, zarf ve dolaylı tümleşç olarak zarf-fiilden önce gelen kelimeler cümlede yer alır. Böylece birleşik cümle yapılır.

Örnek:

• Tozpembe hayaller	kura kura	
Nesne	Yüklem	
• Pençelerini açmış bir aslan gibi	ellerini	açarak...
Edat tümleci	Nesne	Yüklem

Hâl eklerini alarak çekime uğramış birtakım sıfat-fiiller, cümlede zarf görevini üstlenirler. Bunlar da zarf-fiil grubunun içerisinde yer alır.

Örnek:

- **Müzik başladığında** herkes sessizleşir.
- Kardır, yağar **kendi bildiğince**

Zarf-fiil grubu, kelime grubu ve cümle içerisinde zarf olarak yer alır.

Örnek:

- Yaz **geldi geleli** kuşlar neşe içerisinde.
- Yola **çıklar çıkmaz**, başak tarlaları ile karşılaştık.
- Dargınlığı **unutup** barışmak güzeldir.
- Farklı bir ifade **bulup** anlatacağım.

Yüklem olarak zarf-fiil grupları yer alabilir.

Örnek:

- Bayram **ufukta gün bitince**dir.

5.2. Almancada Fiilimsiler

Fiilimsi konusu, Almancada kısaca tanıtımı yapılan ve daha çok sıfat-fiiller (Verbaladjektiv/Partizipien) şeklinde detaylı olarak işlenen bir konudur. Almancada fiilimsiler konusu Türkçedeki gibi “isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil” olarak başlı başına değinilen bir konu değildir. Türkçedeki fiilimsiler Almancada genellikle yan cümlelerle karşılanmaktadır. Almancada yan cümleler, tek başlarına kullanıldığında bir anlam ifade etmeyen birleşik

cümlelerdir. Yan cümle, birleştiği temel cümlenin anlamını tamamlamak veya güçlendirmek için kullanılır. Temel veya yan cümlenin başta ve sonda olmasına göre yan cümlelerin kurulması değişiklik gösterebilir. Cümlede ayrılabilen fiil varsa ve fiilin birden fazla olması durumunda yan cümle farklı kurulabilir. Temel cümle ile arasına virgül konularak ayrılan yan cümlelerde; temel cümlenin başta olması, yan cümlenin başta olması, ayrılabilen fiillerin olması, fiilin birden fazla olması gibi durumlar söz konusudur.

Örnek:

Temel cümlenin başta olması:

- Ich **komme** nicht in die Schule, weil es **regnet**. (Ben okula gelmiyorum, çünkü yağmur yağıyor.)

Yan cümlenin başta olması:

- Weil es **regnet**, **komme** ich nicht in die Schule. (Yağmur yağdığı için okula gelmiyorum).

Ayrılabilen fiillerin olması:

- **Siehst** du gerade fern? (Şu anda televizyon mu izliyorsun?).

Fiilin birden fazla olması:

- Bevor er **kommt**, **muss** er mir **sagen**. (Gelmeden önce, bana söylemek zorunda.)

Nebensatz (Yan cümle)

- Bevor die Sonne **untergeht**, **gehen** die Fischer nach Hause. (Güneş batmadan önce balıkçılar eve gidiyorlar).

Nominalisierung (isimleştirme) hali:

- Vor dem Sonnenuntergang **gehen** die Fischer nach Hause. (Güneşin batmasından önce balıkçılar eve gidiyorlar.)

Nebensatz (yan cümle) hali:

- Nachdem wir **gefrühstückt haben**, **gehen** wir in die Schule. (Kahvaltı yaptıktan sonra okula gidiyoruz.)

Nominalisierung (isimleştirme) hali:

- Nach dem Fröhstück **gehen** meine Tochter und ich in die Schule. (Kahvaltıdan sonra kızım ve ben okula gideriz.)

Nebensatz (yan cümle) cümlelerin cümlede bulunabilme halleri yukarıda örneklerle birlikte kısaca konu hakkında bilgi sahibi olmak adına verilmiştir. Almancada mevcut olan yan cümleler büyük bir kısmını isme dönüştürebildiğinden dolayı yan cümlelerin büyük bir bölümü hem yan cümle (Nebensatz) hem de isme dönüştürülmüş şekli (Nominalisierung) olarak iki farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Türkçede yan cümle şeklinde kabul gören fiilimsileri Almancada yer alan isimleştirmelerin bazı yapıları karşılar. Fakat bazı yapılar da fiilden türetilen isimler olarak yer almazlar. Bu durum, yapılan isimleştirmelerin fiilden türetilen bir isim, ya da Almancada mevcut olan yan cümlenin fiilin yerini alan gerçek isim olması ile ilgilidir. Türkçede fiilimsiler Almancada genellikle yan cümlelerle karşılanır ancak bazı yapılar Almancadaki gibi cümlenin bir ögesi olarak kabul görür.

Türkçedeki fiilimsilerin genellikle Almancadaki yan cümleleri karşılıyor olması nedeniyle, söz konusu iki dilin fiilimsiler konusunu karşılaştırmalı olarak ele alınması konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Hengirmen (2011, s:166) “Verbale Infinitivform” ifadesiyle Almancada fiilimsileri ele almıştır ve fiilimsilerin alt başlıklarını “Infinitiv, Partisip, Gerundium” olarak belirtmiştir.

5.2.1. Infinitiv

Infinitiv “Fiilin zaman, kişi, kip ve sayı aracılığı ile ayrıntılı bir biçimde belirlenemeyen temel biçimidir” şeklinde tanımlanmaktadır (Duden, 2022). Infinitifler yalın infinitif (Reiner Infinitiv) ve zu bağılaçlı infinitif (Zu-Infinitiv) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Almanca infinitif yapısı, içerisinde geçmişlik anlamı olmasına rağmen şimdiki anı bildiren bir anlam taşır. Bu nedenle şimdiki zamanın yapısı ile uyumludur (Bader, 2020). Mastar yapının anlamını ana cümledeki zaman etkilediği için ana cümlede mevcut olan zaman hangisi ise mastar cümlede söz konusu durum da o zaman diliminde gerçekleşmektedir. Örnek verecek olursak:

- Lidya **versucht** den Schlüssel zu finden/Lidya, anahtarı bulmaya **çalışıyor**.
- Lidya **versuchte** den Schlüssel zu finden/Lidya, anahtarı bulmaya **çalıştı**.
- Lidya **hat versucht** den Schlüssel zu finden/Lidya, anahtarı bulmaya **çalıştı**.

-Lidya **hatte versucht** den Schlüssel zu finden/Lidya, anahtarı bulmaya **çalışmıştı**.

-Lidya **wird versuchen** den Schlüssel zu finden/ Lidya, anahtarı bulmaya **çalışacak**.

Geçmiş zaman mastar cümlelerde kullanıldığı zaman Perfekt zaman çekimi yapılmaktadır. Bu durum söz konusu olduğunda isim fiilin cümle yapısında mevcut olan fiilden önce gerçekleştiği anlamına gelmektedir: “Sie glaubt / glaubte / hat geglaubt / hatte geglaubt / wird glauben, den Schlüssel gefunden zu haben” (O, anahtarı bulduğuna inanıyor / inanıyordu / inandı / inanmıştı / inanacak).

Reiner Infinitiv (yalın infinitif)

Eski Yüksek Almancada “-en/-n” eki fiilin mastar halde çekimini sağlamaktadır. İsim durumları ile beraber çekimlenebilen “-an” ekinden gelmektedir. Diğer Cermen dillerinde de bu durum söz konusudur (Bader, 2020). İnfinitifin yalın şeklinde gelebildiği durumlar sınırlı olmaktadır. Bu durumlar Modalverben (Tarz Filler), Hilfsverben (Yardımcı Fiiller) ve Ersatzinfinitiv (Eş Etkili İnfinitif) ile ifade edilir.

Yetenek, istek ve gereklilik anlamı katan fiiller Modalverben (Tarz Filler) fiilleridir. Modalverben fiilerinde olasılık, kabiliyet ve yetki anlamı bildiren “können” ve “dürfen”, tavsiye ve gereklilik anlamı bildiren “sollen” ve “müssen”, dilek ve istek anlamı bildiren tarz fiilleri ise “wollen” ve “mögen”dir. Yalın infinitif hali bu fiiller ile kullanılır. Kişi, sayı ve zaman grubuna giren fiiller Modalverben fiilleridir.

Örnek:

Ich **muss** ins Krankenhaus **gehen** (Hastaneye gitmek zorundayım).

Özne + **Tarz Fiil** + Nesne + **İnfinitif**

Almancada fiilin infinitif halini alan yardımcı fiiller bulunmaktadır. Bu yapı Futur I (1. gelecek zaman) ve Futur 2 (2. gelecek zaman) olmak üzere iki farklı gelecek zamanda “werden” fiilinin kullanımı ile yapılmaktadır. Werden + infinitif yapısında kişi, sayı ve zaman çekimlerine giren fiiller “Hilfsverben” (Yardımcı Fiiller) olarak adlandırılır.

Örnek:

Sie **wird** Deutsch **lernen** (O Almanca öğrenecek).

Özne + **Yardımcı Fiil (werden)** + Nesne + **İnfinitif**

Almancada bazı ana fiiller tarz fiiller ile benzer biçimde kullanılmaktadır. Bu fiiller: fühlen (hissetmek), bleiben (kalmak), helfen (yardım etmek), gehen (gitmek), hören (duymak), spüren (hissetmek), sehen (görmek) lernen (öğrenmek), ve lehren (öğretmek)'dir (Zengin, 2005). Bu fiiller tarz veya yardımcı fiiller gibi cümlede ardından gelen fiili infinitif şekline çevirir.

Örnekler:

Ich **lasse** mir die Haare **schneiden** (Saçlarımı kestiriyorum),

Ich **ging schlafen** (Uyumaya gittim).

Özne + **Ana Fiil** + Nesne + **İnfinitif**

Önceden gerçekleşmiş durumları ifade eden Plusquamperfekt ve Perfekt çekimleri yapılırken ana fiil cümlede sonunda ise geçmiş zaman partisipi şeklinde yer alan fiiller Ersatzinfinitiv (Eş etkili infinitif)'lerdir. Ancak yalın infinitif, birtakım istisnai hallerde partisip yapıların yerine kullanılır (Gallmann, 2004; Zengin, 2010). Bu iki zamandan biriyle kurulan cümlede kullanılan tarz fiiller partisip olarak çekimlenmez, yalın infinitif şeklinde çekimlenir. Aynı zamanda bu yapı "infinitif biçimli partisip" (infinitivförmiges partizip) olarak da bilinmektedir (Engel, 1994).

Örnek:

Er hat die Tür finden **können** (Kapıyı bulabildi).

Özne + Yardımcı Fiil (haben) + Nesne + Tarz Fiil İnfinitifi + **Perfekt İnfinitifi**

Zu-infinitiv (zu bağlaçlı infinitif)

İnfinitif yapıda bağlaç olarak kullanılan bu edat, Eski Yüksek Almancada zuo, zua ve zâ biçimleri ile beraber karşılaşılan "zu" edatı Almancada ön edatlardan biridir (Kluge, 1899). "Zu" bağlaç yapısı ana fiil ile beraber 2. bir fiil kullanılması gereken durumlarda kullanılır. Cümlede taksonomik yapısı üzerinden açıklayacak olursak infinitif yapısından önce virgül getirilir, bu virgülden sonra infinitif yapısındaki öğeler eklenir ve cümlede sonuna ise "zu-infinitiv" getirilir.

Mastar yapısında ifade edilen zamana göre zu bağlaçlı infinitif yapısının kullanımı farklılık gösterir. Geçmiş zaman (Vergangenheit) ve şimdiki zaman (Gegenwart) olmak üzere İki farklı türde “zu” bağlaçlı infinitif bulunmaktadır.

Örnekler:

- Şimdiki zaman: zu frühstücken (zu + infinitif yapısında)
- Geçmiş zaman: gefrühstückt zu haben (İkinci Partisip + zu + infinitif yapısında)

Ayrıca “zu” bağlaçlı infinitif ana cümlede nesne veya özne olarak görev aldığı ve nesnenin fiilimsi grubunda yapan durumu olduğunda kullanılmaktadır. İnfinitifi olan bir yapı ana cümlede öznesi olabilmektedir. Bu biçimde fiilimsi grubu ana cümlede sonuna eklenir ve fiilimsi grubu ana cümlede sonuna getirilir ve fiilimsi grubunu ifade eden bir kelime cümle başında özne şeklinde değerlendirilir. Almancada bu kelime 3. tekil kişi zamiri olarak kullanılan nötr cinsteki eş zamiridir. Mevcut olan eş zamir fiilimsi grubunun başta kullanılması durumunda ana cümleden düşer.

Örnek:

- Es ist verboten, Müll auf den Boden zu werfen / Müll auf den Boden zu werfen, ist verboten (Yere çöp atmak yasaktır.)

Nesne durumunda kullanılan infinitif ana cümlede sonuna direkt, bazen edat tamlayıcısı olarak bazen de eş zamiri olarak gelir. Ancak ana fiil ile fiilimsi grubunun yapısı farklı olduğu zaman “dass” bağlaçlı yan cümle kurulur.

Örnek:

- Meine Tochter weiß, dass ich zu Hause bin. (Kızım evde olduğumu biliyor.)

Yukarıda belirtildiği üzere, “zu” bağlaçlı infinitif nesnenin fiilimsi grubunda yapan olması durumlarında da kullanılmaktadır. Kısaca, “dativ objekt” (Yaklaşma durumu) veya “akkusativ objekt” (Yapma durumu) nesne durumunda cümle yapısındaki benzer bir kişiye gönderme yapıldığı zaman kullanılabilir.

Örnek:

Du bittest mich, dir heute zu helfen (Benden bugün sana yardım etmemi rica ediyorsun).

Bazı ana ve yardımcı fiillerde yeni bir anlam kazandırılarak “zu” bağlaçlı infinitif yapısının kullanımı görülmektedir.

Brauchen + zu: Bir fiilin gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu durumlarda kullanılan ve tek başına bir nesne alan brauchen fiili “muhtaç olmak” ve “ihtiyacı olmak” anlamlarını verir. “Yalnızca ve sadece” anlamlarına gelen “nur ve bloß” sözcükleri olumlu cümleler için kullanıldığında yalnızca bir şeyin yapılmasının kâfi olması gibi anlam ifade etmektedir: “Ich brauche nur das Auto zu haben” (Benim sadece otomobile sahip olmam yeterli). Olumsuz cümlelerde ise olumsuzluk anlamı veren “nicht” gibi edatı alarak bir şeyin yapılmasına gerek olmaması gibi anlam vermektedir: “Du brauchtest nicht viel zu helfen” (Çok yardım etmene gerek yoktu).

Haben + zu: “Zu” bağlaçlı infinitif yapısı ile birlikte kullanıldığında “müssen, sollen, nicht dürfen” gibi bir zorunluluk anlamı veren “haben” yardımcı fiili, anlam bakımından tarz fiiller ile türdeşir ve böylece bir tür tarz fiilli cümle yapılmasına imkân sağlar. Çoğunlukla etken çatıyı belirten bu yapı cümlede “bir şeyi yapmak zorunda kalmak, olmak” gibi anlam ifade etmektedir. “Du hast diese Hausaufgabe zu machen” (Sen bu ödevi yapmak zorundasın).

Sein + zu: “Zu” bağlaçlı infinitif yapısı ile birlikte kullanıldığında “können” gibi olasılık anlamı veren veya “müssen, sollen, nicht dürfen” gibi zorunluluk belirten tarz fiiller ile anlam açısından türdeş olan sein yardımcı fiili, cümlede tarz fiilli cümle yapılmasına olanak sağlar. Genellikle edilgen çatıyı belirten bu yapı cümlede yapılabirliği, yapılmasının zorunlu/ gerekli olduğu veya yapılmasına izin verilmediği ifadelerini vermektedir: “Geschriebene Briefe sind nicht zu lesen” (Yazılmış mektuplar okunamıyor).

Scheinen + zu: “scheinen” fiili “görünmek, parlamak” anlamlarını ifade eder ve tek başına kullanıldığı zaman geçişsiz bir fiil şeklinde kullanılır. Ayrıca bir fiille beraber kullanılabilirdiği durumlar da mevcuttur. Bu şekilde yapı ... gibi “görünmek / parlamak” gibi bir anlam verir: “Es scheint zu regnen” (Yağmur yağacak gibi görünüyor).

Vermögen + zu: “vermögen” fiili tek başına “gücü yetmek” anlamı verirken zu bağlaçlı infinitif yapısı ile birlikte kullanıldığında “können” olasılık belirten tarz fiil ile anlam açısından türdeşir. Çoğunlukla etken çatıyı ifade eden bu yapı cümlede yapılabirliği ve yapılabir ihtimali olduğu anlamı vermektedir: “Das Kind vermag alleine zu essen” (Çocuk tek başına yemek yiyebilir).

Önekler Almancada yeni sözcükler türetme imkânı sağlar. Türedikleri ön eklerin türüne göre türemiş fiiller iki ayrı grupta değerlendirilir: Trennbare verben (ayrılabilen fiiller) ve untrennbare verben (ayrılmayan fiiller). “Zu” bağlaçlı infinitif yapısı kullanılacağı zaman fiilin ayrılabilirliği infinitif halini etkilemektedir. Ayrılabilen fiillerde önek ile fiilin arasına “zu” bağlacı getirildiğinden birleşik, ayrılmayan fiillerde türemiş fiilin önüne getirildiğinden ayrı olarak yazılmaktadır: “einzukaufen - ein/kaufen” (alışveriş yapmak), “zu empfehlen - empfehlen” (tavsiye etmek, önermek).

Nominalisierung (adlaştırma)

Almanca dil biliminde bağlı biçim birimleri içinde ele alınan yapımlılık biçim birimi kullanılarak adlaştırma yapılarak yeni kelimeler oluşturulmaktadır. Bu duruma Nominalisierung (adlaştırma) denilmektedir. Dragan (2005) Nominalisierung yapısını kelimelerin veya cümlelerin başka bir kelime türüne yapımlılık eki getirmeden aktarılması şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca değiştirme (konversion) olarak da tasvir etmektedir.

Almancada fiil köküne herhangi bir ekleme yapmadan mastar hali olarak fiiller isim şeklinde kullanılır. Adlaştırma süreci kelimeye tanımlılık eklenmesi ve ilk harfin büyük yazımı ile tamamlanmış olur. Bu yeni sözcük fiilin adını belirtir ve nötr cinsi belirten “das” artikelini, çoğul durumda ise “die” artikelini almaktadır. Çoğul hali bazı özel durumlar haricinde kullanılması mümkün olmamaktadır. Bierwisch (2009) bu hususu “das Denken” (düşünme), “das Kommen” (gelme), “die Leben” (yaşamlar), “das Hören” (duyma), “die Denken” (düşünceler), “die Treffen” (buluşmalar) fiileri ile örneklendirmiştir.

Değiştirme (konversion) ile fiili isim durumunda kullanmak mümkündür sadece kökünü alarak bu husus sağlanabilir. Bunun sonucunda isimler erkek cinsiyetin tanımını alır (Dragan: 2005). Şöyle ki bu konuya “der Abstieg (iniş) < absteigen (inmek)” örneği verilebilir.

5.2.2. Partisip

Duden, (2022)’e göre partisip bir eylem durumu olup sıfat ve eylem arasında yer almaktadır. Ayrıca, Bader’e göre (2020) geçmiş ve geniş/şimdiki zaman olmak üzere iki tür partisip bulunmaktadır. Geniş/şimdiki zaman partisibine “Partisip Präsens” (Partisip 1 & erstes Partisip), geçmiş zaman partisibine ise “Partisip Perfekt” (Partisip 2 & zweites Partisip) isimleri de verilmektedir.

Aygün’e göre (2007) partisip yapısı zaman ve yer bildirme, bireyi veya bir grubu adlandırma, bilgi verme gibi gruplara ayrılmaktadır. Türkçede mevcut olan isim-fiil yapısı ile

büyük ölçüde benzerlik göstermesine rağmen geçici olarak türetilen sözcüğün türü bakımından kısmi olarak farklılık gösterebilmektedir. Bunun nedeni olarak, Almanca'nın partisip yapılarının ilk halleriyle her zaman sıfat durumunda olmaları gösterilebilir. Almanca yazım kuralları gereği sıfatların ilk harfi her zaman küçük olmaktadır. Ancak Bader (2020) partisipin sıfatı durumundan dolayı sonrasında isimli infinitife değiştiğini belirtir. Almanca'nın isimleştirme özelliği burada söz konusudur. Sıfat olan partisipler de fiillerin değiştirilmesi yoluyla isim haline gelmektedir. Çünkü Almanca, isimleştirme yöntemiyle sıfatları da isim şeklinde kullanabilme niteliğine sahip bir dildir.

Söz dizimi düzleminde partisipler niteleyici olarak kullanıldığında Almancada sıfat çekimi özelliği olmasından dolayı asıl sıfatlar gibi çekime girmektedirler (Saxer, 2013). Aşağıda verilen örneklerde sıfat çekim eklerinin partisip yapıları uygulanması gösterilmiştir.

Belirli tanımlık durumunda sıfat çekimi:

Hal	Eril (der)	Dişil (die)	Nötr (das)	Çoğul (die)
Nominatif (ismin yalnız hali)	der alte Mann (yaşlı adam)	die alte Frau (yaşlı kadın)	das schöne Kind (güzel çocuk)	die schönen Kinder (güzel çocuklar)
Akuzatif (ismin -1,-i hali)	den alten Mann (yaşlı adamı)	die alte Frau (yaşlı kadını)	das schöne Kind (güzel çocuğu)	die schönen Kinder (güzel çocukları)
Datif (ismin -e, -a hali)	dem alten Mann (yaşlı adama)	der alten Frau (yaşlı kadına)	dem schönen Kind (güzel çocuğa)	den schönen Kindern (güzel çocuklara)
Genitif (ismin -1n, -in hali)	des alten Mannes (yaşlı adamın)	der alten Frau (yaşlı kadının)	des schönen Kindes (güzel çocuğun)	der schönen Kinder (güzel çocukların)

Belirsiz Tanımlık durumunda sıfat çekimi:

Hal	Eril (der)	Dişil (die)	Nötr (das)	Çoğul (die)
Nominatif (ismin yalnız hali)	ein alter Mann (bir yaşlı adam)	eine alte Frau (bir yaşlı kadın)	ein schönes Kind (bir güzel çocuk)	Belirsiz tanımlıkların çoğul biçimi yoktur
Akuzatif (ismin -1, -i hali)	einen alten Mann (bir yaşlı adamı)	eine alte Frau (bir yaşlı kadını)	ein schönes Kind (bir güzel çocuğu)	

Datif (ismin -e, -a hali)	einem alten Mann (bir yaşlı adama)	einer alten Frau (bir yaşlı kadına)	einem schönen Kind (bir güzel çocuğa)
Genitif (ismin -in, -in hali)	eines alten Mannes (bir yaşlı adamın)	einer alten Frau (bir yaşlı kadının)	eines schönen Kindes (bir güzel çocuğun)

Olumsuz Tanımlık durumunda sıfat çekimi:

Hal	Eril (der)	Dişil (die)	Nötr (das)	Çoğul (die)
Nominatif (ismin yalın hali)	kein alter Mann	keine alte Frau	kein schönes Kind	keine schönen Kinder
Akuzatif (ismin -i, -i hali)	keinen alten Mann	keine alte Frau	kein schönes Kind	keine schönen Kinder
Datif (ismin -e, -a hali)	keinem alten Mann	keiner alten Frau	keinem schönen Kind	keinen schönen Kindern
Genitif (ismin -in, -in hali)	keines alten Mannes	keiner alten Frau	keines schönen Kindes	keiner schönen Kinder

Partisip Präsens (geniş/şimdiki zaman partisibi)

Partisip Präsens olarak kullanılan “-end” eki Eski Yüksek Almancada “-ônt, -ênt ve -ant” biçimlerinde görülmektedir. Benzer seslerden oluşmakta ve diğer cermen dillerinde de bu yapı görülmektedir. Partisip Präsens, “-(e)n” ile “-d” eklerinden oluşmaktadır.

Fiil (mastar halde) –d (eki) – sıfat çekim eki

Pakkanen-Kilpiä (2008), Partisip Präsens’in kullanım yerlerini aşağıda belirttiği şekilde açıklamıştır.

Gerundiv(um) (Gelecek Zaman Edilgen Partisibi): Gerundiv(um) olarak adlandırılan bu yapıda edilgen olma halini kapsayan ve gelecek zaman partisibi şeklinde olup Modalverben anlamı içermektedir (Pakkanen-Kilpiä, 2006). Ayrıca bu yapı “attributiver zu-Infinitiv”, “attributiver modaler Infinitiv” ve “Modalpartisip” (Thurmain, 2013) olarak da nitelendirilmektedir. Bu şekilde yapının kullanımı “können” tarz fiili gibi bir “durumun yapılabilme olasılığını” veya “sollen” ve “müssen” gibi “bir durumun yapılmasının gerekli olduğunu” belirtir.

Örnekler:

- Die schwer zu verstehende Arbeit (zor anlaşılabilen iş),
- Die spät zu verstehende Arbeit (geç anlaşılabilen iş).

Attribut (Niteleyici): Fiilin sonlanmadığı bir fiili belirten bu yapı gelecek, geniş ve şimdiki zamanı belirtir (Šticha, 2009). Partisipte mevcut olan bu farklılık geniş ve şimdiki zaman farkının Almancada olmaması ve bu zaman kipinin gelecek zamanı da belirtebilmesinden ileri gelmektedir. Ayrıca bu yapı gerçekleşen fiilin aktif yapıda olduğunu da göstermektedir.

Örnekler:

- Das gehende Kind (giden çocuk),
- Die lachenden Kinder (gülen çocuklar),
- Ein schlafendes Kind (uyuyan bir çocuk).

Partizipialkonstruktionen (Partisip Öbekleri): Cermen, Baltık, Helenik vb. Hint-Avrupa dillerinde olan ilgi cümlelerine benzer ve isimlerin niteleyici hallerini belirtir. Bu sebeple ilgi cümleleri partisiplere yahut tam tersi biçimde partisipler ilgi cümlelerine çevirilebilir. Ayrıca bu iki durumda da cümlenin anlamı aynı kalmaktadır. Weber (1994)'e göre partisip öbekleri öbek şeklinde kullanılma yönelimi göstermekte ve dilimizdeki isim-fiil yapılarına benzer. Partisip öbeğinin yapıları tanımlılık ile tanımlanan ismin arasına girmektedir.

Örnek

- Die seit zwei Monaten im Krankenhaus bleibende Frau ist meine Frau / die Frau, die seit zwei Monaten im Krankenhaus bleibt, ist meine Frau (İki aydır hastanede kalan kadın benim karımdır).

Partisip öbeklerinin kurulum hali şu şekildedir:

Tanımlık + Partisip Öbeği Öğeleri + Partisip (sıfat çekimli) + Ad Partisip Öbeği

Partisip Präsens fiiller isim tamlamalarında belirtme sıfatları olarak yer alırlar ve sıfat şeklinde çekimlenirler. Bu tür fiilimsilerin oluşumlarına Engel (1988, s:430) aşağıdaki örnekleri verir:

- eine brüllende Kuh (böğüren bir inek)
- der zögernde Eigentümer (tereddüt eden mal sahibi)
- das fließende Wasser (akan su)

Yukarıda verilen örneklerde “brüllen (böğürtmek), zögern (tereddüt etmek), fließen (akmak)” fiillerinin mastar hali alınıp fiilin sonuna “-d” eki getirilerek Partisip Präsens oluşturarak sıfat biçiminde çekimlenmektedir. Aşağıdaki örnekler de aynı şekilde oluşturulmuştur:

- die beginnende Konferenz (başlayan konferans)
- ein abfahrender Zug (kalkan bir tren)
- der denkende Mann (düşünen adam)
- die arbeitenden Frauen (çalışan kadınlar)
- ein kochendes Ei (pişen yumurta)
- die aussteigenden Ehegatten (araçtan inen çift)

Almancada fiilimsilerin detaylı olarak ele alındığı Partizip-Präsens (şimdiki zaman ortacı) cümlelerinde geçen ve sıfat göreviyle kullanılan fiillerin Infinitiv (mastar) şekillerinden türetilen fiiller isme dönüştürülebilmektedir. Bu çekimler sıfat gibi çekimlenen isimlerdir. Bu halde isim şeklinde kullanıldıklarında sıfat çekim eklerini alırlar.

Die weinende Frau (ağlayan kadın) cümlesi Partizip-Präsens (şimdiki zaman partisibi) cümlesidir. Almancada die weinende Frau cümlesini isim-fiil yapabilmek için şu şekilde kullanırız:

- Die Weinende kommt zu mir. (ağlayan bana doğru geliyor.)

Bu örnekte ağlayan kişi dışıldır, eril veya tanımlığı “das” ise tanımlık da ona göre değişiklik gösterir.

Örnekler:

- schlafen → der/die/das Schlafende (uyuyan)
- gehen → der/die/das Gehende (giden)
- kommen → der/die/das Kommende (gelen)
- spielen → der/die/das Spielende (oynayan)

- sagen → der/die/das Sagende (söyleyen)
- machen → der/die/das Machende (yapan)
- anfangen → der/die/das Anfangende (başlayan)
- aufstehen → der/die/das Aufstehende (ayağa kalkan)
- abfahren → der/die/das Abfahrende (kalkan)
- aussteigen → der/die/das Aussteigende (araçtan inen)

Verilen örneklerin Almancada belirgin bir şekilde isimleştirme (Nominalisierung) olarak gerçekleştiği görülmektedir. Partisip yapı isim olarak kullanılmak istenildiğinde ikili yapı söz diziminde mevcut olan sıfat şeklinde çekimlenmiş biçimini alır. Sözcüğün ilk harfi büyük yazılır, sözcüğe tanımlık eklenir ve adlaşma süreci tamamlanır. Dragan’a göre (2005) partisibin ismini belirten bu yeni kelimenin tanımlığı, yerine kullanıldığı kelimenin cinsiyeti gereğince değişmektedir. Bu sebeple kelimeye dört farklı tanımlık gelebilir.

Örnek

- Der Verkäufer/die Verkäuferin ((erkek) satıcı / (bayan) satıcı)
- Der Lehrer/die Lehrerin ((erkek) öğretmen / (bayan) öğretmen)

Partizip-Präsens (şimdiki zaman ortacı), fiilin kök şekline “-end (-nd)” getirilerek oluşur ve Türkçede “-erek, -arak” anlamı verir. Partizip-Präsens cümlelerin aktif olduğunu bildirir. Fiilin anlamına göre çekimlendiği zamanın şimdiki zaman olduğunu belirtir. Partizip-Präsens aynı zamanda Partisip I olarak da bazı kaynaklarda geçmektedir.

Partisip I Almancada fiillerin infinitiv (matar) hali aynı kalır ve fiil sonuna “-d” eki getirilerek oluşturulur.

Fiilin matar hali (Infinitiv) + d = Partizip-Präsens / Partisip I

Infinitiv		Partizip Präsens	
Matar	Türkçesi	Şimdiki zaman partisibi	Türkçesi
arbeiten	çalışmak	arbeitend	çalışan
lachen	gülmek	lachend	gülen
singen	şarkı söylemek	singend	şarkı söyleyen
gehen	gitmek	gehend	giden
kommen	gelmek	kommend	gelen

weinen	ađlamak	weinend	ağlayan
sprechen	konusmak	sprechend	konusan
sehen	görmek	sehend	gören
schreiben	yazmak	schreibend	yazan
machen	yapmak	machend	yapan
spielen	oyynamak	spielend	oynayan
malen	resim yapmak	malend	resim yapan
anfangen	başlamak	anfangend	başlayan
verstehen	anlamak	verstehend	anlayan
mitmachen	birlikte yapmak	mitmachend	birlikte yapan

Örnek Cümleler:

- Die arbeitende Frau kommt zu mir. (Çalışan kadın bana doğru geliyor.)
- Das lachende Kind geht zu seinem Freund Peter. (Gülen çocuk arkadaşı Peter'e gidiyor.)
- Der singende Mann weint. (Şarkı söyleyen adam ağlıyor.)
- Die lesenden Frauen sitzen auf dem Sofa. (Okuyan kadınlar kanepede oturuyorlar.)
- Wir schenken den spielenden Kinder Schokolade. (Oynayan çocuklara çikolata armağan ediyoruz.)
- Meine Mutter findet den schlafenden Hund sehr süß. (Annem uyuyan köpeği çok tatlı buluyor.)
- Die spielenden Kinder essen etwas. (Oynayan çocuklar bir şeyler yiyorlar.)
- Das weinende Kind sitzt in deinem Bett. (Ağlayan çocuk senin yatağında oturuyor.)
- Eine malende Frau gefällt mir. (Resim yapan bir kadın hoşuma gidiyor.)
- Das kochende Wasser ist für dich. (Kaynayan su senin için.)

Yukarıdaki cümleleri Partizip-Präsens kullanmadan yaptığımız zaman cümle aşağıdaki gibi olmaktadır:

- Die Frau arbeitet und kommt zu mir. (Kadın çalışıyor ve bana doğru geliyor.)
- Das Kind lacht und geht zu seinem Freund Peter. (Çocuk gülüyor ve arkadaşı Peter'e gidiyor.)
- Der Mann singt und weint. (Adam ağlıyor ve şarkı söylüyor.)

- Die Frauen lesen und sitzen auf dem Sofa. (Kadınlar okuyorlar ve kanepede oturuyorlar.)
- Wir schenken den Kindern Schokolade und die Kinder spielen. (Biz çocuklara çikolata armağan ediyoruz ve çocuklar oyun oynuyorlar.)
- Meine Mutter findet den Hund sehr süß und der Hund schläft. (Annem köpeği çok tatlı buluyor ve köpek uyuyor.)
- Die Kinder spielen und essen etwas. (Çocuklar oynuyorlar ve birşeyler yiyorlar.)
- Das Kind weint und sitzt in deinem Bett. (Çocuk ağlıyor ve senin yatağında oturuyor.)
- Eine Frau malt und sie gefällt mir. (Bir kadın resim yapıyor ve o hoşuma gidiyor.)
- Das Wasser kocht und das ist für dich. (Su kaynıyor ve o senin için.)

Öznelerin aynı olduğu bu cümlelerde Partizip-Präsens kullanıldığı takdirde iki cümleyi tek bir cümle haline getirdiği görülmektedir. Bir fiili sıfat olarak kullanmak istediğimizde fiilden bir partisip oluşturabiliriz. Partizip-Präsens bir ilgi cümlesi (Relativsatz)'ni aktif bir şimdiki zaman cümlesine dönüştürebilir.

Partisip yapıları fiilden türetilen sıfatlar olarak bilinmekte ve ilgi cümlesi (Relativsatz) formunda oluşmaktadır (Savaşçı, 1998, s:80).

Örnek:

Orada oynayan bebek benim çocuğumdur.

Das Baby, das dort spielt, ist mein Kind.

Almancada fiilimsiler, en geniş anlatımıyla Partizipien (sıfat-fiiller) konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaç sözcüğü sıfat-fiil yerine kullanılmakta ve yapısında zaman vurgulanmaktadır. Partisipler, Partizip-Präsens ve Partizip-Perfekt olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir (Aygün, 2007, s:45). Bu iki zaman farkını detaylı olarak ele almak, Almancadaki fiilimsiler hakkında genel bir bilgi vermesi bakımından önem arz etmektedir.

Relativsatz (ilgi cümlesi) nedir ve Partizip-Präsens cümlesine nasıl dönüşür konusuna kısaca değinmek, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Relativsätze (ilgi cümleleri)

Türkçede mevcut olan sıfat ve isim-fiillerin, Almancada “dass” bağlacı ile oluşturulduğu ve ilgi cümlelerinin yerini tuttuğu, Türkçede mevcut olan sıfat-fiillerin Almancada mevcut olan ilgi cümlelerini (Relativsätze) simgelediği ve Türkçede ilgi cümlesi (Relativsatz) yapısında bir cümlenin mevcut olmadığı ifade edilmektedir (Aygün, 2007: 50). Almancada ilgi cümleleri, ana cümlede var olan bir isim ile ilgili bir açıklama yapmada kullanılır. Bu şekilde cümleler oluşturulurken, cümlelerde yer alan isimlerin belirteçlerinden (Artikellerinden) yararlanılır.

Örnek Cümle:

- Das Kind **schläft**. (Çocuk uyuyor.)
- Das Kind **geht** nach Berlin. (Çocuk Berline gidiyor.)

Yukarıdaki iki cümlede özne das Kind (Çocuk). Bu iki ana cümlede özneler aynı ve bu şekilde iki ayrı cümle yazmak yerine tek bir özne ile cümle kurmak istediğimizde Relativsatz (ilgi cümlesi) kullanılırız.

Yukarıdaki iki ayrı cümleyi Relativsatz (ilgi cümlesi) olarak kullanmak istediğimizde aşağıdaki şekilde oluşacaktır:

- Das Kind, das **schläft, geht** nach Berlin. (Uyuyan çocuk Berlin’e gidiyor.)

Partizip-Präsens şeklinde yukarıdaki cümleyi oluşturduğumuzda ise cümle şu şekilde oluşacaktır:

- Das **schlafende** Kind geht nach Berlin. (Uyuyan çocuk Berlin’e gidiyor.)

İki ayrı cümle yerine tek bir cümle kurmayı sağlayan, cümleleri belirteçler (artikeller) aracılığı ile virgülle ayıran tümceleri Relativsatz (ilgi cümlesi) olarak tanımlayabiliriz. Relativsatz (ilgi cümlesi) virgül ile başlar, öznenin artikeli (belirteç) yazılır ve cümle bitiminde tekrar virgül konulur. Almancada Artikeller (belirteç) varlıkların adlandırılmasını sağlar ve bütün isimlerin önüne “der, die, das” tanımlıklarından biri gelir. Bu belirteçlerin Türkçe karşılığı yoktur ve tercüme edilmezler. Artikeller önünde buldukları ismin bir parçası gibidirler ve bulunma nedenleri ismin bilinen ve belirli olduğunu göstermektedir. “Der” artikeli eril varlıklara, “die” artikeli dişil varlıkları, “das” artikeli genel olarak canlı cansız varlıkları niteleyebilmektedir. Almancada çoğul isimleri niteleyen artikel “die”dir. Artikel (belirteç)

nominatif (ismin yalın hali), akuzatif (ismin -i hali), datif (ismin -e hali), genitif (ismin iyelik hali) hallerine göre Relativsatz cümlesinde yerini alır. Artikelin bulunduğu hale göre artikel (belirteç) çekimlenir:

Relativpronomen				
	Eril (der)	Nötr (das)	Dişil (die)	Çoğul (die)
Nom	der	das	die	die
Ak	den	das	die	die
Dat	dem	dem	der	denen
Gen	dessen	dessen	deren	deren

Relativsatz (ilgi cümlesi) ile yalın halde (nominatif) ilgili örnek cümle:

- Die Studentin **liest**. (Öğrenci okuyor.)
- Die Studentin **sitzt** auf dem Sofa. (Öğrenci kanepede oturuyor.)

Die Studentin, die liest, sitzt auf dem Sofa. (Okuyan öğrenci kanepede oturuyor.)

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi iki ayrı cümle Relativsatz yardımıyla tek bir cümle şeklinde kurulabilmektedir. “Die Studentin” sözcüğü cümlede yalın haldedir ve artikeli nominatif (yalın hal) de çekimlenmiştir. İsimlerin akuzatif (ismin -i hali), datif (ismin -e hali), genitif (ismin iyelik hali) hallerinde Relativsatz (ilgi cümlesi) kullanımını şu şekildedir:

İsmin akuzatif (ismin -i hali) de Relativsatz (ilgi cümlesi) oluşumu:

- Ich **besuche** die Damen. (Hanımları ziyaret ediyorum.)
- Die Damen wohnen im Altersheim. (Hanımlar bakım evinde kalıyorlar.)

Die Damen, die ich **besuche**, **wohnen** im Altersheim. (Ziyaret ettiğim hanımlar, bakım evinde kalıyorlar.)

“Der, die, das” olan artikeller (belirteçler) akuzatif (ismin -i hali) halde değişime uğrarlar. Almancada bazı fiiller akuzatif gerektirir. Fiil “birisini” veya “bir şeyi” anlamı veriyorsa, bu fiil, akuzatif (ismin -i hali) olarak kullanılacak demektir. Yukarıdaki örnekte geçen “besuchen” fiili akuzatif yapan bir fiildir.

- Der = Den
- Die = Die
- Das = Das

- Die = Die (çoğul)

Dativ (ismin -e hali) halde Relativsatz (ilgi cümlesi) oluşumu:

- Du **hilfst** meinem Vater. (Sen babama yardım ediyorsun.)
- Mein Vater **ist** sehr glücklich. (Babam çok mutlu.)

Mein Vater, dem du **hilfst**, **ist** sehr glücklich. (Yardım ettiğin babam çok mutlu.)

“Der, die, das” olan artikeller (belirteçler) datif (ismin -e hali) de değişime uğrarlar. Almancada bazı fiiller datif gerektirir. Fiil “birisine” veya “bir şeye” anlamı veriyorsa, bu fiil, datif (ismin -e hali) de kullanılacak demektir. Yukarıdaki örnekte geçen helfen fiili datif yapan bir fiildir.

- Der = Dem
- Die = Der
- Das = Dem
- Die = Denen (çoğul)

İsmin genitif (ismin -in hali) de Relativsatz (ilgi cümlesi) oluşumu:

- Die Kinder des Mannes **wohnen** in İzmir. (Adamın çocukları İzmir’de oturuyor.)
- Der Mann **ist** unser Lehrer. (Adam bizim öğretmenimizdir.)
- Der Mann, dessen Kinder in İzmir **wohnen**, **ist** unser Lehrer. (Çocukları İzmir’de oturan adam bizim öğretmenimizdir.)

“Der, die, das” olan artikeller (belirteçler) genitif (ismin -in hali) halde değişime uğrarlar. Almancada genitif isimler, aitlik, sahiplik bildirirler veya genitif gerektiren bir edat ile kullanılırlar. İsim türünden bir kelimenin “-nm, -nin” hali genitif olarak tanımlanabilir.

- Der = Dessen
- Die = Deren
- Das = Dessen
- Die = Deren (çoğul)

Relativsatz (ilgi cümlesi) özneleri aynı olan iki ayrı cümlelerin tek bir cümle olarak oluşmasını sağlarken aynı zamanda cümleye “-ki” anlamı da vermektedir. Aşağıdaki örneklerde “-ki” edatının verdiği anlam görülmektedir:

- Der Mann, dessen Frau ich **kenne**, **kommt** nicht heute.
(Karısını tanıdığım adam bugün gelmiyor.)
- Die Kinder, deren Vater unser Direktor **ist**, **wollen** Deutsch lernen.
(Babası müdür olan çocuklar Almanca öğrenmek istiyorlar.)

Türkçede mevcut olmayan, ancak dilimize Farsçadan geçmiş olan “-ki” bağlama edatı ile oluşturulan birleşik cümleye karşılık gelen, Almancada olduğu gibi Türkçede de ismi açıklamaya yarayan ve isimden hemen sonra gelen açıklama cümlesi (Relativsatz) “-ki” bağlama zamiri ile bağlanan cümlelerin her biri yargı bildiren çekimli fiili olan cümlelerdir.

- Das ist die Frau. (Bu o kadın.)
- Die Frau versteht mich nicht. (Kadın beni anlamıyor.)

Das ist die Frau, die mich nicht versteht. (Bu o kadın, ki beni anlamıyor.)

Almancada sıfat-fiil yan cümlelerinde sıfat-fiil öbekleri söz konusu olduğunda Relativsatz (ilgi cümlesi) olarak isimlendirilen niteleme yan cümlesi ve diğer yan cümle çeşitleri kullanılabilir. Türkçede ana cümleye bağlanacak yan cümle başında bir özne varsa sıfat-fiil eki “-an,” bağlanacak yan cümle başında nesne varsa sıfat-fiil eki “-dık” getirilir. Almancada ise her iki durumda da “Relativsatz” devreye girmektedir.

- Kaza geçiren hasta İstanbul’da oturuyor.
Der Kranke, der Unfall **hatte**, **wohnt** in Istanbul.

Aygün (2007, s:45), Almancada Partisip I (şimdiki zaman ortacı) ve Partisip II (geçmiş zaman ortacı) şeklinde iki sıfat-fiil yapısının mevcut olduğunu, buna karşılık Türkçede dört farklı sıfat-fiil (ortaç) yapısının söz konusu olduğunu belirtir ve bunları karşılaştırmalı olarak şu şekilde verir:

- das Aoristpartizip (geniş zaman ortacı)
- das Präsenspartizip (şimdiki zaman ortacı)
- das Vergangenheitspartizip (geçmiş zaman ortacı)
- das Futurpartizip (gelecek zaman ortacı)

Bu partisipler hem isimlerin hem de sıfatların görevlerini karşılayabilmektedir.

- Okur yazar insanlar : die Menschen, die lesen und schreiben können
Bahçede oynayan çocuklar : die Kinder, die im Garten spielen
Çocuklar tarafından kırılmış vazo: die Vase, die von den Kindern gebrochen worden ist
Müzeyi ziyaret edecek turistler : die Touristen, die das Museum besichtigen werden

Sıfat-fiil cümlede öznesinin sıfatı durumunda olduğu zaman özne ile yüklemi birleştiren bir ek gelmez çünkü burada bir sıfat tamlaması söz konusudur.

- İtalya’da araştırma yapan bilim adamları yorgundur.

Die Wissenschaftler, die in Italien **forschen**, **sind** müde.

- Üç ay önce çalınmış cüzdanı kızım buldu.

Das Portemonnaie, das vor drei Monaten **gestohlen wurde**, **hat** meine Tochter **gefunden**.

Sıfat-fiilin öznesi kendinden önce gelmesi durumunda ise özne sıfat-fiille isim tamlaması kurar ve böylece sıfat-fiil isme dönüşmüş olur.

- Cüzdanın çalındığını bilmiyorduk.

Wir **wussten** nicht, dass das Portemonnaie **gestohlen ist**.

Yukarıdaki cümlelere baktığımızda Türkçede mevcut olan sıfat tamlamasının Almancada Relativsatz’ı, isim tamlamasının ise “dass” bağlacı ile oluşturulan yan cümleyi karşıladığını görüyoruz. Ancak Relativsatz yerine gerektiği durumlarda bir Partisip cümlesi de kurulabilir.

- Das Portemonnaie, das vor drei Monaten **gestohlen wurde**, **hat** meine Tochter **gefunden**. (Relativsatz)
- Das vor drei Monaten **gestohlene** Portemonnaie **hat** meine Tochter **gefunden**. (Partizip Perfekt)

Partizip Präsens ile cümlede çekimlenmiş fiilin zamanı eş zamanlıdır ve partisip präsens fiili cümle içerisinde bir sıfat işlevi görmektedir.

- Das Kind **singt**.
- Das Kind **geht** nach Hause.

Das **singende** Kind **geht** nach Hause. (Partizip Präsens)

Örnek Cümleler:

- Der Mann **isst**. (Adam yemek yiyor).

Partizip Präsens (Şimdiki zaman ortacı): Der **essende** Mann. (Yemek yiyen adam).

- Das Ei **kocht**. (Yumurta pişiyor).

Partizip Präsens (Şimdiki zaman ortacı): Das **kochende** Ei. (Pişen yumurta).

- Die Frau **weint**. (Kadın ağlıyor.)

Partizip Präsens (Şimdiki zaman ortacı): Die **weinende** Frau (Ağlayan kadın.)

Almancada ayrılabilen fiillerde partizip-präsens yapabilmek için mastar haldeki ekin sonuna “-d” eki getirilir. Örneğin “ankommen” fiili varmak, ulaşmak anlamındadır. Normal bir Präsens (şimdiki zaman) cümlesinde “an” öneki ve kommen fiili ayrılır “an” eki cümlenin sonuna gider:

Der Zug **kommt an**. (Tren varıyor /ulaşıyor.)

Partizip Präsens (Şimdiki zaman ortacı) ile yukarıdaki cümleyi oluşturmak istediğimizde:

Der **ankommende** Zug (Varmakta olan /ulaşmakta olan Tren)

Örnekler:

abfahren: kalkmak, hareket etmek

- Der Bus **fährt ab**. (Otobüs kalkıyor.)
- Viele Leute **warten** auf den **abfahrenden** Bus. (Birçok insan kalkacak otobüsü bekliyorlar.)

Yukarıdaki örnekte der abfahrende Bus örneği “warten auf” fiilinin akuzatif yani ismin “-i” halini almasından dolayı “den abfahrenden Bus” olmuştur.

aussteigen: araçtan inmek

Die Ehegatten **steigen aus.** (Çift iniyor.)

Die **aussteigenden** Ehegatten **kommen** zu unserem Haus. (Araçtan inen çift evimize doğru geliyorlar.)

aufstehen: ayağa kalkmak

Die Frau **steht auf.** (Kadın ayağa kalkıyor.)

Die **aufstehende** Frau. (Ayağa kalkan kadın.)

anfangen: başlamak

Die Konferenz **fängt an.** (Konferans başlıyor.)

Die **anfangende** Konferenz. (Başlayan konferans.)

Yukarıda verilen örneklere baktığımızda ayrılabilen fiillerde Partisip kullanılmadığında cümlenin sonuna gittiği ve Partisip kullanıldığında fiilin mastar hali alınarak sonuna bir “-d” eki getirildiği görülmektedir.

Partizip perfekt (geçmiş zaman partisibi)

Geçmiş zaman partisip yapısı fiil kökünün sonuna -t ve -en ekleri getirilerek oluşturulur. Eski Yüksek Almancada “-an” ve bazı durumlarda “-en” şeklinde (Bader, 2020) görülen “-en” eki düzensiz fiillerin sonuna ve “-t” olarak (Bader, 2020) görülen “-t” eki de düzenli fiillerin sonuna eklenir. Fiilin kökü “t, d” vb. bir ses ile bittiğinde partisip ekinden önce bir “e” yardımcı eki gelir. “Ge-” ön eki eski Yüksek Almancada daha çok “gi-” şeklinde görülür (Bader, 2020).

“Ge-” ön ekinin kullanılmasında bazı istisnai durumlar bulunmaktadır. İnfinitif yapı kullanıldığında “zu” bağlacının başa veya araya gelmesini belirleyen fiilin ayrılabilir olma özelliği geçmiş zaman partisibini de etkiler. Ayrılabilen fiillerde “ge-”, fiili türeten ön ek ile fiilin arasına girer. Ayrılamayan fiillerde ise “ge-” ön eki getirilmez ve partisibe yalnız son ek eklenir. İlaveten yabancı dillerden gelen sözcükleri fiil yapan “-ieren” ve “-eien” ekiyle türemiş

fiillerin önüne “ge-” partisip eki getirilmez: “eingeladen <ein/laden” (davet etmek), “empfohlen <empfehlen (tavsiye etmek)”, “unterschrieben <unterschreiben (imzalamak)”

Partizip Perfekt yapısının kullanım alanları da partizip-präsens yapısı gibi çeşitlidir. Almancanın birkaç zaman kipi ve edilgenlik yapısı geçmiş zaman partisibi ile yani partizip-perfekt ile kurulur:

Perfekt (Geçmiş Zaman): Almancada farklı şekilde kullanılan üç geçmiş zaman (Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt) mevcuttur ve bunlardan biri olan perfekt zaman diliminde, söz konusu olay geçmişte yapılmış ve kesin şekilde bitmiştir. Yardımcı fiiller “sein ve haben” cümlede kişi, sayı vb. çekimlerine giren fiildir. Böylece geçmiş zaman partisibi cümlenin en sonunda bulunur. Diğer cümle öğeleri çekimli fiil ile partisibin arasında yerini alır:

“Gestern sind wir gekommen” (Dün biz geldik).

“Gestern haben wir die Hausaufgaben gemacht” (Dün biz ödevleri yaptık).

Plusquamperfekt (Geçmiş Zamanın Hikâyesi): Almancanın üç farklı geçmiş zamanından biri olan Plusquamperfekt zaman diliminde, geçmişte yapıp sona ermiş, genellikle geçmişte gerçekleşen iki olaydan daha önce yapılmış olanı aktarmada kullanılır. Yapı olarak perfekt zaman gibidir. Ancak yardımcı fiil olarak “sein ve haben” fiillerinin präteritum (geçmiş zaman) halleri “waren ve hatten” olarak kullanılır.

Geçmiş zaman partisibi cümlenin en sonunda bulunur ve diğer cümle öğeleri yardımcı fiil ile partisip arasında yer alır:

“Wir waren ins Kino gegangen” (Biz sinemaya gitmiştik).

“Wir hatten alles gemacht” (Biz her şeyi yapmıştık).

Futur 2 (İkinci Gelecek Zaman): Almancada farklı şekilde kullanılan iki gelecek zaman vardır ve bunlardan biri olan Futur 2, gelecekteki geçmiş zaman olarak da bilinir. Gelecek zamanda gerçekleşip bitecek bir olayı aktarmada kullanılır ve bu özelliği sebebiyle Futur 1 ve Perfekt zamanların birleşmesinden meydana gelir:

“Du wirst nach Österreich gegangen sein” (Sen Avusturya’ya gitmiş olacaksın).

“Ich werde den Schlüssel gefunden haben” (Ben anahtarı bulmuş olacağım).

Futur 2 zamanında kişiye, sayıya vb. bağlanan fiil “werden” yardımcı fiildir. Bitmişliği ifade eden Perfekt görünüşe sahip yapı cümlenin sonunda partisip + infinitif halde bulunur:

“Ich werde gegangen sein” (Gitmiş olacağım).

Passiv (Edilgen Yapı): Almancada edilgen cümle kurmada “werden” yardımcı fiili ile geçmiş zaman partisibi birlikte kullanılır. “Werden” yardımcı fiili zaman, kişi ve sayıya bağlanır ve çekimlenen fiildir. Partisip, cümlenin son ögesidir:

“Der Schlüssel wird gefunden” (Anahtar bulunuyor).

Perfekt, Plusquamperfekt, Futur 1, Futur 2 ve tarz fiillerle kurulan cümlelerde edilgen yapının yardımcı fiili “werden” cümlenin zamanına veya tarz fiile göre infinitif ya da partisip olarak cümle sonunda yer alır. Çekime giren fiil, bu zamanların yardımcı fiili ya da tarz fiilin kendisidir:

“Du wurdest von mir eingeladen” (Sen, benim tarafımdan davet edildin).

“Das Auto kann heute nicht repariert werden” (Araba bugün tamir edilemiyor).

Partisip yapısı Almanca'nın ikinci edilgen yapısı olan Zustandpassiv (durum bildiren edilgenlik) için de kullanılır. Bu yapının yardımcı eylemi olan “sein” cümlede çekimlenen eylemdir ve partisip yine sona gider. Sadece Präsens ve Präteritum zamanlarında kullanılır. Diğer edilgen yapıdan farkı, gerçekleşen fiilin son halini vermesidir:

“Das Auto ist repariert” (Araba tamir edilmiş(tir)).

Attribut (Niteleyici): Genellikle geçmiş zamanı bildiren Partisip Perfekt, edilgen anlam belirtir (Zimmermann, 1999). Söz diziminde çoğunlukla sıfat olarak kullanıldığı için sıfat çekimine de girer:

“Ein weinendes Kind” (ağlamış olan / ağlayan çocuk), “die gekochte Suppe” (pişirilmiş olan / pişirilen çorba).

Partizipialkonstruktionen (Partisip Öbekleri): Partisipler öbek olarak kullanılabilir ve Türkçede mevcut olan isim-fiil öbeklerine benzer. Geniş/şimdiki zaman partisibine benzer partisip öbeğinin öğeleri tanımlık ile partisibin nitelediği ismin arasına girer:

“Die von meinem Vater gekaufte Schuhe sind sehr schön / die Schuhe, die von meinem Vater gekauft wurden, sind sehr schön” (Babam tarafından alınan ayakkabılar çok güzel).

Geçmiş zaman ortacı olarak kullanılan Partizip Perfekt, çoğunlukla Perfekt (di’li geçmiş zaman), Plusquamperfekt (miş’li geçmiş zaman) ve Futur II (gelecekte bitmiş zaman) zamanlarının teşkil edilmesinde kullanılır. Partizip Perfekt cümlenin passiv olduğunu belirtir. Fiillerin geçmiş zaman şekillerinden Partizip Perfekt oluşur. Partizip-Perfekt Partisip II olarak da bazı kaynaklarda geçmektedir.

Partizip Perfekt genel olarak düzenli fiillerde başına “-ge” eki ve sonuna “-t” eki getirilerek oluşturulur. Ancak düzensiz fiillerde bu genel kural geçerli değildir. Örneğin “warten” (beklemek) fiili düzenli bir fiildir ve partizip perfekt hali “gewartet” olur. Ancak düzensiz bir fiil olan “verstehen” (anlamak) fiilinin partizip perfekt hali “verstanden” olur. Aşağıda günlük hayatta çok kullanılan bazı fiillerin partizip halleri verilmiştir:

Infinitiv (Mastar)

gehen (gitmek)
lernen (öğrenmek)
sehen (görmek)
studieren (öğrenim görmek)
hören (dinlemek)
geben (vermek)
finden (bulmak)
kommen (gelmek)
aufstehen (ayağa kalkmak)
anfangen (başlamak)
lesen (okumak)
machen (yapmak)
abfahren (kalkmak)
verstehen (anlamak)
analysieren (analiz etmek)
wandern (gezmeK)
frühstücken (kahvaltı yapmak)
essen (yemek yemek)

Partizip Perfekt (geçmiş zaman partisibi)

gegangen
gelernt
gesehen
studiert
gehört
gegeben
gefunden
gekommen
aufgestanden
angefangen
gelesen
gemacht
abgefahren
verstanden
analysiert
gewandert
gefrühstückt
gegessen

Almancada mevcut olan düzenli ve düzensiz fiillerin zamana göre aldığı ekler ve değişimler farklı olabilmektedir. Düzenli fiillerin Partizip Perfekt'i şu şekilde yapılmaktadır:

Infinitiv	Partizip Perfekt (geniş zaman ortacı)
suchen (aramak)	gesucht
lernen (öğrenmek)	gelernt
lieben (sevmek)	geliebt
fragen (sormak)	gefragt
hören (dinlemek)	gehört
analysieren (analiz etmek)	analysiert
machen (yapmak)	gemacht
wandern (gezme)	gewandert
verwenden (kullanmak)	verwendet

Yukarıdaki örneklere baktığımızda “ge-” takısı + fiilin kökü + “-t” takısı şeklinde partizip perfekt teşkil edilmektedir. Ancak fiil köklerinin sonunda “m, n, t ve d” harfleri ile biten fiillerde partizip perfekt yapıldığı zaman sona eklenen “-t” takısı ile kök arasına “e” harfi girmektedir.

Infinitiv	Partizip Perfekt
arbeiten (çalışmak)	gearbeitet
reden (konuşmak)	geredet
retten (kurtarmak)	gerettet
rechnen (hesaplamak)	gerechnet

Düzensiz fiillerin partizip perfekt'i düzenli fiillerde olduğu gibi belirli bir kurala göre yapılmaz.

Infinitiv (Mastar)	Partizip Perfekt
bleiben (kalmak)	geblieben
verlieren (kaybetmek)	verloren
waschen (yıkamak)	gewaschen
wissen (bilmek)	gewusst
verstehen (anlamak)	verstanden
beginnen (başlamak)	begonnen

trinken (içmek)	getrunken
nehmen (almak)	genommen
bringen (getirmek)	gebracht
denken (düşünmek)	gedacht
singen (şarkı söylemek)	gesungen
finden (bulmak)	gefunden
schreiben (yazmak)	geschrieben
fliegen (uçmak)	geflogen

Örnek Cümleler:

Die Banane ist heruntergefallen. (Muz düştü.)

Sie liegt auf dem Boden. (O yerde duruyor.)

Partizip Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die heruntergefallene Banane liegt auf dem Boden. (Düşen muz yerde duruyor.)

Die Kinder haben den Ring gefunden. (Çocuklar yüzüğü buldular)

Sie kommen zum Lehrer. (Öğretmene doğru geliyorlar.)

Partizip Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die den Ring gefundenen Kinder kommen zum Lehrer. (Yüzüğü bulan çocuklar öğretmene doğru geliyorlar.)

Die Rose ist vertrocknet. (Gül kurumuş.)

Sie sieht schön aus. (O güzel görünüyor.)

Partizip Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die vertrocknete Rose sieht schön aus. (Kurumuş gül güzel görünüyor.)

Die Männer sind gekommen. (Adamlar geldiler.)

Sie spielen im Garten. (Onlar bahçede oynuyorlar.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die gekommenen Männer spielen im Garten. (Gelen adamlar bahçede oynuyorlar.)

Die Kinder haben gut geschlafen. (Çocuklar iyi uyudular.)

Sie haben eine gute Note bekommen. (Onlar iyi bir not aldılar.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die gut geschlafenen Kindern haben eine gute Note bekommen. (İyi uyuyan çocuklar iyi bir not aldılar.)

Mein Mann hat eine Suppe gekocht. (Kocam bir çorba pişirdi.)

Ich und du finden sie sehr lecker. (Ben ve sen onu çok lezzetli buluyoruz.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die von meinem Mann gekochte Suppe finden ich und du sehr lecker. (Kocam tarafından pişirilen çorbayı ben ve sen çok lezzetli buluyoruz.)

Relativsatz (ilgi cümlesi) cümleleri ile de Partizip- Perfekt cümlesi kurulabilir.

Relativ hali: Das Kino, das bis um 10 Uhr geöffnet ist, ist sehr alt. (Saat 10:00'a kadar açık olan sinema çok eskidir.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Das bis um 10 Uhr geöffnete Kino ist sehr alt. (Saat 10:00'a kadar açık olan sinema çok eskidir.)

Relativ hali: Der Mann, der zu mir gekommen ist, hat ein Kind. (Bana doğru gelen adamın bir çocuğu var.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Der zu mir gekommene Mann hat ein Kind. (Bana doğru gelen adamın bir çocuğu var.)

Relativ hali: Die Frau, die heute gegangen ist, wohnt in Konya. (Bugün gitmiş olan kadın Konya'da oturuyor.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die heute gegangene Frau wohnt in Konya. (Bugün gitmiş olan kadın Konya'da oturuyor.)

Relativ hali: Die Konferenz, die in Erzurum begonnen hat, war sehr interessant. (Erzurum'da başlamış olan konferans çok ilginçti.)

Partizip- Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda: Die in Erzurum begonnene Konferenz war sehr interessant. (Erzurum'da başlamış olan konferans çok ilginçti.)

İki ayrı cümleyi tek bir cümle şeklinde ifade etmek için de partisip kullanılır. Relativ cümlelerde de kullandığımız partisipler, birden çok kelime ve cümle ile anlatmak istediğimiz ifadeyi tek bir cümlede veya tek bir kelime ile anlatabilmemizi sağlamaktadır.

Almancada ayrılabilen fiillerde Partizip-Perfekt yapabilmek için fiilin perfekt halindeki sonuna “-e” eki getirilir. Örneğin “ankommen” fiili “varmak, ulaşmak" anlamındadır. Perfekt (geçmiş zaman) cümlesinde partisip kullanılmadığında angekommen hali aynı kalmaktadır.

Örnek:

- Der Zug ist angekommen. (Tren vardı /ulaştı.)
- Partizip-Perfekt (geçmiş zaman partisibi) ile oluşturulduğunda:
- Der angekommene Zug (Varmış olan /ulaşmış olan Tren)

Örnekler:

abfahren: kalkmak, hareket etmek

- Der Bus ist abgefahren. (Otobüs kalktı.)
- Viele Leute haben auf den abgefahrenen Bus gewartet. (Birçok insan kalkan otobüsü beklediler.)

Yukarıdaki örnekte “der abgefahrene Bus” örneği “warten auf” fiilinin akuzatif yani ismin “-i” halini almasından dolayı “den abgefahrenen Bus” olmuştur.

aussteigen: araçtan inmek

- Die Ehegatten sind aus dem Auto ausgestiegen. (Gelin ve damat araçtan indiler.)
- Die aus dem Auto ausgestiegenen Ehegatten sind zu unserem Haus gekommen. (Araçtan inen gelin damat evimize doğru geldiler.)

aufstehen: ayağa kalkmak

- Die Frau ist aufgestanden. (Kadın ayağa kalktı.)
- Die aufgestandene Frau. (Ayağa kalkmış olan kadın.)

anfangen: başlamak

- Die Konferenz hat angefangen. (Konferans başladı.)
- Die angefangene Konferenz. (Başlamış olan konferans.)

Yukarıda verilen örneklere baktığımızda ayrılabilen fiillerde partisip kullanılmadığında cümlenin sonuna gittiği ve partisip kullanıldığında fiilin çekimlenmiş hali alınarak ismin artikeline göre bir ek aldığı görülmektedir.

Partizip- Präsens (şimdiki zaman partisibi) cümlelerinde kullanılan isim-fiil yapıları ve Partizip-Perfekt (geçmiş zaman partisibi) cümlelerinde türetilen sıfatlar isme dönüşebilmektedir. Sıfatlar gibi çekime uğrarlar:

- geschlafen → der/die/das Geschlafene (uyumuş olan)
- gegangen → der/die/das Gegangene (gitmiş olan)
- gekommen → der/die/das Gekommene (gelmiş olan)
- gespielt → der/die/das Gespielte (oynamış olan)
- gesagt → der/die/das Gesagte (söylemiş olan)
- gemacht → der/die/das Gemachte (yapmış olan)
- angefangen → der/die/das Angefangene (başlamış olan)
- aufgestanden → der/die/das Aufgestandene (ayağa kalkmış olan)
- abgefahren → der/die/das Abgefahrene (hareket etmiş olan)
- ausgestiegen → der/die/das Ausgestiegene (araçtan inmiş olan)

Partizip Perfekt sıfat-fiilleri:

- Das geschnittene Brot (kesilmiş ekmek)
- Das geparkte Auto (park edilmiş araba)
- Die geweinte Frau (ağlamış kadın)
- Die vertrocknete Rose (kurumuş gül)

Geçmiş zaman ortacından isim yapma (Partizip II- Konversion) daha çok der/die Gelehrte, Gefangene, Geschworene, Erleuchtete, Vermisste, Angestellte, Abgeordnete gibi şahıs isimlerinde görülür. Ancak bunların dışında das Geschehene, Gesagte, Verborgene Erbrochene gibi “das” tanımlığı olan isimler de vardır (Kahramantürk, 1999, s:50).

5.2.3. Gerundium

Duden'da (2022), Gerundium terimi “(bazı dillerde, özellikle de Latince de mevcut olan) Almandada genellikle adlaştırılmış infinitif ile karşılanan, adlaşmış özellikleri ile fiil hali” şeklinde ifade edilmektedir. Yapılan tanımdan yola çıkarak gerundium, fiilin adlaşmış özelliğini ihtiva eder ve aynı zamanda fiilin durumunu da gösterir. Dünya dillerinde mevcut

olan gerundium yapıları söz konusu olduğunda Türkçede mevcut olan zarf-eylemlerin bu sınıfa alınmasının nedeni ise bu zarf özelliğinin olmasından kaynaklanmaktadır.

Ergin (1995, s:336) gerundium yapıları, “Gerundiumlar hareket hali ifade eden fiil şekilleridir. Bu ifadeleri ile fiillerin zarf şekillerini yaparlar. Bu sebeple kendilerine zarf fiil de denir” şeklinde tanımlar. Almancada gerundium eki olmadığından dolayı fiilin hali ve durumunu anlatan yapılar neden, tarz, zaman vb. bildiren bağlaçlı yan cümleler ile birlikte sağlanmaktadır. Bu tür yan cümleler kullanılmadan da fiilin durumu ve biçimi anlatılabilir. Bu durumun yerine getirilmesi için bir fiilimsi türü olan infinitif veya partisip kullanılır. Zarf-fiil (Gerundium) isme dönüşmüş infinitif (Infinitiv) şeklini ifade eden, isim özelliği gösteren fiil halidir (Duden, 2003, s:536). Fiilin mastar halinin çekimlenmiş halidir (Wahrig, 2000, s:543).

Infinitiv

verlassen (terketmek)

Partizip Perfekt

verlassen (terk edilmiş.., terk edilmiş olarak)

Partisip (sıfat-fiil):

Terk edilmiş çocuk bana doğru geliyor: Das verlassene Kind kommt zu mir.

Gerundium (zarf-fiil):

Çocuk terk edilmiş.

Das Kind ist verlassen

Almancada bu yapılar hem fiilimsiler (Partizip, Gerundium, Verbalnomen), hem de çok farklı yapılara sahip olan yan cümleler (Nebensätze) olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Partisip (sıfat-fiil)

- Das wartende Mädchen ist meine Freundin.
- (Bekleyen kız benim arkadaşımıdır.)
- Das Mädchen, das wartet, ist meine Freundin.
- (Bekleyen kız benim arkadaşımıdır.)

Gerundium (zarf-fiil)

- Vor dem Lesen machen wir eine Übung.
- (Okumadan önce bir alıştırmayı yaparız.)
- Bevor wir lesen, machen wir eine Übung.
- (Okumadan önce bir alıştırmayı yaparız.)

Verbalnomen (isim-fiil)

- Deutschlernen ist schön.

sonundayken um bağlacı öbeğin başında bulunur. Fiilimsi öbeği unsurları bu iki bağlacın arasına girer:

“Ich fliege nach Deutschland, um Deutsch zu lernen” (Almanca öğrenmek için Almanya’ya gidiyorum).

Bu tarz cümlelerin kurulum biçimi şu şekildedir:

Özne + Yüklem + Nesne, um + Fiilimsi Öbeği Unsurları + zu + İnfinitif

Ana Cümle

Fiilimsi Öbeği

Mastar

Almanca söz diziminde sıfatlar aynı zamanda zarf oluşturabilme özelliğine sahiptir. Sıfat olarak kullanılan bir sözcük söz diziminde bir adı nitelemez ve sıfat çekimine girmezse zarf şeklinde kullanılmıştır. Sıfatlar ile benzer özelliği taşıyan partisipler de bu özelliği kullanarak söz diziminde fiili niteleyen zarf şeklinde görev alabilir. Sıfat şeklinde kullanılan partisiplerin taşıdığı özellikler zarf şeklinde oluşturulan partisiplerde de geçerli olmaktadır.

Partisip Präsens (geniş/ şimdiki zaman) zarf şeklinde kullanıldığında tarz ve zaman ifade eder ve bu kullanımında iki fiil de aynı zamanda bulunur; bu özelliğinden dolayı bir yandan partisip olarak bir yandan da partisip öbeği olarak da kullanılabilir. Partisip öbeği, cümle başında veya ana fiilden hemen sonra gelmek üzere cümle ortasında yer alabilir. Partisipten önce veya sonra virgül kullanılmaz ancak partisip öbeği cümleden virgül aracılığıyla ayrılır:

“Das Kind kommt weinend” (Çocuk ağlayarak geliyor),

“Auf den Wert hinweisend, zeigt er uns das Haus” (Değerine işaret ederek o bize evi gösterdi).

Partisip bazen ad cümlesinin fiili şeklinde de kullanılabilir:

“Das Buch ist spannend” (Kitap sürükleyici) (Pakkanen-Kilpiä, 2008).

Partisip Perfekt (geçmiş zaman partisibi) zarf olarak kullanıldığında tarz ve zaman ifade eder fakat partisip olan fiil, ana fiilden önce oluşmuş olmalıdır; bu özelliğinden dolayı hem sadece partisip hem de partisip öbeği şeklinde kullanılabilir. Cümle başında veya ana fiilden hemen sonra partisip öbeği cümle ortasında yer alabilir. Partisipten önce veya sonra virgül kullanılmaz ancak partisip öbeği cümleden virgülle ayrılabilir:

“Der Kunde hat das Formular ausgefüllt bekommen” (Müşteri formu doldurulmuş olarak aldı).

“Der Arzt sprach, immer vom Kranken unterbrochen, mit einer Krankenschwester” (Doktor, hastası tarafından devamlı sözü kesilerek bir hemşireyle konuştu).

BÖLÜM 6

6. DÖRT TEMEL DİL BECERİSİ VE FİİLİMSİLER

Globalleşen günümüz dünyasında insanlar ithalat, ihracat, eğitim, seyahat ve iş imkânları gibi çeşitli sebeplerden dolayı bir yabancı dili öğrenme ihtiyacı içerisindeyler. Yabancı dil öğreniminin önemi hızla gelişen teknoloji ile gün geçtikçe artmaktadır. Farklı kültürleri ve toplumları tanımanın ve anlamının yolu toplumun konuştuğu dili anlamaktan ve bilmekten geçer. Nitekim dilini bilmediğimiz bir ülkenin kültürünü, değerlerini anlamamız mümkün değildir. Bir yabancı dil öğrenildiğinde o dili konuşan bireyler ile anlayarak, konuşarak ve yazarak iletişim kurmayı öğrenmiş oluruz (Raimes, 1983, s:3) Dil, bir toplumun en büyük mirasıdır. Bir dil öğrenimi sonucunda o dili konuşan toplulukların kültürel yapısını da öğrenmekteyiz.

Teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda bilginin insanlara ulaşımı oldukça kolay hale gelmiştir. Günümüz dünyasında kültürel ve dilsel etkileşim zaruri bir ihtiyaç haline almıştır. Bu ihtiyaç ise yabancı dil öğrenmeyi gerekli kılmaktadır. Küreselleşen dünyamızda üçüncü, dördüncü bir dil veya daha fazla dil bilmek bizlerin hem farklı kültürleri tanımamıza yarar hem de o dilde yazılmış özgün eseri dilinde okuma gibi olanaklar sunar. Dünya çapında İngilizceden sonra en önemli diller arasında yer alan ve en önemli ikinci bilim dili olan Almanca birçok ülkede resmi dil ve birçok ülkede ikinci yabancı dil olarak geçmektedir. Türkiye-Almanya İşgücü Antlaşması (1961) ile ülkemizden Almanya'nın istihdam ihtiyacını karşılamak üzere göç başlamıştır. Böylelikle Almanca ülkemizde popüler dillerden birisi haline gelmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak ülkemizde Almanca yabancı dil olarak öğretim programlarında yerini almıştır.

Eğitim, bireylerin kültürel, siyasi, sosyal, dil, inanç ve tarihi gibi unsurlar yönünden toplum ile uyumlu ve önemli bir parçası haline getirme faaliyetleridir. En önemli eğitimlerden birisi de bireylerin dil eğitimleridir (Özbay, 2010). Eğitim, insanı sosyalleştirme ve toplumda mevcut olan kültürel değerlere adapte olma görevini üstlenir. Toplumun tarihi, inancı, kültürü ve değerleri eğitim aracılığı ile bireylere öğretilerek topluma ve unsurlarına uyum sağlamaları mümkün olmaktadır. Okullar, dil öğrenim hedefini belli program amaçları doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Ayrıca bireyler dil eğitimi ve öğretimi vasıtasıyla kendi öz kültürünü tanıma ve tanıtmaya olanağına sahip olmaktadır. Çünkü öğrenilen her türlü eğitim ve öğretim çıktıları dil öğrenime dayanmaktadır. Kültür üzerinde dil eğitimi en önemli unsurlarından

biridir. Şöyle ki dil ve dil eğitimi bireylerin ortak kültür değerlerinin paylaşımı ve karşılıklı iletişim kurmalarında önemli bir rol üstlenmektedir. Dil bilgisi öğretimi yabancı dil öğretiminde konuşma, dinleme, anlama ve yazma kabiliyetini arttırmaktadır. Anlama veya dinleme becerisi ile ilgili bir metni açıklamada dil bilgisi öğretiminden yararlanır. Yabancı dil öğretiminde amaç okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinde öğreneni yetkin kılmaktır. Dört temel becerinin kazandırılması ve etkin bir şekilde kullanımının sağlanması dil bilgisi konularının öğretilmesine bağlıdır. Konuştuğumuz, anlaştığımız veya yazıştığımız bir dilde o dilin kurallarını bilmeden, kullanmadan düşüncelerimizi anlaşılır kılmak pek mümkün değildir. Örneğin “gelmek” fiili ile birçok şey anlatabiliriz. Bu anlam farklılığını ayırt etmek için o dilde mevcut olan dil bilgisi hakkında bilgi sahibi olmamız gerekmektedir. Banguoğlu’na göre (1990, s:19) “Dili iyi kullanma sanatını dil bilgisi öğretir. Duygu ve düşünceleri daha sağlıklı anlatma ve anlamamıza olanak ve gramatik konuların bilinmesi ile de daha doğru düşünmeye imkân sağlar. Dil bilgisi dil düzeninin savunucusudur”. Dolunay (2010, s:277) ise bu konuda fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir. “Dil bilgisi, bir dili şekil, cümle ve ses yapıları bakımından inceleyen ve kurallarını belirleyen bilim dalıdır. Dil bilgisi öğretimi ise birtakım metodlar kullanarak bu yapıları dil öğrenimi sağlanan bireylere düzgün, doğru ve etkili bir şekilde kullanmalarını sağlayan süreçtir”.

Dil bilgisinde önemli bir yeri olan fiilimsiler, dile anlatım gücü ve zenginliği katar. Fiilimsiler, cümleye anlatım zenginliği katma ve anlatılmak isteneni en kısa yoldan anlatma olanağına sahip yan cümle kurabilme ve bağlaçların yerine geçebilme özelliklere sahip dil bilgisel yapılardır. Fiilimsiler, fiil kökünden türeyip fiilin isim, sıfat ve zarf şekline dönüşmesi durumudur ve uzun cümleleri birleştirme özelliğine sahiptir. Fiilimsiler bu özelliği sayesinde anlatımda gereksiz tekrarları önleyebilmektedir. Fiillerden türeyen fakat fiilin bütün özelliklerini göstermeyen fiilimsilerin yabancı dil öğretimindeki yeri yadsınamaz bir gerçektir. Anlatım gücünü destekleyen ve anlatılmak isteneni kısa yoldan anlatma olanağına sahip olan fiilimsilerin yabancı dil öğretimi sürecinde katkısı ve önemi büyüktür. Yabancı dilde iletişim kurmak için sahip olunan fiilimsiler sayesinde dilin gücünü keşfetme yoluna gidilir ve dil ile hedeflenen amaçları gerçekleştirmek için gerekli adımlar atılır. Ediskun’a göre (2010, s:246) fiilimsi: “Bir eylem adı oldukları için isim; bir ismi niteledikleri için sıfat, iki cümlecığı bağladıkları için bağlam olan; öne, nesne, tümleç aldıkları için cümlede yüklem durumunda bulunan kelimelere fiilimsi denir”. Korkmaz (2014, s:747) fiilimsileri şöyle tanımlamaktadır: “Fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen ancak, şahıs ekleri alarak çekime

girmedikleri için, yargı bildirmeyen, dolayısıyla da bitmemiş fiil niteliğinde olan fiillerdir. Çekimsiz fiil diye adlandırılmaları da bu nedendir”.

6.1. Yabancı Dil Öğretiminde Dinleme Becerisinin Önemi

Dil öğreniminin temelini dinleme oluşturmaktadır. Çünkü, dinleme yolu ile anadilimize ait ilk bilgiler öğrenilmeye başlanmaktadır (Baş, 2002). İnsan yaşamındaki birçok bilgiyi dinleme ile öğrenmektedir. Demirel (1999, s:33), dinlemenin başarıya ulaşmak için önemli etmen olduğunu, yeni ve farklı bir bilginin öğrenilmesi ve anlamının dinleme ile ulaşılabileceğini ifade etmiştir. Dinleme sayesinde bireyler öğrenilmek istenilen dile ait kelimeleri, ifadeleri, anlamak ve anlatmak istediği bilgileri edinmektedir. Dinleme becerisi hakkında birçok araştırmacı şu tanımları ifade etmiştir. Sever (1997, s:11) dinlemenin duyulanı anlamak ve bu eylem için dikkat harcamak olarak görülmesi gerektiğini, Demirel (1999, s:33) dinlemenin anlatılanı doğru şekilde anlama ve tepki verme becerisi olduğunu belirtirken, Temur (2001, s:61) ise dinlemenin zamansal farklılıklarla söylenen ifadelerin öncesi ve sonrasında bağlantı kurma ve bağlantı içerisinde anlayabilme yeteneği anlamına geldiğini, Taşer (2009, s:221) de bu yetiyi bireylerin işitsel ve görsel ifadelere reaksiyon vermesi olarak değerlendirmiştir. Yukarıda yapılan tanımlamalardan yola çıkarak dinlemenin iletişimde önemli bir rol oynadığı sonucuna varılabilir.

Aktaş ve Gündüz (2001, s:249) dinleme becerisinin önemini şu şekilde ifade etmektedir:

“Dilin dört işlevinden biri olan dinleme etkinliği en çok kullanılan etkinliktir. Çünkü bu beceri ile öğrenme yöntemlerinin temeli oluşmaktadır. İletişim, dinleme becerisi ile sağlanmaktadır. Konferans, çalıştay, tartışma, panel, televizyon ve radyo, sinema ve tiyatro etkinlikleri günümüzde en çok tercih edilen ve kullanılan dinleme etkinlikleridir”.

Yukarıdaki tanımlamalardan yola çıkarak günümüzde insanların en çok kullandığı dinleme becerisi günlük hayatımızın her alanında etkinliğini korumaktadır. Okulda, evde, iş yerinde ve karşılıklı sohbetlerde dinleme etkinliği her alanda en çok kullanılan ve tercih edilen dil becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dinleme becerisi, yabancı dil öğretiminde işitilen sözleri anlama ve dönüt verme şeklinde hedef dil ile ana dili arasında bir köprü işlevi görmektedir. Dinleme becerisi işitilen kelimelerin hatırlama merkezi olarak yabancı dil öğretiminde yerini almaktadır. Dinleme becerisinin yabancı dil öğretimindeki temel amacı hedef dildeki ses ve ifadeleri tanıma, vurgulama ve tonlama farklılıklarını fark ettirmektir. Bu sayede duyulan yabancı kelimelerin

veya cümlelerin anlaşılması sağlanır. Söz konusu anlaşmayı sağlamak için hedef dilin dil bilgisi konusuna hâkim olmak gerekir. Dil bilgisinde yer alan, dile anlatım zenginliği katan ve anlatılmak istenileni kısa yoldan anlatma imkânı sağlayan fiilimsilerin dinleme becerisinde rolü büyüktür. Yan cümle kurabilen ve bağlaçların yerine geçebilen fiilimsi cümlesi dinleme esnasında bize büyük kolaylık sağlamaktadır. Fiilimsi cümleleri düşüncelerimizi, ifadelerimizi kısa yoldan, zengin ve kıvrak bir ifade ile anlatmamızı sağlamaktadır. İletişim kurmanın önemli bir aracı olan dinleme becerisinde fiilimsiler anlatılmak istenileni daha kısa ve daha zengin anlatabilme olanağı sağlamaktadır. Uzun cümleler kurma ve bu cümleleri birleştirme imkânı veren fiilimsilerin iletişimdeki rolü büyüktür. Günlük konuşma dilinde sıkça kullandığımız fiilimsiler, hedef dildeki kelime yapısını ve kelimenin isim, sıfat ve zarf durumlarını öğretme işlevini görmektedir. Bu sayede dinleme esnasında duyulan kelimeleri daha anlaşılır hale getirmektedir.

Göğüş (1978, s:227), insanların birbiri ile oldukları süre zarfında geçirilen sürenin %42 sinin dinleme ile geçtiğini, eğitim kurumlarında da öğrencilerin günde 2.5-4 saatini dinleme aktivitesinin aldığını bildirmiştir. İletişim çoğunlukla dinleme ile gerçekleşmektedir. Yabancı dil öğretimi sürecinde dinlemeye ağırlık verilir ve böylece hedef dildeki yapıları doğru anlama ve doğru telaffuzları kullanma sağlaması amaçlanır.

Farklı türde ve amaçta dinlemeler mevcuttur. Bir türkü dinleyenle bir haber dinleyenin amacı farklı olduğu için dinleme amacının önceden belirlenmesi gerekmektedir. Demirel (2002a, s:70-71) dinlemenin amaçlarını, okunan ve konuşulana kavrayabilme, söylenenlerin konu, yer ve zaman kavramlarını irdeleyebilme, dinlenen konu üzerine neden-sonuç ilişkisi kurabilme, ana düşüncüyü kavrayabilme, etkinliklerden (tiyatro, sinema, müzik, televizyon vs.) yararlanabilme, hoşgörü duyusunu geliştirebilme, söylenenleri hızlı bir şekilde değerlendirebilme ve yararlı yönlerini seçebilme ve seçmede tarafsız olabilme şeklinde ifade etmektedir. Öte yandan, dinleme becerisinin türleri bulunmaktadır. Özbay'a göre (2009b, s:71-74) dinleme türleri empati kurarak dinleme, not alarak dinleme, katılımlı ve katılımsız dinleme, grup halinde dinleme, eleştirel dinleme ve seçici dinlemedir. Dinleme türleri öğrenileni yorumlama, fikir üretme, düşünme, tartışma, empati kurma, seçicilik ve not alma gibi unsurları amaçlamaktadır.

Dinleme etkinliğinin başarı veya başarısızlığa ulaşmasına katkıda bulunan birçok faktör vardır. Aktaş ve Gündüz'e göre (2001, s:255) bu faktörler, dinlemenin bir bilgilenme ve öğrenme yöntemi olduğu bilincinin oluşmaması, engel durumunun (işitme engeli, zekâ

eksikliği vb.) olması, ilgisizlik, yeterli kelime dağarcığının olmaması, dikkat eksikliği, çevresel olumsuzluklar (sıcak, soğuk hava, koku, ses vb.), konuşanı ve konuşulan konuyu küçümsemek gibi faktörlerdir.

6.2. Yabancı Dil Öğretiminde Okuma Becerisinin Önemi

Değişen yeni dünya konjonktürlerini takip etmek ve uyum sağlamak için en önemli işlevsel araçlardan biri de okuma ve okuma becerisidir (Kurulgan ve Çekerol, 2008). Okuma, insan hayatını anlamlandırma süreci (İşcan vd. 2013), bireylerin kişiliklerini şekillendirerek bunu toplum içerisinde kullanma imkânı sağlayan bir değer (Mete, 2012) ve yazılı ifadeleri anlama ve yorumlamaya esas alan algısal bir etkinlik ve düşünce sürecidir (Özdemir, 1993, s:13; Dökmen, 1994, s:15).

Okuma ile birey birçok duyu organını ve zihinsel unsurları aktif olarak kullanmaktadır. Bu kullanım içerisinde bireyler bulunduğu ortamda gerçekleşen olayları sentezleyerek tepki verir ve en önemlisi bilinç altyapısı gelişir. Nitekim bu konuya Tural (1992, s:125) “Okuma, insanın dünyasının kavrama ve düşünme yönlerini geliştirir. Öğrenme kavrayışını, analiz ve sentez gücünü, yorumlama ve yeni hükümler verme yeteneğini artırır. Düşünen ve konuşan toplum olmanın yolu kitap okumaktan geçer” ifadesi ile yaklaşmıştır.

Bireyler her zaman günlük yaşantılarında yazılı veya basılı pek çok metin ile karşılaşmaktadır. Gazeteler, makaleler, hikâyeler, romanlar, şiirler, raporlar, kararlar bireylerin rutin olarak günün her saatinde karşılaşacağı okuma parçalarıdır. İnsanlar yaşamın bir zorunluluğu olarak bu okuma parçalarını anlamak ve değerlendirmektedir. Okuma, kişileri birbirine bağlayan, karakterinin oluşmasını sağlayan ve ufuklarını genişleten bir etkidir. Nitekim okuma insanı özgür kılmaktadır (Demirel ve Şahinel, 2006, s:82).

Okuma becerisinin tam anlamı ile başarıya ulaşması zihinsel (kavrama vb.) ve fiziksel (seslendirme vb.) süreçlerin paralel bir şekilde uyumlu yürütülmesi ile olmaktadır. Okunan metinlerin tam anlamıyla hızlı bir şekilde kavranılması Özbay’a göre (2009b, s:10) okumanın temel amacıdır. Yazılı iletişimde büyük bir rolü olan okuma becerisinde dil bilgisi ile insanlar iletişimi daha kolay hale getirmektedir.

Hedef dilde okuma becerisinin geliştirilmesi için hedef dilin dil bilgisi yapılarına yeterli düzeyde hâkim olmak gerekir. Dil bilgisinde yer alan filimsiler konusuna hedef dilde ve ana dilde hâkim olmak hedef dili kavrama konusunda yardımcı olmaktadır. Bir dilin kullanım kuralları ve işleyişi hakkında dil bilgisi aracılığı ile öğrenme sağlanır. Gramatik olarak

fiilimsiler fiile anlam katarak kısa yoldan anlamlı bir şekilde tanımlama sağlar. Fiilimsi cümleleri, düşüncelerimizi, ifadelerimizi uzun cümleler yerine kısa cümleler şeklinde belirtmemizde kolaylık sağlamaktadır. Fiilimsi yapılar uzun cümleler kurabilme ve bu uzun cümleleri birleştirebilme işlevini görür. Yan cümle kurabilen ve bağlaçların yerine geçebilen fiilimsi cümleleri ile okuma esnasında sıkça karşılaşırız. Yazılı iletişim kurmanın önemli bir aracı olan okuma becerisinde fiilimsiler anlatılmak istenilen iki cümleyi birleştirerek tek bir cümle ile ifade etmeyi sağlamaktadır. Yabancı dil öğretimi sürecinde okuma becerisi sayesinde zihinsel düşünceleri bütünleştirme ve bu bütünleştirilen düşünceler üzerinde düzeltme yapılıır. Okuma becerisinin diğer becerilere nazaran çok yönlü olması bu becerinin sürekli geliştirilmesini gerekli kılar. Yabancı dil öğretiminde fiilimsi yapıların öğretilmesi okuma becerisinde öğrenciye birçok açıdan imkân sağlamaktadır. Okuma metinlerinde sıkça karşılaşılan fiilimsiler, hedef dildeki kelime yapısını ve kelimenin isim, sıfat ve zarf durumlarını öğretme işlevini yerine getirir. Bu sayede okuma esnasında metinde mevcut olan kelimelerin daha anlaşılır hale getirilmesi sağlanır. Demirel (1990, s:121) okumanın amaçlarını insanların süreklilik sağlayarak doğru ve anlayarak okuma becerisinin kazanılması, kelime dağarcığının artırılması, okumanın önemini kavrayabilmesi, yüksek etkili metinleri okuyarak anlatım gücünü arttırması, okumayı zevkli bir etkinlik haline getirmesi olarak tasvir etmiştir. Alışkanlık ve ihtiyaçlara göre okuma tür ve tekniklerinin çeşitli avantajları bulunmaktadır. Bu tür ve teknikler Özbay'a göre (2009c): seçmeli okuma, tam (dikkatli) okuma, edebi metinleri ve öğretici metinleri okuma, sesli ve sessiz okuma, özetleyerek okuma, işaretleyerek okuma, göz atarak okuma, grup olarak okuma, söz korusu, soru sorarak okuma, tartışarak okuma, ezberleme, hızlı okuma, metinler ile ilişkilendirme ve eleştirel okumadır. Öte yandan, bu teknikler okuma becerisinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

6.3. Yabancı Dil Öğretiminde Konuşma Becerisinin Önemi

Konuşma, gündelik hayatta kullanılan ve duyu organımıza hitap edilen dil olarak tanımlanmaktadır (Yardımcı, 1994). Kurudayıoğlu'na göre (2003) konuşma, bilgilerin, duyguların, düşüncelerin dil kuralları içinde sesler ile aktarılmasıdır. Sözlü bir anlatım ifadesi olan konuşma en etkili ve önemli etkileşim aracıdır (Sarica ve Gündüz, 1995, s:217; Demirel, 2002a, s:90). Doğal dil yeteneğimiz olan ve insanı diğer canlılardan ayıran konuşma ile insanlararası iletişim sağlanmaktadır. Günlük yaşantımızın önemli ve büyük bir bölümünü dinlemeden sonra konuşma oluşturur.

Dilin iletişim amaçlı olarak kullanılması yabancı dil öğretiminin en önemli ilkesidir. Avrupa Ortak Başvuru Metni ile birlikte yabancı dilin öğretilmesi gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle, konuşma becerisi dil becerileri arasında en önemli beceri olarak dikkat çekmektedir (İşisağ ve Demirel, 2010, s:193). Yabancı dil öğretiminde hedeflenen dört temel becerinin kazanılması hedef dilde iletişim becerisinin oluşmasına bağlıdır. İletişim becerisinin oluşmasını sağlayan konuşma ile hem bilişsel beceriler hem de psikomotor becerilerin kazanılması amaçlanmaktadır. Konuşma becerisini geliştirmek için bazı yöntem ve teknikler de mevcuttur. Özbay (2009c, s:109-114) bu teknikleri şu şekilde sıralamaktadır: Eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, empati kurarak konuşma, serbest konuşma, seçerek konuşma, yaratıcı konuşma, hafızada tutma, tartışma, ikna etme, güdümlü konuşma, tümevarım, tündengelim teknikleridir. Bu tekniklerden yeri geldiğinde faydalanmak öğreneni hedef kültürün gerçek iletişim ortamlarına da hazırlayacaktır. Köksal ve Pestil (2014, s:299)'e göre konuşma becerisinin önemi ve etki gücünü ahenk, ses tonu, kelime zenginliği, konu vurgusu, kelime vurgusu, cümle vurgusu, söz dizimi belirlemektedir. Ayrıca konuşma becerisini diğer becerilerden ayıran en önemli özellik ise konuşmanın sadece ses veya telaffuz ile değil aynı zamanda beden dilinin de kullanılmasını olanaklı hale getirmesidir. Bu konuşmanın etkisini artıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yabancı dil derslerinde de sözlü iletişimin jest ve mimiklerle daha etkili olabildiği somut örneklerle gösterilmelidir. Bunun için görsel unsurlardan yararlanılması büyük faydalar sağlayacaktır.

Konuşma becerisinin geliştirilmesinde dilin kuralları hakkında bilgi sahibi olmak ve iletişimi bu kurallara göre gerçekleştirmek son derece büyük önem arz etmektedir. Bir dilin kurallarına hâkim olmak, hedef dilde doğru iletişim kurulduğunun önemli bir göstergesidir. Bu sebeple dili doğru konuşmak ve yazmak dil bilgisi aracılığı ile mümkün olmaktadır.

Dil bilgisinde yer alan fiilimsiler konusu Türkçe ve Almanca da farklı şekilde ele alınmıştır. Fiilimsiler Türkçede uzun ve detaylı bir konuyu teşkil ederken, Almancada ise kısa ve daha az ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Fiilimsiler her iki dilde de uzun cümleler kurma ve bu cümleleri birleştirmeyi sağlamaktadır. Uzun cümleleri birleştirerek anlatılmak istenileni daha kısa yoldan anlatma imkânı sağlayan fiilimsiler, konuşma esnasında bize büyük destek sağlamaktadır. Düşüncelerimizi, ifadelerimizi kısa yoldan, zengin bir ifade ile anlatmamızı sağlayan fiilimsiler, sözlü iletişimin vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır. Her bir yabancı dil dersinde, özellikle konuşma becerisi öğretiminde öğrencilerin fiilimsilerden

yararlanması onların kendilerini sözel olarak daha iyi ifade etmelerini sağlayacak ve bu durumda da özgüvene olumlu yansıtacağı için dil öğretiminde yadsınamaz bir öneme sahip olan öğrenen motivasyonunu da son derece olumlu yönde etkileyecektir.

6.4. Yabancı Dil Öğretiminde Yazma Becerisinin Önemi

Yazma, belli kurallar doğrultusunda bazı semboller ile istek, düşünce, olay ve duyguların anlatımıdır (Özbay, 2009c, s:115). En etkili iletişim araçlarından bir tanesidir. Yazma, düşüncelerin ifade tasvirleri ortaya konularak bazı metin türleri aracılığı ile okuyucuya sunulmasıdır (Nunan, 2003, s:88). Göçer (2010, s:178)' e göre yazma, herhangi bir durum veya koşulda özgün fikirleri, duygu ve düşünceleri bütünlük sağlayarak belli bir kural eşliğinde yazıya geçirme işlemidir. Yazının keşfi dünyada ki en önemli buluşlardan biri olup insanlık tarihinde bu keşif kadar kullanılan hiçbir buluş olmamıştır (Karatay 2013, s:21).

Günümüze kadar elde edilen deneyimler yazı aracılığı ile nesillerden nesillere aktarılma ve bugün mevcut olan bilim, kültür ve medeniyet derecesine ulaşma imkânı bulmuştur. Coşkun, (2009, s:50) yazının birçok açıdan sözden üstün ve farklı olduğunu “*Söz uçar, yazı kalır*” atasözünde yazının önemini ve kalıcılığını nitelendiğini bildirmiştir. Günümüz insanları ve toplumları için elzem bir ihtiyaç olan yazma eylemi sayesinde geçmişte var olan toplumları, kültürleri ve yaşadıkları birtakım olayları öğrenebilmekteyiz.

İnsan kendini yazı ile daha rahat bir şekilde anlatmaktadır. Yazma bellek, düşünme, algılama gibi zihinsel süreçler ile birçok yönden entegre olmuş ve diğer dil becerilerinin gelişmesinde de etkili olmuştur. Özellikle dil öğrenimi gerçekleştiren öğrencilerin dili kullanma, düşünce ufkunu yükseltme, edindiği bilgileri arttırmada yazma becerisi oldukça önemli katkılarda bulunmaktadır (Uçgun, 2009).

Yazma becerisinin geliştirilmesi için öğrenme süreçlerinin kontrolü, pekiştirme, imla ve noktalamaların öğretilmesi, dil kabiliyetlerinin geliştirilmesi, yanlışların gösterilmesi, yaratıcı düşünmenin sağlanması hedeflenen unsurlardır (Çakır, 2010). Yazma becerisi diğer becerilere göre en son halka olduğu için mekanikten ziyade eleştirel bir süreç olarak bilmek ve kabul etmek gerekmektedir (Demirel 2002b, s:100).

Yazılı anlatımın belli unsurları bulunmaktadır. Bu unsurlar konu, plan, kelime, cümle, paragraf ve başlıktır. Yazıya dökülecek her eylemin, her ifadenin bir ana teması, konusu olmalıdır. Bir plan dâhilinde anlaşılır bir şekilde aktarımı sağlanmalıdır. Bu aktarımda uygun

kelimeler ve cümleler kullanılmalıdır. Farklı fikir noktalarında paragraf oluşturularak akıcılık sağlanmalı ve tüm konuyu en iyi ifade edecek başlık seçilmelidir.

Demirel, (2003) sınıf içinde kullanılacak yazma çalışmasını kontrollü yazma, serbest yazma ve güdümlü yazma olarak üç kısımda incelemiştir. Öğrencilerin yazıya döktüğü ifadeleri kontrol ederek doğru yazımı, kendi üslubu ile yazarak düşüncelerini aktarımı esas alınmıştır.

Bir topluma ait olan her birey yaşadığı toplumun kültürünü dil aracılığı ile öğrenir. Yabancı bir kültürü öğrenmek o toplumun konuştuğu dili öğrenmek demektir. Bu öğrenim sürecinde yazı ve yazma becerisi en önemli araçlardan biridir. Yazma eğitimi, yabancı dil öğretiminde yazma becerisinin amaca uygun geliştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde yazma becerisinin kazandırılması için yapılan etkinlikler sayesinde hedef dili öğrenmede büyük kolaylık sağlar. Yazma becerisi öğrenilen bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesinde yardımcı olur. Yapılan uygulama sayesinde öğrenilen bilgilerin eksik yönleri ortaya çıkar ve kontrolü sağlanır. Yazma becerisi ile hedef dildeki öğrenme sürecinin kontrolü, öğretilen yapı ve kelimelerin pekiştirilmesi, yanlışların görülmesi ve bu konuda yönlendirilmesi hedeflenir. Dinleme, okuma ve konuşma becerileri yazma aracılığıyla daha iyi öğrenilir ve pekiştirilir. Yaratıcı düşünme, dil yetisini geliştirme ve öğrenilen bilgilerin uzun dönemli belleğe aktarılması gibi hedeflerin gerçekleşmesinde yazma becerisinin katkısı büyüktür. Hyland (2003), ikinci dil öğretiminde yazma becerisinin geliştirilmesi adına yapılan yazma eğitiminde temelde dil yapısına odaklanarak alıştırmaya/tanıtma, güdümlü yazma, kontrollü yazma ve serbest yazma süreçlerine dikkat çekmiştir.

Yabancı dil öğretiminde yazma eğitimini geliştirebilmek adına hedef kitlenin anadil, kültür vb., özellikleri dikkate alınması, olumsuz aktarımların engellenmesi, her periyotta rehberlik sağlanması, planlı ve süreklilik arz edilmesi anlatım çeşitliliği sağlanarak kavramanın arttırılması gibi noktalara dikkat etmek gerekmektedir (Way vd. 2000, s:172).

Yazma eğitimi, yabancı dil öğretiminde yazma becerisinin amaca uygun geliştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Çakır (2010, s:167), yazma becerisinin hedeflerini öğrenme sürecinin kontrolü, hedef kitlenin seviyesi, öğretilen yapıların pekiştirilmesi, becerilerin artırımı için alternatif yolların denenmesi, noktalama ve imla kurallarının öğretilmesi, yaratıcı düşüncelerinin sağlanması şeklinde açıklamaktadır.

Yabancı dil öğretimi sürecinde yazma becerisini geliştirmek adına yapılan yazma eğitiminde amaç, öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve eksikliklerin somut bir şekilde belirlenerek doğru dönütler verilmesidir. “Yazma becerisini kazandırmanın en etkili yollarından biri de öğrencilere motivasyon yoluyla yazma arzusunun kazandırılmasıdır” (Aktaş ve Gündüz, 2004, s:216). “Öğretmenlerinde bu hususta gerekli hassasiyetleri göstermesi gerekmektedir” (Arslan, 2010, s:13).

Her öğrencinin farklı yetenek, ilgi ve zekâya sahip olması bireysel farklılıklar ile ilgilidir. Öğretmen bu bireysel farklılıkları dikkate alarak her bireyin öğrenme şeklinin farklı olacağı hususunu dikkate almalıdır. Ayrıca, yazma etkinliklerinin azlığı karşılaşılan problemlerden biridir (Arslan, 2010). Öğretmenin rolünün yazma becerisinin kazandırılmasında önemi yadsınamaz bir gerçektir. Öğretmenler, yazma becerisini artırmaya yönelik öğrencilerin motivasyonlarını artıracak işitsel ve görsel araçlar kullanarak yazma becerisinin artırılmasını sağlamalıdır.

Yazma becerisi diğer dil becerileri ile bir bütündür. Bireyin yazmaya hazır hale gelmesi diğer temel beceriler olan dinleme, okuma ve konuşma ile kendini geliştirmesine bağlıdır. Duygu ve düşüncelerimizi semboller aracılığı ile ifade etmede ve iletişim kurmada önemli dört becerilerden biri olan yazma becerisi, insanlar arasında iletişim kurmayı kolaylaştırmada, iletişimin daimî kalmasında ve aktarılmasında büyük bir rol oynar. Düşüncelerin ürüne dönüştürülmesinde, iletişim amaçlarını gerçekleştirmede, metin üzerine dökülen düşüncelerin sentezlenmesinde yazma becerisinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Dil en önemli sosyal etkileşim aracı olup iletişimsel yaklaşımda öğretim tekniklerinde yerini almıştır (Cornaire, 1998, s:20). Dil öğretiminin artık dil öğrenilen bireyin iletişim gereksinimlerine göre belirlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan yazma ve yazma becerisinin artırılmasının önemi giderek artacaktır (Cornaire and Raymond, 1999, s:11-13). Soyutlama ve eleştirel düşünmenin canlanmasını sağlayan bilişsel ve aynı zamanda etkileşim süreci olan yazma becerisinin yabancı dil öğretiminde katkısı ve önemi büyüktür.

Yazma becerisinin geliştirilmesi için 1998 yılında “References and Resources (Secondary Level) - Language Arts” komitesi yaratıcı odaklı yazma konusunda bazı ilkeler belirlemiştir. Öğrencilerin yaşamlarındaki bağlantıları ile dili öğrenmesi, bazı edebiyat türlerini yaşamları ile bütünleştirerek dil öğrenme sürecine katılmaları, kendi düşüncelerini yaratıcı yazma konusunda doğrudan veya dolaylı olarak ifade edebilmeleri, yazım türlerinde anlam

odaklı olarak dil yapılarını öğrenmeleri, ilham alabileceği yazarları okumaları, yazma etkinliklerine katılabilmeleri gibi hususlar komitenin belirlediği ilkelerdir.

Yazma, öğrencilerin düşüncelerini, sınıf etkinliklerine dair duygularını ve bireysel tecrübelerini tasvir etmekle anlam kazanmaktadır. (Hidi ve Boscolo, 2006, s:153). Yazma becerisi eleştirel bir düşünme süreci olduğundan öğrencilerin dinledikleri ve okudukları konunun iyi anlaşılması ve beyinlerinde yapılandırılması gerekmektedir. Öte yandan, Belet (2008) yazma becerisinin öğrencilerin mantıklı düşünebilme, düşüncelerini ve öğrendikleri bilgileri sentezleyebilme ve anadilini kullanma yeteneklerini gösterdiğini bildirmiştir.

Dil eğitimi süresi boyunca öğrencilerin konuşma, okuma, dinleme, yazma becerileri gelişir. Nitekim Coşkun (2009, s:49) bu beceriler doğrultusunda temel hedefin hem yabancı dilin hem de anadilin gelişmesi olduğunu ifade etmiştir.

Bazı durumlarda öğrenciler öğrendikleri yabancı dilin alfabesinde kendi anadilindeki alfabeyle göre yazım, ses vb konulardaki farklılıkları görerek endişeye kapılmaktadır (Tunçel, 2013, s:731). Örneğin Almandada yer alan “s, z, sah, seh” seslerini ana dili Türkçe olan bir öğrenci farklı telaffuz edip farklı şekilde yazabilmektedir. Bu hususta bazı yöntemler kullanarak hem bu farklılığın giderilmesi hem de yazma becerisinin geliştirilmesi mümkündür. Ünsal’a göre (2008, s:46-60) bu yöntemler, yer değiştirme, boşluk doldurma, tamamlama alıştırmaları, diyalog tamamlama, kompozisyon yazma, paragraf yazma, görsel (resim, kart, video) alıştırmalar, serbest yazma gibi yöntemlerdir.

Hedef dile ait bilgileri düzen içerisinde kavrama olanağı veren dil bilgisinin, anlatma ve anlama yetilerinin doğru olarak kullanılması oldukça önemlidir. Neden dil bilgisi öğrenilmelidir? sorusuna Göçen ve Okur (2013, s:337), gramatik yapılar kullanılarak ve yaratıcılık eklenerek yeni cümleler kurulur, anlam belirsizlikleri ortadan kalkar, dilbilimsel yetkinlikler canlı tutulur, dilin öğrenimi daha kolay ve anlaşılır hale gelir, kuralların bilinmesi ile daha akıcı ifadeler ortaya koyulur, daha sonraki dil öğrenenlere aktarım sağlanabilir ifadeleri ile cevap vermişlerdir.

Yazılı iletişim kurmada büyük bir rolü olan dil bilgisi ile insanlar iletişimi daha kolay hale getirmektedir. Bir dilin kullanım kuralları ve işleyişi hakkında dil bilgisi aracılığı ile bilgi sahibi olmaktayız. Yeryüzünde yer alan her dilin kendine ait gramer yapısı vardır. Yazma becerisini dil bilgisinden ayrı görmek mümkün değildir. Gramatik yapıların öğrenilmesi yabancı dil öğretiminde bireyin hem kendi anadilini kavramasını hem de yabancı dildeki yeni

dil bilgisi yapılarının öğrenilmesini sağlar. Dil bilgisi öğretiminin yabancı dil eğitiminde dört temel becerinin etkili biçimde kazanılmasını destekleyici bir rolü vardır. Dil bilgisinde yer alan, fiilimsilerin yazma becerisinde etkisi büyüktür. Yan cümle kurabilen ve bağlaçların yerine geçebilen fiilimsi cümlesi yazma esnasında bize büyük kolaylık sağlamaktadır. Fiilimsi cümleler düşüncelerimizi, ifadelerimizi kısa yoldan, zengin ve pratik bir ifade ile anlatmamızı sağlamaktadır. Yazılı iletişimin önemli unsuru olan yazma becerisinde fiilimsiler anlatılmak istenileni kısa yoldan pratik bir şekilde anlatabilme olanağı sağlamaktadır.

Yazma becerisinin oluşturulması için yapılan etkinliklerde kullanılan yöntem ve süreçler oldukça çeşitlidir. Bu yöntem ve süreçler geliştirme ve kazanım şeklinde sınıflandırılmaktadır. Geliştirme, kazanılan yazım becerilerinin hangi durumlar ve koşullarda etkili bir yazıya dönüştürülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kazanım ise gelişme süreci öncesi bilgi edinimi ve yapıların nasıl kullanılacağına cevap bulunacağı süreçtir (Akyol, 2006).

İkinci dil öğreniminde yazma çalışmalarında öğrenci seviyesi esas alınmalıdır. Kolaydan zora doğru giden bir sıralama ile yazma etkinliklerinin oluşturulması yazma becerisinin gelişmesinde önem arz etmektedir. Haritalardan, resimlerden, grafiklerden, tablolardan yararlanma, cümle düzenleme, imla ve noktalama çalışmaları, özetleme, not tutma, kopyalama, kontrollü ve güdümlü yazma gibi yöntemler Raimes (1983)'e göre önemli yazma etkinliklerindedir.

Konuşma, okuma ve dinleme becerileri yazma becerisinin geliştirilmesini sağlar. Önemli bir anlatım becerisi olan yazma asırlardır birçok ulus tarafından kullanılmakta ve dillerin aktarılmasını sağlamaktadır (Onan, 2012). Sonuç olarak, tüm iletişimsel beceriler insanların hayatının tüm safhalarında başarıya katkı sağlayacaktır. İnsanların sağlıklı, başarılı ve doğru ifadeler sunarak gerçekleştireceği iletişim bu dört becerinin bütünsel olarak ele alınması ve geliştirilmesine bağlıdır (Sever, 1998).

BÖLÜM 7

7. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Tartışma

Çalışmada, yabancı dil olarak Almanca öğretiminde fiilimsilerin yazma becerilerinin amaca uygun geliştirilmesine katkısı başlığı altında, Türkçe ve Almancada mevcut olan fiilimsi konusu karşılaştırmalı olarak mercek altına alınmıştır. Türkçede yer alan fiilimsilerin genellikle Almancada yan cümleleri karşıladığını görmekteyiz. Sondan eklemeli dil grubunda olan Türkçede ve bükümlü bir dil olan Almancada bazı genel farklılıkların olması fiilimsiler konusunu öğrenmede bazı güçlükler meydana çıkarabilmektedir.

Türkçe ve Almancada fiilimsilerin detaylı olarak ele alınması sonucunda her iki dilin dilbilgisi alanında önemli bir konuma sahip olan fiilimsiler konusunun daha çok fiilden türetilmesi, çoğunlukla geçici isimler oluşturmaları, cümlede değişik öğeler şeklinde görev almaları iki farklı dildeki esas benzerlikler şeklinde dikkati çekmektedir. Ayrıca, Türkçe ve Almanca arasında mevcut olan kaynak ve yapı farkının mevcut olmasından dolayı var olan özellikleri, yani Türkçenin eklemeli, Almancanın bükümlü dil olması, sözdizimlerinin farklılığı, Almancanın Türkçede mevcut olmayan cinsiyet ve çokluk ifadelerine sahip olması gibi, bazı genel farklılıklar, fiilimsilerin öğrenilmesi konusunda zorlukların esas kaynağını oluşturmaktadır.

7.2. Sonuç

Türkçe dilbilgisi kaynaklarında ve fiilimsiler üzerine yapılmış çalışmalarda fiilimsiler ile ilgili farklı bilgilerin mevcut olmasının bir problem yaratmaması için fiilimsiler geniş şekilde ele alınmış, bu durum Almanca ile karşılaştırma yapmak için kolaylık sağlamıştır. Türkçede fiilimsiler geniş bir konu şeklinde işlenmiştir. Almancada ise fiilimsi konusu sınırlı olarak ele alınmış olup fiilimsiler daha çok sıfat-fiiller (Partizipien) olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçede bulunan fiilimsiler konusunun Almancada tam olarak yan cümlelere karşılık geldiğini görmekteyiz. Almanca mevcut olan yan cümle yapıları ve bunların Türkçedeki karşılığı olan fiilimsilerin denkleştirilememesi ve örtüştürülememesi sorunu her iki dildeki cümle yapılarını çözümlene konusunda beraberinde zorluklar getirebilmektedir.

Türkçe ve Almancada yan cümle kurma ile ilgili ortaya çıkan bazı zorlukları, Almanya'da dil eğitimi veren birtakım dilciler şu şekilde ifade etmektedir: “Almanlara Türkçe öğretmek için Türkçe öğretmenliği yaptığım yirmi yılı aşkın süre içerisinde, farklı yapılardaki

birçok türü ile yan cümle konusunun, öğrencilerim tarafından karmaşık ve çok zor bir konu olarak algılandığını tespit ettim (Savaşçı, 1998, s:5).” “Essen Üniversitesindeki doçentlik çalışmamda ve Almanca-Türkçe öğrettiğim değişik okullarda, öğrencilerin Türkçe yan cümleleri ve bunların Almanca karşılıklarını öğrenirken büyük zorluklar yaşadıklarını tespit ettim. Türkçede ve Almancada yan cümlenin tam bir tanımının yapılması ve Almanca ile Türkçe yan cümlelerin bu hususla ilgili farklılıklarının ortaya konması gerekiyordu (Sarı, 2014, s:5).” Bu zorluk, Almancanın yabancı dil olarak öğretildiği Türkiye’deki Türk öğrenciler için de geçerlidir.

İki dil arasındaki farklılıkların özümsebilmesi ve aktarımın kolaylaştırılabilmesi adına her iki dilin de dilbilgisi yapılarına hâkim olmak ve bu konuda iyi bir bilgi birikimine sahip olmak gerekmektedir. Türkçede mevcut olan fiilimsi yapıların birkaçını Almancadaki gibi cümlenin bir ögesi şeklinde ifade etmek mümkündür. Ancak sıralı fiilimsiler ile peş peşe kurulu olan çok uzun bir birleşik cümlenin, benzer şekilde Almancada da fiilimsi yapılarla (Verbalnomen, Verbaladjektiv, Verbaladverb) kurulu bir basit cümle şeklinde ifade edilmesi imkân olayıdır çünkü Türkçede mevcut olan birtakım fiilimsi yapıların cümlenin bir ögesi olarak Almancaya aktarılması imkansızdır. Peş peşe sıralı fiilimsi yapıları kapsayan uzun cümlelerin tek bir yargıya bağlanmasının mümkün olmadığını belirterek fiilimsileri sentaktik seviyede değerlendiren Karabulut (2009, s:296-297) görüşlerini şöyle açıklar: “Türkçenin fiilimsiler sayesinde sınırsız uzunlukta cümle kurabilme yeteneğine sahip olan ender dillerden biri olduğunu vurgulamak gerekir. Fiilimsiler yargı bildirmeseler tek bir yüklemle sonsuz sayıda kelime ile bir cümle oluşturmak mümkün olmazdı. Önemli olan yargının derecesidir. Dil incelemelerinde derecelendirme yapmak zorundayız, her şeyi mutlak bir yargıya bağlarsak ara unsurları kaçırabiliriz. Son olarak sınırsız bir genişleme yeteneğine sahip olan şöyle bir cümleyi nasıl değerlendireceğiz? Yoksa bizim kısa tuttuğumuz bu cümlede, bir yığın kelimeyi öbek yapıp konuşulan ve söylenen onca şeye rağmen burada tek bir yargı vardır, o da devam etmektir’ mi diyeceğiz?”

Kaynak taraması sırasında fiilimsilerle ilgili olarak, Eyüp Zengin’e ait Türkçedeki Fiilimsi Yapılara Sentaktik Yaklaşımın Yabancı Dil Almancanın Öğretimindeki Yeri ve Önemi (2017) adlı çalışması, Ümit Soylu’ ya ait Türkçedeki Eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki Eylemsilerle Karşılaştırılması (2019) adlı çalışması, Eyüp Zengin’e ait Türkçede ve Almancada Birleşik Cümle (2018) adlı çalışması dışında, Türkçe ve Almancada fiilimsilerin detaylı olarak

incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlamamış olmamız bu çalışmayı hem güçleştirmiş hem de gerekli kılmıştır.

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde ana dilin önemi büyüktür. Butzkamm (1989, s:633) yabancı dil öğretimi esnasında ana dilin önemini şu cümleler ile ifade etmektedir: “Yabancı dilin öğrenilmesi için kuşkusuz en önemli yardımcı araç yabancı dilin kendisidir. Bu sırada anadil onun en önemli yardımcısı olmaktadır.”

Ana dili Türkçe olan ve yabancı dil olarak Almanca öğrenen öğrencilerin fiilimsiler konusuyla ilgili olarak yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunda karşılaşıcağı problemlerin önüne geçmek maksadıyla şu yöntemler kullanılabilir:

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde dilbilgisi konularını ana dil olan Türkçe dilindeki dilbilgisi konuları ile karşılaştırarak öğretmek ve bu konuda çok sayıda alıştırmayı yaptırmak;

Almancadan Türkçeye, Türkçeden Almancaya konu ile ilgili çeviriler yaptırmak;

İki dil arasındaki farklılığı karşılaştırma yaparak anlatmak ve yeterince dört temel beceriden biri olan yazma becerisinin önemine yönelik alıştırmalara ağırlık vermek.

Yazmanın öğrencilere dil öğrenme konusunda büyük katkısı tartışılmazdır. Unutulmamalıdır ki yabancı dilde yazma becerisine yeterince ağırlık vermek bu dilde öğrencilerin doğru yapıları, deyimleri, kelimeleri, noktalama işaretlerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkân verir.

Hedge (1988, s:5) yazma becerisini konuşma becerisi ile karşılaştırmış ve yazma becerisinin ileri seviyede organizasyon, doğruluk, karmaşık dilbilgisi araçları, dikkatli sözcük ve dilbilgisi yapıları seçimini zorunlu kıldığını ifade etmiştir.

Walker (1992) bir yabancı dil öğretiminin eğitim programının her bölümüne yazma öğretimi eklediğinde öğrencilere üç şekilde fayda sağlayacağını ifade etmektedir:

- Öğrencilere anlamaları için kaynak sağlar.
- Öğrenciler anımsamaya yardımcı olan bir teknik uygularlar.
- Öğrenciler dili daha iyi kullanmaya başlarlar.

Ayrıca Raimes (1983) yazma faaliyetinin öğrencilere yabancı dil öğrenmede yardımcı olduğuna inanmaktadır. Bunun nedenlerini şöyle sıralamıştır:

- Yazma dilbilgisi yapılarını, deyimleri ve sözcükleri pekiştirir.
- Öğrenciler yazdıklarında dili öğrendiklerinin ötesinde kullanabilme ve risk alma şansına sahip olurlar.
- Yazdıklarında yeni öğrendikleri dil yapılarıyla ilgilenirler; fikirlerini ifade etmek için gözün, elin ve beynin bir arada kullanımını eşsiz bir öğrenmeyi pekiştirme yoludur.

Yabancı dil öğretiminde yazmanın yararlarından biri de öğrencilerin düşünmesine imkân tanınmasıdır; yazma ile düşünme arasında mevcut olan bu yakın ilişki, yazmayı dil öğretiminde önemli bir öge durumuna getirmektedir (Raimes 1983, s:3). Yukarıda verilen açıklamalar, yazma ve düşünmenin birbiriyle bağlantılı olduğunu, dil öğreniminde düşünceyi beslemek için yazma eyleminin gerekli bir etkinlik olduğunu vurgulamaktadır.

7.3. Öneriler

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde, ana dilimiz Türkçenin fiilimsi yapılarının ve bu yapıların Almancadaki benzeri olan yan cümlelerin iyi aktarılması ve öğrenilmesi gerekmektedir. Fiilimsiler yan cümle olarak değerlendirildiğinde hem yan cümle yapılarını kolayca çözümleyebilmeyi hem de yabancı dil olarak Almanca'nın öğretimini kolaylaştırır. İki farklı dilin farklı dilbilgisi yapılarına sahip olması nedeniyle öğretilmesi ve iki dil arasında mevcut olan benzerlik ve farklılıklara değinmek hedef konunun öğrenilmesini kolaylaştıracaktır. Hedef konu öğretilirken dört temel beceriden biri olan ve bu beceriler içerisinde önemli yere sahip olan yazma becerisinin yabancı dil öğretiminde önemli bir yeri vardır. Nitekim yazma ile nasıl ve ne şekilde yazılacağı öğrenilir ve bu şekilde bilgilerin nasıl yazıya aktarılması gerektiği deneyimi kazanılmış olunur.

Yabancı dil öğretimine yönelik derslerde, fiilimsilere dolayısıyla Almanca yan cümle kuruluşlarına yeterince önem vermek öğrencinin ifade gücünü ve dolayısıyla ilgili dildeki yeterliliğini de olumlu yönde etkileyecektir. Sadece yazma becerisini geliştirmeye yönelik saatlerde değil her bir beceride fiilimsi yapılara gereken önemi göstermek, amaca ulaşmada öğrencilere büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

GENİŞLETİLMİŞ TÜRKÇE ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı
Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

YABANCI DİL OLARAK ALMANCA ÖĞRETİMİNDE FİİLİMSİLERİN YAZMA BECERİLERİNİN AMACA UYGUN GELİŞTİRİLMESİNE KATKISI

Gurbet ÇOBAN

Bu çalışmada kaynak ve yapı bakımından farklı iki dil olan Almanca ve Türkçe dilbilgisi alanında önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin yazma becerilerinin amaca uygun gelişimine katkısı ele alınmıştır.

Yedi ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölüm niteliğindeki giriş bölümünde Türk ve Alman dillerinin ait olduğu dil aileleri, fiilimsilerin bu süreçte oynadığı role ve yazma becerisinin yabancı dil öğretimindeki yeri ve önemine değinilmiştir. İkinci bölümde konuyla ilgili yapılan araştırmalara ve yapılan araştırmalardan varılan neticelerin üzerinde durulmuştur. Konunun yöntem, araştırma modeli ve verilerin toplanmasına üçüncü bölümde değinilmiştir.

Türkçe ve Almanca'nın genel özellikleri adlı dördüncü bölümde dil, ana dil ve yabancı dilin tanımı, köken ve yapı bakımına göre diller, söz konusu dillerin dönemleri ve alfabesi ile yeni anlamlı kelimeler üretmeyi sağlayan Türkçede yapım ekleri ile Almandada önekler ve sonekler konusu ele alınmıştır. Türkçedeki yapım ekleri isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, fiilden isim yapan ekler ve fiilden fiil yapan ekler olarak ayrı başlıklar altında incelenerek konuyla ilgili bilgiler örnekler ile açıklanmıştır.

Almandada önekler ve sonekler; isim yapımı başlığı altında öneklerle isim yapımı, soneklerle isim yapımı, sıfat yapımı başlığı altında öneklerle sıfat yapımı, soneklerle sıfat yapımı, fiil yapımı başlığı altında öneklerle fiil yapımı, soneklerle fiil yapımı ve zarf yapımı başlığı altında zarf fiiller incelenmiştir. Söz konusu eklerin iki farklı dilde kazandırdığı yeni anlamlar örneklerle açıklanmıştır.

Beşinci bölümde Türkçe ve Almandada fiilimsiler başlığı altında fiilimsinin tanımı ve önemi, Türkçede fiilimsiler başlığı altında isim fiillerin tanımı ve önemi, isim fiil grubunun tanımı ve önemi, sıfat fiillerin tanımı ve önemi, geçmiş zamanı ifade eden sıfat fiil ekleri, gelecek zamanı ifade eden sıfat fiil ekleri, geniş zamanı ifade eden sıfat fiil ekleri, sıfat fiil

grubu, zarf fiillerin tanımı ve önemi, zarf fiil grubu detaylı açıklamalar ve örnekler ile incelenmiştir. Almancada fiilimsiler başlığı altında Almancada fiilimsilerin tanımı ve önemi, fiilimsilerin Almancada alt başlıkları infinitiv, partisip ve gerundium terimlerinin tanımı verilmiş, ardından infinitivin alt başlıkları olan “reiner infinitiv (yalın infinitif), zu-infinitiv (zu bağlaçlı infinitif), Nominalisierung (adlaştırma)”, detaylı açıklamalar ve örnekler ile incelenmiştir.

Altıncı bölümde dört temel dil becerisi ve fiilimsiler başlığı altında yabancı dil bilmenin önemi irdelenmiş, eğitimin tanımı, dil bilgisinin dört temel dil becerisinin kazandırılması sürecinde önemi ve dil bilgisinde önemli bir rolü olan fiilimsilerin tanımı ve bu süreçte oynadıkları rolle alınmış ve dil öğretimindeki yeri incelenmiştir. Dört temel dil becerileri dinleme ve fiilimsiler, okuma ve fiilimsiler, konuşma ve fiilimsiler, yazma ve fiilimsiler olarak ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Yabancı dil öğretiminde dinleme becerisinin önemi başlığı altında dinleme becerisinin önemi ve tanımı, fiilimsilerin dinleme becerisindeki rolü ve önemi, dinleme becerisinin amaçları, türleri ve dinlemeyi etkileyen faktörler ele alınmıştır. Yabancı dil öğretiminde okuma becerisinin önemi başlığı altında okuma becerisinin önemi ve tanımı, fiilimsilerin okuma becerisindeki rolü ve önemi, okuma becerisinin amaçları, türleri, yöntem ve tekniklerine, okuma becerisini geliştirme yollarına yer verilmiştir. Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisinin önemi başlığı altında konuşma becerisinin önemi ve tanımı, fiilimsilerin konuşma becerisindeki rolü ve önemi, konuşma becerisinin amaçları, yöntem ve teknikleri, konuşmayı etkileyen faktörler irdelenmiştir. Yabancı dil öğretiminde yazma becerisinin önemi başlığı altında yazma becerisinin önemi ve tanımı, yazılı anlatım unsurları, sınıf içinde kullanılan yazma çalışmaları, yazma türü, yöntem ve teknikleri, amaçları, yazma becerisini geliştirmek için gerekli olan yazma türleri, yazma becerisini geliştirmek için yapılan çalışmalar, yabancı dil öğretiminde yazma becerisini geliştirmede kullanılan yöntemler, dil bilgisinin ve fiilimsilerin yazma becerisindeki önemi ve rolü, yabancı dilde yazmanın avantajları mercek altına alınmıştır.

Yedinci bölüm olan tartışma, sonuç ve öneriler başlığı altında tartışma kısmında Türkçe ve Almancada mevcut olan yapı farklılıkları ve benzerliklerinin yabancı dil olarak Almanca öğretiminde fiilimsilerin yazma becerilerinin gelişimine katkısı başlığı altında fiilimsilerin dil öğretim sürecindeki önemine ve eğer konu iyi ele alınmazsa, yaratacağı sorunlara değinilmiştir.

Sonuç kısmında sondan eklemeli bir dil olan Türkçe, bükümlü bir dil olan Almanca ile karşılaştırılarak iki dilin farklılıkları ve benzerlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öneriler kısmında da Türkçe ve Almancada var olan benzerliklerin ve farklılıkların detaylı şekilde ele alınması ile birlikte ana dil olan Türkçedeki fiilimsi yapıların yabancı dil olan Almancada karşıladığı yapılar hakkında bilgiler verilmiştir. Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin Türkçedeki karşıladığı anlamı ve kullanımı tespit edilerek Almancada fiilimsiler konusunu anlamayı ve öğretmeyi kolaylaştırmak ve fiilimsilerin yazma becerilerine olan katkısı incelenmeye çalışılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1975). "Anadili", Türk Dili. C.31, S. 285, TDK Yayınları, Ankara.
- Aksan, D. (1999). Türkçenin Gücü, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D. (2000). Her yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, TDK Yayınları, Ankara.
- Aktan, B. (2009). Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2001). Yazılı ve Sözlü Anlatım. Akçağ Yayınları, Ankara
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2004). Yazılı ve Sözlü Anlatım. (5. Baskı). Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akyol, H. (2003). Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Akyol, H. (2006). Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Altmann, H. (2011). Prüfungswissen Wortbildung, Vandenhoeck & Ruprecht. Göttingen.
- Arslan, M. (2010). Yabancılara Türkçe Öğretim Kılavuzu Temel Seviye. IBU Publications. Saraybosna, Bosna-Hersek.
- Aygün, M. (2007). Partizipiale Attribute im Deutschen und im Türkischen. HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, 24 (1), 41-51.
- Bader, K. (2020). Grammatische Hierarchien in der Sprache von Menschen mit Aphasie. Implikationen für die Sprachtherapie. Dissertation, LMU München, Deutschland.
- Bağatır, G., Balcı, T., Wegener, R., Kaçar, E., Balcı, H. (2016). "Die Relevanz der verbalen Präfixbildungen im DaF-Unterricht". Turkish Studies, 11/3(Winter). 389-404.
- Balcı, T., Aksöz, A. S. ve Serindağ, E. (2010). Almanca Öneklili Eylemler Sözlüğü: Wörterbuch Deverbaler Deutscher Verbpräfigierungen. Ulusoy Matbaası, Adana.
- Banguoğlu, T. (1990). Türkçenin Grameri. TDK Yayınları, Ankara.
- Banguoğlu, T. (2015). Türkçenin Grameri. 10. Baskı. TDK Yayınları, Ankara.
- Baş, H. Z. (2002). Drama Yöntemiyle Türkçe Eğitimi. Uzerler Matbaacılık, Ankara.
- Bayraktar, N. (2004). Türkçede Fiilimsiler. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Bayraktar, N. (2018). Türkçede Fiilimsiler. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Biedermann, R. and Roth, W. A. (1939). Deutsches Alphabet. In Chemiker-Taschenbuch (pp. 2-2). Springer, Heidelberg.
- Bierwisch, M. (2009). Nominalization - Lexical and Syntactic Aspects. Quantification, Definiteness and Nominalization, Oxford University Press, 1-31.
- Bilgegil, K. (2009). "Türkçe Dilbilgisi", Salkımsöğüt Yayınları, 3. Basım, Erzurum.

- Bozkurt, F. (2012). Türklerin Dili. (5. Baskı). Eğitim Yayınevi, Konya.
- Bußmann, H. (2002). Lexikon Der Sprachwissenschaft, Alfred Kröner Verlag, Stuttgart.
- Butzkamm, W. (1989). Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts, Francke, Tübingen.
- Byrne, D. (1979). Teaching writing skills. Longman Published, London, England.
- Chambers, W.W. and Wilkie, J.R. (2014). A Short History of the German Language (RLE Linguistics E: Indo-European Linguistics). Routledge, England.
- Cornaire, C. (1998). La Compréhension Orale, Paris: Clé International, France.
- Cornaire, C. and Raymond, P. M. (1999). La Production Écrite, Didactique des Langues Etrangères, dirigée par Claude Germain, Paris- Québec: CLE International.
- Coşkun, E. (2009). İlköğretimde Türkçe öğretimi. Kırkkılıç, A ve Akyol, H. (Editörler). (2. Baskı), ss. 49-90, Pegem Akademi, Ankara.
- Çakır, İ. (2010). Yazma Becerisinin Kazanılması Yabancı Dil Öğretiminde Neden Zordur? Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28, 164-176.
- Demircan, Ö. (1990). Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri. Ekin Eğitim-Yayıncılık ve Dağıtım, İstanbul.
- Demirel, Ö. (1990). Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler. Usem Yayınları, Ankara.
- Demirel, Ö. (1999). İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2002a). Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2002b). Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2003). Yazma Öğretimi. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2004). Yabancı Dil Öğretimi. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi. (7. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Dolunay, S.K. (2010). Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi. Türklük Bilimi Araştırmaları, (27), 275-284.
- Donalies, E. (2011). Basiswissen deutsche Wortbildung. 2., überarbeitete Auflage, A. Francke Verlag, Tübingen.
- Donalies, E. (2014). "Morphologie: Morpheme, Wörter, Wortbildungen". Sprachwissenschaft für das Lehramt. Paderborn, 157-180.

- Dragan, R. M. (2005). Die Nominalisierung des Verbs. *Revista Academiei Fortelor Trestre*, 1, 1-6.
- Duden. (1995). *Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. Herausgegeben und bearbeitet von Günther Drosdowski in Zusammenarbeit mit Peter Eisenberg, Hermann Gelhaus, Helmut Henne, Horst Sitta und Hans Wellmann. Mannheim: Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus.
- Duden. (2003). *Deutsches Universalwörterbuch*, 5. Auflage, Dudenverlag, Mannheim.
- Duden. (2019). *Deutsches Universalwörterbuch*. 9., Vollständig Überarbeitete und Erweiterte Auflage. Berlin.
- Duden. (2022, Ocak 16). Rechtschreibung. Erişim adresi: <https://www.duden.de/rechtschreibung>
- Ediskun, H. (1985). *Türk Dil Bilgisi. Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Ediskun, H. (2010). *Türk Dil Bilgisi. Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Eichinger, L.M. (2000). *Deutsche Wortbildung. Eine Einführung*. Mannheim: Gunter Narr Verlag.
- Eisenberg, P. (2013). *Grundriss der deutschen Grammatik. Band 1: Das Wort*. Springer-Verlag, Stuttgart, Germany.
- Elsen, H. (2011). *Grundzüge der Morphologie des Deutschen*. Göttingen: De Gruyter Studium.
- Elsen, H. (2013). *Wortschatzanalyse*. A. Francke Verlag, Tübingen.
- Engel, U. (1994). *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı. Berlin: Erich Schmidt.
- Engel, U. (1996). *Deutsche Grammatik 3.*, korrigierte Auflage. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
- Ercilasun, A. B. (2013). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, 13.Baskı.: Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ergin, M. (1989). *Türk Dil Bilgisi*, 18. Baskı, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Ergin, M. (1995). *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Ergin, M. (2007). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Ergin, M. (2011). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Ergin, M. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Ergin, R. ve Uyamık, A. (2021). *Almancada Açık Türetme İle Sözcük Yapımı*. *Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 54-66.

- Fleischer, W. and Barz, I. (2012). Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 4., völlig neu bearbeitete Auflage, De Gruyter Studium, Tübingen.
- Gallmann, P. (2004): Varianz in der Rechtschreibung. In: Sprachspiegel. s. 38- 47.
- Gencan, T.N. (1978), Dilbilgisi. Kanaat Yayınevi, İstanbul.
- Gloning, T. and Young, C. (2004). A history of the German language through texts. Routledge.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma. Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 27(27), 341-369.
- Göçen, G. ve Okur, A. (2013) Dil bilgisi eğitimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.) Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı (s. 333-356), Grafiker Yayınları. Ankara.
- Göğüş, B. (1978). Orta dereceli okullarda Türkçe ve yazın eğitimi. Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Harmer, J. (2007). The practice of English language teaching. Harlow: Pearson Longman.
- Hatipoğlu, V. (1969). Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü. TDK Yayınları, Ankara.
- Hedge, T. (1988). Writing. Oxford: Oxford University Press, England.
- Helbig, G. and Buscha, J. (1988). Deutsche Grammatik. Ein Handbuch Für Den Ausländerunterricht, Leipzig: Veb Verlag Enzyklopädie.
- Hengirmen, M. (1999). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin Yayınevi, Ankara.
- Hengirmen, M. (2011). Türkische Grammatik für die Deutschen, Engin Yayınevi, Ankara.
- Hentschel, E. (2020). Basiswissen deutsche Wortbildung. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.
- Heringer, H.J. (2013). Deutsche Grammatik. Ein Arbeitsbuch für Studierende und Lehrende. Paderborn.
- Hyland, K. (2003). Second language writing. Cambridge University Press, Cambridge, England.
- Hidi, S. and Boscolo, P. (2006). Motivation and Writing (Chapter 10). Edt. Macarthur, C., Graham, S. And Fitzgerald, J., Handbook of Writing Research, New York: The Guilford Press.
- İlker, A. (1997). Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- İşcan, A., Arıkan, İ. B., Küçükaydın, M. A. (2013). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları ve Okumaya İlişkin Tutumları. International Journal Of Eurasia Social Sciences, (11).
- İşisağ, K.U. ve Demirel, Ö. (2010). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin Konuşma Becerisinin Gelişiminde Kullanılması. Eğitim ve Bilim. 156, 190-204.

- Kahramantürk, K. (1999). Nominale Wortbildungen und Nominalisierungen im Deutschen und im Türkischen. Ein Beitrag zur deutsch-türkischen kontrastiven Linguistik. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
- Karabulut, F. (2009). Köktürkçenin sıfat fiilli yapı tipolojisi. Bilig, (48), 91, 118.
- Karahan, L. (2010). Türkçede Söz Dizimi, 15. Baskı, Akçay Yayınevi, Ankara
- Karasar, N. (2013). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayınları, Ankara.
- Karasoy, Y., Yavuz, O., Direkci, B. ve Kayasandık, A. (2016). Uygulamalı Türk dili ve kompozisyon bilgileri. Sözen Yayınları, Antalya.
- Karatay, H. (2013). Süreç temelli yazma modelleri, M. Özbay (Ed.). Yazma eğitimi (3. Baskı) (ss.21-40). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Kartalhoğlu, Y. (2007). Türkçe Dil Bilgisi; Adlı Eserdeki Kelime Tahlillerinin Tahlili. İlmî Araştırmalar, Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri, (23), 93-102.
- Kessel, K and Reimann, S. (2017). Basiswissen Deutsche Gegenwartssprache 5., überarbeitete und erweiterte Auflage. Tübingen: A. Francke Verlag.
- Kluge, F. (1899). Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache, 6. Baskı. Straßburg: Karl J. Trübner.
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz Z. (2009). Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi, 3. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2010). Gramer Terimleri Sözlüğü (4. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2014). Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi (4. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2017). Dil bilgisi terimleri sözlüğü. (5. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2018). Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Köksal, D ve Pestil A.D. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşma Öğretimi. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. 295-316.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)(13), 287-309.
- Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 237-258.
- Meibauer, J. (2002). Einführung in die germanistische Linguistik. Stuttgart: Springer-Verlag.

- Mete, G. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma (Malatya İli Örneği). Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1(1), 43-66.
- Naumann, B. (2000). Einführung in die Wortbildungslehre des Deutschen. 3., neubearbeitete Auflage. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Nunan, D. (2003). Practical English Language Teaching. McGraw Hill Publications, USA.
- Oğuzkan, A. R. (1981). Eğitim terimleri sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- Onan, B. (2012). Dil Eğitiminin Temel Kavramları. Nobel Yayınları, Ankara.
- Öz Açık, G. (2017). Dil Akrabalığı ve Altay Dillerinin Akrabalığı Araştırmaları Hakkında Bir Değerlendirme. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özbay, M. (2009a). Anlama teknikleri II: dinleme eğitimi. Öncü Yayınevi, Ankara.
- Özbay, M. (2009b). Okuma Eğitimi. Öncü Yayınevi, Ankara.
- Özbay, M. (2009c). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri 2. Öncü Yayınevi, Ankara.
- Özbay, M. (2010). Türkçe öğretimi yazıları. Öncü Yayınevi, Ankara.
- Özdemir, E. (1993). Okuma Sanatı. İnkılâp Kitabevi, Ankara.
- Özönder, S. B. (2002). Türk dilinin tarihî dönemleri üzerine birkaç söz. Türkbilig, (3), 203-210.
- Pakkanen-Kilpiä, K. (2006). Zum Wesen des deutschen Gerundivs-Eine korpuslinguistische Analyse. Neophilologische Mitteilungen, 2, 131-167.
- Pakkanen-Kilpiä, K. (2008). Zum Partizip I als Unflektierter Adjektivischer Prädikativergänzung. Finde, Arbeiten mit dem Finnisch-Deutschen Kontrastkorpus, 1-41.
- Quia. (2022, Ekim 13). Quintessential Instructional Archive. Erişim adresi: (<https://www.quia.com/files/quia/users/mocama/LessonOne/Alphabet.pdf>)
- Raimes, A. (1983). Techniques in teaching writing. Oxford: Oxford University Press. England.
- Rötzer, H.G. (2005). Auf einen Blick: Grammatik. Grundbegriffe Beispiele Erklärungen Übungen. Bamberg: C. C. Buchners Verlag.
- Sahel, S., and Vogel, R. (2013). Einführung in die Morphologie des Deutschen. Darmstadt: WBG.
- Sanders, R. (2010). German: biography of a language. Oxford University Press. Oxford, England.
- Sarı, M. (2014). Nebensätze im Deutschen und ihre Äquivalente im Türkischen, Gladbeck.
- Sarıca, S. ve Gündüz, M. (1995). Güzel konuşma yazma. Fil Yayın Evi, İstanbul.
- Saussure, F. (1985). Genel Dilbilim Dersleri (çev. Berke Vardar). Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.

- Savaşçı, Ö. (1998). Zusammengesetzte Sätze des Türkischen unter besonderer Berücksichtigung ihrer Wiedergabe im Deutschen, Herbert Utz Verlag Wissenschaft, München, Deutschland.
- Saxer, R. (2013). Grammatik Deutsch- Die Grundlagen. Erişim tarihi: Ocak 5, 2022, http://media.uniklu.ac.at/OpenCourseWare/Deutsch%20als%20Fremdsprache/GRAMMATIK_idt.pdf.
- Sever, S. (1997). Türkçe öğretiminde tam öğrenme. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sever, S. (1998). Dil ve İletişim (Etkili Yazılı ve Sözlü Anlatım). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 31(1), 51-66.
- Sever, S. (2004). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Soylu, Ü. (2019). Türkçedeki eylemsilerin Almanca ve İngilizcedeki eylemsilerle karşılaştırılması. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Aydın Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Spillmann, H.O. (2004). Einführung in die germanistische Linguistik. Kassel.
- Šticha, F. (2009). Das attributive Partizip I und der Aspekt. Studia Germanistica, Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis, 4, 81-94.
- Taşer, S. (2009). Konuşma eğitimi. Pegasus Yayınları, İstanbul.
- Temur, T. (2001). Dinleme becerisi. Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu 1-8. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tongul, N. (2004). Türk harf inkılabı. Atatürk Yolu Dergisi, 9(33).
- Topaloğlu, A. (1989). Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, Ötüken Yayınları, İstanbul
- Tunçel, H. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe (ydt) Başlangıç Seviyesi Öğrencilerinin Yazım Yanlıları, The Journal of Academic Social Science Studies, 6(3), 731
- Tural, S. (1992). Sorulara cevaplarla kültür, edebiyat, dil. Ecdad Yayınları. Ankara.
- Uçgun, D. (2009). Yazılı Anlatımları Açısından Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bilgi ve Beceri Düzeylerine Yönelik Bir Değerlendirme. 1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. Eğitim Araştırmaları Birliği Derneği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Uslu, Z. (2008). Grundriss der türkisch-deutschen kontrastiven Grammatik. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ülkü, V. (1980). Affixale Wortbildung im Deutschen und Türkischen Ein Beitrag zur deutsch-türkischen kontrastiven Grammatik, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Ünsal, G. (2008). Yazma Eğitimi, Dil Dergisi, 142, 46-60.
- Üstüner, A. (2000). Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

- Vater, H. (2002). Einführung in die Sprachwissenschaft. München: Wilhelm Fink.
- Wahrig, G. (2000). Deutsches Wörterbuch, Bartelsmann Lexikon Verlag GmbH, Güterslohn/München.
- Walker, F. (1992). In Sorenson, S., "The advantages of writing in Language Learning"\ Retrieved from: <http://www.ed.go./databases/Eric digests #62>, Eric Clearinghouse.
- Way, D. P., Joiner E. G. and Seaman, M.A. (2000). Writing in the Secondary foreign language classroom: The effects of prompts and tasks on novice learners of French. Modern Language Journal, 84, 2, 155-281.
- Weber, H. (1994). Erweitere Partizipialattribute: Nur eine schriftsprachliche Konstruktion? Partizip und Partizipialgruppen im Deutschen, Özel Baskı, Tübingen: Gunter Narr, 149-162.
- Wöllstein, A. (2016). Duden. Die Grammatik. 9., vollständig überarbeitete und aktualisierte Auflage. Berlin: Dudenverlag.
- Yardımcı, M. (1994). Türkçenin Ses Özellikleri Yazım Kuralları ve Noktalama. Ürün Yayınları, İzmir.
- Zengin, D. (2005). Her Yönüyle Modern Almanca - Deutsche Grammatik, 1.Baskı. Kurmay Yayınları, Ankara.
- Zengin, D. (2010). Her yönüyle modern Almanca: alıştırmalar ve cevaplar;[nach den neuen deutschen Rechtschreiberegeln]. Kurmay Yayınları, Ankara.
- Zengin, E. (2017). Türkçedeki Fiilimsi Yapılara Sentaktik Yaklaşımın Yabancı Dil Almancanın Öğretimindeki Yeri ve Önemi. Journal of International Social Research, 10(48).
- Zengin, E. (2018). Türkçede ve Almancada birleşik cümle. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi. Doktora Tezi, Sakarya.
- Zimmermann, I. (1999). Partizip II - Konstruktionen des Deutschen als Modifikatoren. ZAS Papers in Linguistics, 14, 123-146.